

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

**6 ŞUBAT DEPREMLERİNİ YAŞAMIŞ BİREYLERİN TRAVMA DÜZEYİ,
VAROLUŞSAL KAYGI VE MEKÂNA BAĞLANMA İLE İLİŞKİSİNİN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sadık Ahmet BÖLÜKBAŞI

Lefkoşa

Haziran, 2024

Sadık Ahmet
BÖLÜKBAŞI

6 ŞUBAT DEPREMLERİNİ YAŞAMIŞ BİREYLERİN
TRAVMA DÜZEYİ, VAROLUŞSAL KAYGI VE
MEKÂNA BAĞLANMA İLE İLİŞKİSİNİN

İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

2024

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

**6 ŞUBAT DEPREMLERİNİ YAŞAMIŞ BİREYLERİN TRAVMA DÜZEYİ,
VAROLUŞSAL KAYGI VE MEKÂNA BAĞLANMA İLE İLİŞKİSİNİN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sadık Ahmet BÖLÜKBAŞI

Dr. Bingöl HARMANCI

Lefkoşa
Haziran, 2024

Onay

Sadık Ahmet BÖLÜKBAŞI tarafından hazırlanan “ 6 Şubat Depremlerini Yaşamış Bireylerin Travma Düzeyi, Varoluşsal Kaygı ve Mekâna Bağlanma İle İlişkisinin İncelenmesi ” başlıklı bu çalışma, 10/06/2024 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Yeterlik Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

Adı – Soyadı

İmza

Jüri Başkanı:

Prof. Dr. Aşkın KIRAZ

Jüri Üyesi:

Doç. Dr. Hande ÇELİKAY SÖYLER

Danışman:

Dr. Bingöl HARMANCI

Anabilim/ Anasanat Dalı Başkanı Onayı

10.6.24

Doç.Dr. Meryem KARAAZİZ

Klinik Psikoloji Ana Bilim Dalı Başkanı

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Onayı

Prof. Dr. Kemal Hüsnü Can Başer

Enstitü Müdürü

Etik İlkelerle Uygunluk Beyanı

Bu tezin içinde sunduğum verileri, bilgileri ve belgeleri akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi; tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu; çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce, sonuç ve bilgilere bilimsel etik kurallar gereği olarak eksiksiz şekilde uygun atıf yaptığımı ve kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

Sadık Ahmet BÖLÜKBAŞI

.../.../2024

Teşekkür

İlk olarak, uzun yıllardır öğrencisi olmaktan büyük mutluluk duyduğum, çok kıymetli danışman hocam sayın Dr. Bingöl Harmancı'ya tüm katkıları adına teşekkürlerimi sunuyorum. Başta, ailemin en kıymetli üyesi, canım yeğenim, Ayşe Bilge ATAŞ olmak üzere, desteklerini hiç esirgemeyen sevgili aileme teşekkür ediyorum. Kıbrıs'ta birbirimize aile olduğumuz, kadim dostum Mehmet Burak ALAGEYİK'e yol arkadaşlığı adına şükranlarımı sunuyorum. Her an yan yana, dayanışma ve sevgi ile yürüttüğümüz dostluğumuz, yarenliğimiz adına, ahiretliğim Psk. Menekşe BALOĞLU'na ve onun güzel ailesine tüm desteği için teşekkür ediyorum. Veri toplama ve araştırmanın seyrinde katkısı büyük olan, kıymetli ablam Av. Birgül AKENGİN ÖZDAĞ ve nezdinde tüm hukukçu arkadaşlarına teşekkürlerimi sunuyorum. İlkeli duruşu ve gazeteci kimliğiyle, Malatya Er Tv sunucusu Hülya Kaya'ya destekleri için teşekkür ederim.

Bu araştırmayı, 6 Şubat 2023 tarihinde gözlerini acı bir sabaha açan; evinden, yurdundan, köklerinden savrulan, kaderine terk edilen ve hayatlarını kaybetmiş tüm canlara armağan ediyorum.

Sadık Ahmet BÖLÜKBAŞI

.../.../2024

Öz

6 Şubat Depremlerini Yaşamış Bireylerin Travma Düzeyi, Varoluşsal Kaygı ve Mekâna Bağlanma İle İlişkisinin İncelenmesi

BÖLÜKBAŞI, Sadık Ahmet

Yüksek Lisans Tezi, Klinik Psikoloji Bilim Dalı

Haziran 2024, 108 sayfa

6 Şubat 2023 tarihinde, aynı gün içerisinde, Kahramanmaraş ili, Pazarcık ve Elbistan merkezli iki ayrı deprem meydana gelmiştir. Doğu Anadolu ve Güney Anadolu bölgesindeki vilayetleri, şiddetli bir şekilde etkileyen bu felaket, binlerce insanın ölümüne ve çokça yıkıma sebep olmuştur. Bu çalışmada, 6 Şubat depremlerini doğrudan yaşamış bireylerin, deprem sonrası travma düzeyi, varoluşsal kaygı ve mekana bağlanma ile ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın yürütülme hedefiyle paralel olarak, betimsel ve ilişkisel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın hedef grubunu, 6 Şubat depremlerini, afet bölgesi ilan edilen 11 ilde yaşamış, yetişkin bireyler oluşturmuştur. 456 katılımcıya google forms üzerinden online olarak ulaşılmıştır. Araştırma verileri anket formu şeklinde elde edilmiştir. Anket içeriği 4 ayrı formdan oluşmaktadır. Sosyo-demografik Bilgi Formu, Deprem Sonrası Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği, Varoluşsal Kaygı Ölçeği ve Mekana Bağlanma Ölçeği kullanılan ölçeklerdir. Katılımcıların travma düzeyi belirleme ölçeğine ait duyuşsal alt boyut puanları ile mekâna bağlanma ölçeğine ait daire, mahalle, ilçe ve şehir alt boyut puanları arasında pozitif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı düzeyde korelasyon olduğu saptanmıştır. Katılımcıların duyuşsal puanları arttıkça, mekâna bağlanma ölçeğine ait daire, mahalle, ilçe ve şehir alt boyut puanları da istatistiksel olarak anlamlı düzeyde artmaktadır. Araştırmaya katılanların varoluşsal kaygı ölçeği genel puanları ve ölçeğe ait anlamsızlık kaygısı alt ölçek puanları ile mekâna bağlanma ölçeğine ait daire, bina, mahalle, ilçe ve şehir alt boyut puanları arasında negatif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı düzeyde korelasyon olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların anlamsızlık kaygısı puanları ile varoluşsal kaygı ölçeği genel puanları arttıkça, mekâna bağlanma ölçeğine ait daire, bina, mahalle, ilçe ve şehir alt boyut puanları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde

azalmaktadır. Araştırmanın tüm bulgularından elde edilen sonuç neticesinde, çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar kelimeler: deprem, travma düzeyi, varoluşsal kaygı, mekana bağlanma

Abstract

Examining the Relationship Between the Increase in Trauma Level, Existential Anxiety and Place Attachment in the February 6 Earthquakes

BOLUKBASI, Sadik Ahmet

Master's Thesis, Department of Clinical Psychology

June, 2024, 108 pages

Two separate earthquakes occurred on the same day on February 6, 2023, centered in Kahramanmaraş province, Pazarcık and Elbistan. This disaster, which was severe in the provinces in the Eastern Anatolia and Southern Anatolia regions, caused the death of thousands of people and much destruction. In this research, we will directly experience the February 6 earthquakes, beyond examining the relationships with existential anxiety and attachment to place at the level of post-earthquake trauma. In parallel with the execution plan of the study, descriptive and relational research methods were used. In the target area of the research, adult individuals who experienced the February 6 earthquakes in 11 provinces declared as disaster areas were formed. 456 rights were accessed online via Google forms. The research data survey was formulated. The survey content consists of 4 separate forms. Socio-demographic Information Form, Post-Earthquake Trauma Level Determination Scale, Existential Anxiety Scale and Place Attachment Scale are the scales used. Positive aspects and a permanently significant level of vulnerability can be achieved between the participants affective sub-dimension scores of the behavior of the determining the level of trauma and the sub-dimension scores of the settlement, attachment feature, neighborhood, district and city subdimensions. The characteristics of the participants affective scores, the circles, neighborhood, district and city sub-dimension points of the place attachment study can also be permanently meaningful. It was determined that there were negative aspects and significant prominence between the existential anxiety general scores of the participants in the research, the meaninglessness anxiety subscale scores of the scale, and the circles, building, neighborhood, district and city subscale scores of the appearance connected to the view. The participants meaninglessness anxiety scores and the general scores revealed by existential anxiety decrease significantly as honesty, spatial functionality

apartments, building, neighborhood, district and city sub-dimension scores. As a result of the results obtained from all the flaws of the research, various suggestions were made.

.

Keywords: *earthquake, trauma level, existential anxiety, place attachment*

İçindekiler

Onay Sayfası.....	i
Etik İlkeler Uygunluk Beyanı.....	ii
Teşekkür.....	iii
Öz.....	iv
Abstract.....	vi
Tablolar Listesi.....	xi
Kısaltmalar.....	xiii

BÖLÜM I

Giriş	1
Problem Durumu.....	2
Araştırmanın Amacı.....	2
Araştırmanın Alt Amaçları	2
Araştırmanın Önemi.....	3
Sınırlılıklar.....	4

BÖLÜM II

Kuramsal Temeller ve İlgili Araştırmalar.....	5
Travma.....	5
Travmatik Olayların Sınıflandırılması.....	5
Travmatik Belirtilere Yönelik Risk Faktörleri.....	6
Travmaya Bağlı Gelişen Ruhsal Bozukluklar.....	7
Akut Stres Bozukluğu.....	7
Travma Sonrası Stres Bozukluğu.....	7
İkincil Travmatik Süreçler.....	8

Deprem ve Travma.....	8
Varoluşsal Felsefe.....	9
Varoluşçu Psikoloji.....	10
Varoluşsal Kaygı.....	10
Ölüm.....	11
Özgürlük Kaygısı.....	11
Varoluşsal Yalıtım.....	12
Anlamsızlık.....	13
Çevre Mekan Üzerine.....	14
Mekan ve Zihinsel Temsil.....	15
Mekansal İmaj.....	16
Mekana Bağlanma.....	16
İlgili Araştırmalar.....	19

BÖLÜM III

Yöntem.....	23
Araştırma Modeli.....	23
Evren ve Örneklem.....	23
Veri Toplama Araçları.....	24
Sosyo-Demografik Bilgi Formu.....	24
Deprem Sonrası Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği (DSTDBÖ).....	24
Varoluşsal Kaygı Ölçeği (VKÖ).....	24
Mekâna Bağlanma Ölçeği (MBÖ).....	25
6 Şubat Depremlerini Yaşamış Bireylerin Betimsel Özellikleri.....	26
Verilerin İstatistiksel Analizi.....	28
Çalışma Planı.....	29

BÖLÜM IV

Bulgular ve Yorumlar.....	30
Tablo 4. Katılımcıların Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği, Varoluşsal Kaygı Ölçeği ve Mekana Bağlanma Ölçeği puanları.....	30
Tablo 5. Katılımcıların Yaş Grubuna göre Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği, Varoluşsal Kaygı Ölçeği ve Mekâna Bağlanma Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılmaları.....	31
Tablo 5. Katılımcıların Yaş Grubuna göre Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği, Varoluşsal Kaygı Ölçeği ve Mekâna Bağlanma Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılmaları.....	32
Tablo 6. Katılımcıların Cinsiyete göre Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği, Varoluşsal Kaygı Ölçeği ve Mekâna Bağlanma Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılmaları.....	34
Tablo 7. Katılımcıların Eğitim Durumuna göre Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği, Varoluşsal Kaygı Ölçeği ve Mekâna Bağlanma Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılmaları.....	35
Tablo 8. Katılımcıların Medeni Duruma göre Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği, Varoluşsal Kaygı Ölçeği ve Mekâna Bağlanma Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılmaları.....	37
Tablo 9. Katılımcıların Çocuk Durumuna göre Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği, Varoluşsal Kaygı Ölçeği ve Mekâna Bağlanma Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılmaları.....	39
Tablo 10. Katılımcıların Deprem Öncesi Gelir Durumuna göre Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği, Varoluşsal Kaygı Ölçeği ve Mekâna Bağlanma Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılmaları.....	40
Tabllo 11. Katılımcıların mesleğine göre Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği, Varoluşsal Kaygı Ölçeği ve Mekâna Bağlanma Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılmaları.....	42
Tablo 12. Katılımcıların mesleğine göre Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği, Varoluşsal Kaygı Ölçeği ve Mekâna Bağlanma Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılmaları.....	44

Tablo 13. Katılımcıların Deprem Sonrası Evden Taşınmak Zorunda Kalma Durumuna göre Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği, Varoluşsal Kaygı Ölçeği ve Mekâna Bağlanma Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılmaları.....	45
Tablo 14. Katılımcıların Deprem Sonrası Şehirden Taşınmak Zorunda Kalma Durumuna göre Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği, Varoluşsal Kaygı Ölçeği ve Mekâna Bağlanma Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılmaları.....	46
Tablo 15. Katılımcıların Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği, Varoluşsal Kaygı Ölçeği ve Mekâna Bağlanma Ölçeği Puanlarının Arasındaki Korelasyonlar.....	49
Şekil 1. Katılımcıların Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği puanlarının Varoluşsal Kaygı Ölçeği puanlarını yordama durumu.....	51
Şekil 2. Katılımcıların Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği puanlarının Mekâna Bağlanma Ölçeği puanlarını yordama durumu.....	51
Şekil 3. Katılımcıların Varoluşsal Kaygı Ölçeği puanlarının Mekâna Bağlanma Ölçeği puanlarını yordama durumu	52

BÖLÜM V

Tartışma	53
----------------	----

BÖLÜM VI

Sonuç ve Öneriler.....	63
Araştırmacılara Yönelik Öneriler.....	68
Klinisyenlere Yönelik Öneriler.....	68
Devlete Yönelik Öneriler.....	69
Kaynakça.....	70
Ekler.....	80
Ek-1. Aydınlatılmış Onam Formu.....	80
Ek-2 Katılımcı Bilgilendirme Formu.....	80
Ek-3 Demografik Bilgi Formu.....	81
Ek-4 Deprem Sonrası Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği (DSTDBÖ).....	82
Ek-5 Varoluşsal Kaygı Ölçeği (VKÖ).....	83
Ek-6 Mekâna Bağlanma Ölçeği (MBÖ).....	84

Ek-7 Ölçek İzinleri.....	84
Özgeçmiş	87
İntihal Rapor Oranı.....	88
Etik Kurul Onayı.....	89

Tablolar ve Şekiller Listesi

Sayfa

Tablo 1. Örselenme (Travma) ve Tetikleyici Etkenle (Stresörle) İlişkili Bozukluklar**Tablo 2.** Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımı**Tablo 3.** Katılımcıların Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği, Varoluşsal Kaygı Ölçeği ve Mekana Bağlanma Ölçeği Puanlarının Normallik Testleri**Tablo 4.** Katılımcıların Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği, Varoluşsal Kaygı Ölçeği ve Mekana Bağlanma Ölçeği puanları**Tablo 5.** Katılımcıların Yaş Grubuna göre Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği, Varoluşsal Kaygı Ölçeği ve Mekâna Bağlanma Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılmaları**Tablo 6.** Katılımcıların Yaş Grubuna göre Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği, Varoluşsal Kaygı Ölçeği ve Mekâna Bağlanma Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılmaları**Tablo 7.** Katılımcıların Yaş Grubuna göre Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği, Varoluşsal Kaygı Ölçeği ve Mekâna Bağlanma Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılmaları**Tablo 8.** Katılımcıların cinsiyete göre Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği, Varoluşsal Kaygı Ölçeği ve Mekâna Bağlanma Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılmaları**Tablo 9.** Katılımcıların Eğitim Durumuna göre Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği, Varoluşsal Kaygı Ölçeği ve Mekâna Bağlanma Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılmaları**Tablo 10.** Katılımcıların Medeni Duruma göre Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği, Varoluşsal Kaygı Ölçeği ve Mekâna Bağlanma Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılmaları**Tablo 11.** Katılımcıların Çocuk Durumuna göre Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği, Varoluşsal Kaygı Ölçeği ve Mekâna Bağlanma Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılmaları

Tablo 12. Katılımcıların Deprem Öncesi Gelir Durumuna göre Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği, Varoluşsal Kaygı Ölçeği ve Mekâna Bağlanma Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılmaları

Tablo 13. Katılımcıların mesleğine göre Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği, Varoluşsal Kaygı Ölçeği ve Mekâna Bağlanma Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılmaları

Tablo 14. Katılımcıların mesleğine göre Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği, Varoluşsal Kaygı Ölçeği ve Mekâna Bağlanma Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılmaları

Tablo 15. Katılımcıların Deprem Sonrası Evden Taşınmak Zorunda Kalma Durumuna göre Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği, Varoluşsal Kaygı Ölçeği ve Mekâna Bağlanma Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılmaları

Tablo 16. Katılımcıların Deprem Sonrası Şehirden Taşınmak Zorunda Kalma Durumuna göre Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği, Varoluşsal Kaygı Ölçeği ve Mekâna Bağlanma Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılmaları

Tablo 17. Katılımcıların Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği, Varoluşsal Kaygı Ölçeği ve Mekâna Bağlanma Ölçeği Puanlarının Arasındaki Korelasyonlar

Şekil 1. Katılımcıların Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği puanlarının Varoluşsal Kaygı Ölçeği puanlarını yordama durumu

Şekil 2. Katılımcıların Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği puanlarının Mekana Bağlanma Ölçeği puanlarını yordama durumu

Şekil 3. Katılımcıların Varoluşsal Kaygı Ölçeği puanlarının Mekana Bağlanma Ölçeği puanlarını yordama durumu

Kısaltmalar

AFAD: Afet Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

ASB.: Akut Stres Bozukluğu

APA: Amerikan Psikiyatri Birliği

DSM: Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı

DSTDBÖ: Deprem Sonrası Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği

MBÖ: Mekâna Bağlanma Ölçeği

KKTC: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

TSSB: Travma Sonrası Stres Bozukluğu

Vd: ve diğerleri

VKÖ: Varoluşsal Kaygı Ölçeği

BÖLÜM I

Giriş

Kahramanmaraş ili, Pazarcık ve Elbistan merkezli iki ayrı deprem; 6 Şubat 2023 günü, aynı gün içerisinde, meydana gelmiştir. Depremlerin şiddeti 7.8 ve 7.5 olarak tespit edilmiştir. Doğu Anadolu ve Güney Anadolu bölgesindeki vilayetleri, şiddetli bir şekilde etkileyen bu felaket, binlerce insanın ölümüne ve çokça yıkıma sebep olmuştur (AFAD, 2023). AFAD tarafından, 11 il afet bölgesi ilan edilmiştir (Kahramanmaraş, Malatya, Elazığ, Adıyaman, Gaziantep, Diyarbakır, Şanlıurfa, Gaziantep, Kilis, Osmaniye, Adana). Ağır can ve mal kaybına neden bu afet, belirtilen vilayetlerin ötesinde ulusal ve ekonomik etkilere sebep olmuştur. Son bir yıl içerisinde bölgesel olarak binlerce artçı deprem meydana gelmiştir (Özsalman ve Yıldırım, 2024).

Uzun yıllardır yapılan araştırmalar göstermektedir ki, bir insanın yaşam boyunca travmatik olaylara (güven ve rahatlığı bozan acı verici deneyimler) maruz kalma yüzdesi %21.84- %89.6 olarak bulgulanmıştır. Bu travmatik etkilerin arasında ise sıklıkla deprem felaketine değinilmektedir (Aker, 2006). Deprem sonrası travmatik sürecin tesiri uzun bir zaman almakta ve kitlelere sirayet edebilmektedir. Alan yazınına bakıldığında, doğal afetlerin, özellikle anormal psikoloji ve patolojik terminoloji ile incelendiği sıklıkla görülmektedir. Bireyler, maruz kaldıkları acı veren deneyimler neticesinde, uzun bir süre yaşamın anlamını ve yaşamaya devam etme gayesinin ne olduğuna dair içsel sorgulamalarla baş başa kalmaktadır. Korunaklı vew güven veren alanını kaybeden ya da tehlike duygusunun ajitasyonunun güdümünde birey, varoluşsal kaygılar ile baş etmeye çalışmaktadır (Muldoon vd., 2017).

Sosyal anlamda insan, bir bakım veren ya da sevgi nesnesine yönelik bağ duygusu geliştirerek evrimsel olarak yaşama tutulmaktadır. Bağ duyulan bu nesne figürü, sosyal grup ve çevre ekseninde “mekan aidiyeti” ile benzeşik nitelikler taşır (Peterson, 2003). Bireyin ait olduğu ve bilişsel kodları ile güven duyduğu “kişiselleşmiş” alanlar, en büyük zararı deprem gibi doğal afetlerde almaktadır (Tanberken, 2005).

Problem Durumu

Deprem, kitlelerin can ve mal güvenliğine, konfor alanına tesir eden oldukça etkili bir doğa olayıdır. Özellikle Anadolu coğrafyası, levha hareketleri, gerilimler ve sıkışmalara oldukça müsait olmakla birlikte, yoğun fay hatlarına sahip bir zemin yapısına sahiptir. Yalnızca yüz yıllık Cumhuriyet tarihi boyunca birçok deprem yaşanmış ve çokça vatandaş yaşamını yitirmiştir. 6 Şubat 2023 tarihinde, dünyada benzeri görülmeyen iki ayrı deprem, Doğu ve Güneydoğu bölgesini yıkıcı bir şekilde etkilemiştir. 11 ilde meydana gelen bu afet sonucunda, can kayıpları, başka bölgelere göç etme, evinden ve yaşam alanından uzaklaşmalar sıkça görülmüştür (AFAD, 2023). Her doğal afet gibi depremler, travmatik bir yaşantı olarak bireylerin yaşamında yoğun bir tesire neden olmaktadır. Aynı zamanda, yaşamı sorgulama, varlığının evrendeki kalıcılığı ve çaresizliğini sorgulatmaktadır. Tüm bu yıkıcı yaşam deneyimleri ile depremzede bireyler, en güvenli alan olarak gördükleri barınma alanlarından uzaklaşmak zorunda kalıp yaşam alanlarına olan güvenlerini yitirmektedir (Marangoz ve İzci, 2023). Ulusal ve uluslararası literatür taraması neticesinde, deprem kavramı ile ilgili çokça araştırma olması ile beraber; depremin travma düzeyi, varoluşsal kaygıların ortaya çıkması ve bu mefhumların mekan aidiyeti ile ilişkisi ile tek sonuçlu bir araştırmaya rastlanmamaktadır. Bu neticede, çalışmada, 6 Şubat depremlerini yaşamış bireylerin, deprem sonrası travma düzeyi, varoluşsal kaygı ve mekana bağlanma ile ilişkisi var mıdır? sorusuna cevap aranmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada 6 Şubat depremlerini yaşamış bireylerin, deprem sonrası travma düzeylerinin, varoluşsal kaygı ve mekana bağlanma ile ilişkisini incelemesi amaçlanmaktadır.

Araştırmanın Alt Amaçları

Araştırmanın hedefi ve modeli doğrultusunda oluşturulan alt amaçlar aşağıdaki gibidir:

6 Şubat depremlerini yaşamış bireylerin, sosyo-demografik özelliklerine göre deprem sonrası travma düzeyi arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

6 Şubat depremlerini yaşamış bireylerin, sosyo-demografik özelliklerine göre varoluşsal kaygıları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

6 Şubat depremlerini yaşamış bireylerin, sosyodemografik özelliklerine göre mekana bağlanma düzeyleri arasından anlamlı bir ilişki var mıdır?

6 Şubat depremlerini yaşamış bireylerin travma düzeyi, varoluşsal kaygı ve mekana bağlanma düzeyi ile anlamlı bir ilişki var mıdır?

Araştırmanın Önemi

Bir doğal afet olarak deprem, can ve mal kayıplarına, bireylerin alışık oldukları ve güven duydukları habitatın bozulması ve değişmesine neden olan çok yönlü bir olgu halini almıştır. Türkiye, jeolojik ve jeofizik açısından, kıta hareketlerine ve aktif fay hatları olan bir coğrafyaya sahiptir (Değirmençay ve Cin, 2016). Marmara depreminin akabinde, 21. Yüzyılda Türkiye, depremin travmatik ve tüm psikolojik etmenlerinin araştırılmasına olan ilgi artsa da, afet psikolojisi ve travma çalışmalarında kısıtlı bir durum söz konusudur.

Travmanın ve tanı spektrumu içerisinde travmatik bozuklukların, sık rastlanan etmenlerinden biri olan deprem, yurt içi ve yurt dışı kaynaklarda, sıklıkla kayıp-yas olgusu, psikopatoloji ekseninde deprem ve anksiyete üzerinde yürütülmüş olduğu görülmektedir. Ancak deprem, büyük kayıplara ve yıkımlara neden olmadığı bölgelerde bile yaşam kalitesini etkileyen ve uzun vadede psikolojik sağlamlık ve iyi olma halini tehdit eden unsurlar barındırmaktadır. Bireyler doğrudan depreme maruz kalmadığında ya da artçı sarsılmalara ve yaşadığı coğrafyanın tahribatına şahit olması durumunda, alan yazınında güncel olarak üzerinde çalışılan, ikincil bir travmatik süreç yaşamaktadır (Akçabozan Kayabol, 2019). Güvenli ve korunaklı hissettiği mekanları (ev, mahalle, kent vb.) artık tehlikeli bir unsur olarak gören bireylerde, geçmişte yaşadıkları aidiyet ve bağ duygusunda zedelenmeler yaşamaktadır. İnsan, doğası gereği doğduğu ilk günden bir ötekinin ihtiyacına ve güvenine muhtaç halde yaşamını sürdürür. Kurulan bu bağlanma, bir bakım veren, bir aile ya da bir mekan olabilmektedir. Tüm bu önermeler ışığında, bu araştırmada, 6 Şubat depremlerinde büyük bir doğal afete maruz kalan ve travmatize olan bireylerin, yaşama yükledikleri anlam ve felsefedeği değişimin neler olduğu ve ait

oldukları mekanların tahribatının psikojenik süreçlerinin incelenmesi hedeflenmektedir.

Sınırlılıklar

- Araştırma neticesinde toplanacak veriler, çalışma için belirlenen ölçekler ile sınırlandırılmıştır.
- Araştırma verileri, 6 Şubat deprem felaketinin üzerinden ortalama altı ay geçtikten sonra toplanmıştır.
- Çalışma verilerinin güvenilirliği ve içtenliği, katılımcıların yansız cevap verdiği kabul edilerek belirlenmiştir.
- Araştırma; yalnızca 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelmiş, Kahramanmaraş merkezli iki ana depremi doğrudan 11 ilin birinde yaşamış (Kahramanmaraş, Malatya, Gaziantep, Adıyaman, Şanlıurfa, Diyarbakır, Kilis, Osmaniye, Hatay, Adana, Elazığ) yetişkin bireyler esas alınarak sınırlandırılmıştır.

BÖLÜM II

Kuramsal Temeller ve İlgili Araştırmalar

Araştırmanın bu bölümünde çalışmanın değişkenlerine yönelik kuramsal ve kavramsal açıklamalar ve araştırmayla paralel olarak yürütülmüş ulusal ve uluslararası çalışmaların bilgileri yer almaktadır.

Travma

Travma kavramı, kişinin yaşamını tehdit eden, konfor alanından çıkmasını ve kendini tehdit altında hissetmesine neden olan, olumsuz nitelikteki yaşam deneyimlerine karşılık gelmektedir (American Psychiatric Association, 1994). Yunanca kökenli “trauma” bireyin yaşamında olağandışı ve beklenmedik şekilde kırılmaya neden olmaktadır (Keskin, 2013). Fiziksel ve psikolojik olarak iki ayrı yönü olan bu kavram, kişinin rutin seyrindeki yaşamında, sarsıcı, örseleyici ve kendini savunmasız hissetmesine neden olan kritik olay ya da durumlar olarak tanımlanmaktadır. Türk Dil Kurumu Sözlüğüne göre travma; sarsıntı kelimesine karşılık gelmekte, tıbbi yönü ile de bir organ ya da uzvun örselenmesi anlamına karşılık gelmektedir.

Travmatik deneyimler, kişinin şahsı, çevresi ve dünyasına yönelik algısına tesir etmektedir. Yaşamaya dair değeri ve fiziksel/ruhsal bütünlüğü bozan tüm bu durumlar, en önce güven duygusunu ortadan kaldırmaktadır (Güven, 2010). Bu güven duygusunun ortadan kalkması, özellikle bireyin diğer psikopatolojik sendromlara eğilimini artırmaktadır. Agresyon ve öfke patlamalarının yaşandığı irrite olma hali, bireyin travmatik olaya bağlı kalması ve yer yer gözlemlenen depresyon eğilimleri ortaya çıkmaktadır (Von der Kolk, 2003).

Alan literatürüne bakıldığında travma, DSM tanı sınıflama sistemi içerisinde DSM-III ile ilk defa yer almıştır. Yürütülen güncelleme çalışmaları ile DSM-IV el kitabında tam olarak; bireyin ölüm tehdidi ile karşılaşması, örseleyici ve ruhsal yönden yıkıcı tesiri olan (cinsel saldırı, aile bireylerin ölümüne şahit olma, ağır yaralanma, iş yaşamında meydana gelen yıkıcı olaylar vs.) olaylara maruz kalma, olarak açık bir biçimde tanımlanmıştır (Kulaksızoğlu, 2009).

Travmatik Olayların Sınıflandırılması

Yıkıcı, zarar verici ve bireyi dengede olma haline ket vuran travmatik olaylar, kişide utanma, korku, sürekli bir uyarılma ve gerginliğe neden olabilmektedir. Bu örseleyici olaylar genellikle belirli bir sınıflandırma altında toparlanmaktadır:

1. Bir başka insan tarafından fiilin gerçekleştiği kasti durumlar; cinsel şiddet, yaralama, gasp, tehdit, kişinin beden bütünlüğüne zarar veren durumlar.
2. Doğal afetler; deprem, sel, heyelan, orman yangınları vb.
3. Toplumsal travmatik süreçler; deprem, savaş, iç savaş, soykırım, katliam, uçak kazaları, terör saldırıları.
4. Bireysel travmatik süreçler; kaza geçirmek, bir doğa olayına maruz kalmak
5. Uzun süreli devam eden durumlar; partner şiddeti yaşamak, seks işçisi olarak zorla çalıştırılmak vb. (Aker, 2012).

Travmatik Belirtilere Yönelik Risk Faktörleri

Gerçekleşen bir fiilin, her bireyde farklı tesirlerinin ve kişinin bişsel yapılanması, sosyal etmenlerle doğrudan bir etkisi olduğu bilinmektedir. Olayın büyüklüğü, kaynağı ve süregelen olup olmaması, bireydeki travmatik izlerle bağıntılı olarak gelişmektedir. Ayrıca bireysel kriterler ve çevresel değişkenler, travmatik semptomların risk faktörleridir (İşmen, 2006). Bireysel etmenler arasında, kişinin geçmiş yaşam deneyimleri, kişilik dinamikleri ve ek bir tanısıal duruma sahip olup olmadığı en temel kriterlerdir. Çevrsel ve toplumsal faktörler ise, yalnızca bireye özgü değil kültürel yapı, toplumun travmatik geçmişi bilinen risk faktörleri olarak bilinmektedir (Bilgiç, 2011). Alan yazını ışığında, bireylerin travmadan etkilenme düzeylerini artıran riskler şu şekilde kategorize edilmiştir:

1. Travmaya Dayalı Riskler

- Travmatik olayın şiddeti,
- Sıklığı (devamlılık göstermesi)
- Başka bir insanın tesiri ile meydana gelmesi
- Yıkıcı olaylara yönelik görsel/işitsel uyarılara sık maruz kalma
- Var olduğu sosyal grup içerisinde, bireyin örseleyici aktarımlara sahip olması

- Zararın ve kaybın fazla oluşu

2. Bireysel Özelliklerin Etkisi

- Savunmasızlığa açık olma (kadın, çocuk, yaşlı, özel gereksinimli bireyler)
- Sosyodemografik özellikler (alt sosyal kimliğe sahip olma, ekonomik güçlükler vb.)
- Çocukluk çağı travmalarına sahip olma
- Medeni durum
- Psikolojik sağlamlık ve baş etme becerilerinde yetersiz kişilik örüntüsüne sahip olma

3. Çevresel/Dışsal Risk Faktörleri

- Toplumsal ekonomik güçlükler
- Mülteci konumunda olma
- İşsizlik
- Ruh sağlığı hizmetlerine ve genel sağlık hizmetlerinden mahrum olma
- Temel yaşam ihtiyaçlarını karşılamada güçlük (barınma, hijyen, sağlık ve eğitim gibi temel insan haklarından yoksunluk) (Kulaksızoğlu ve ark, 2009).

Travmaya Bağlı Gelişen Ruhsal Bozukluklar

Akut Stres Bozukluğu

Doğrudan ya da dolaylı olarak bireye zarar veren, benlik bütünlüğü tehdit eden durumlara maruz kalmış bireyler, üç gün ile üç ay arasında akut stres belirtilerine sahip olabilmektedir. Rahatsız edici ayrıntılara maruz kalma ya da bir yakının gördüğü zararı öğrenme ile gelişen ASB, bireyde dissosiyasyon, negatif duygudurum, travmatik anılardan ve izlerinden kaçınma, aşırı uyarılmışlık hali sıklıkla görülmektedir. Akut gerginlik durumunu TSSB ayıran en temel nokta, yıkıcı olayın gerçekleşmesinden hemen sonra, kısa bir zaman aralığında semptomların ortaya çıkıyor olmasıdır (Öztürk, 2020).

Travma Sonrası Stres Bozukluğu (Örselenme Sonrası Gerginlik)

Bireyin yaşamını tehlikeye sokan, ölüm gerçeği ile yüzleştiren örseleyici olaylara maruz kalması ile gelişen TSSB, tanı sınıflama sisteminde (APA, 2014) 6 yaşından büyük bireylere yönelik belirli kriterleri bünyesinde barındırmaktadır. Doğrudan ya da dolaylı olarak, kişinin maruz kaldığı yıkıcı durumlar, günlük yaşam kalitesine tesir eden bir noktaya ulaşmakta ve başta güvenli yaşam alanını tehdit etmektedir (Morrison, 2014). TSSB, yıkıcı olayın yaşandığı zamandan 6 ay sonra stresörlerin ortaya çıktığı ve nispeten kronik hale geldiği bir tanı kriteridir. Birey sıklıkla, örseleyici yaşam deneyimini tekrar tekrar zihninde canlandırır, uyarılmış ve ajite bir duyguduruma sahip olduğu gibi mevcut durumla ilgili kaçınma davranışları göstermektedir.

DSM-V Tanı Ölçütleri Başvuru Kitabı'na göre travma başlığı altında 7 tanısal kategori bulunmaktadır:

Tablo 1. Örselenme (Travma) ve Tetikleyici Etkenle (Stresörle) İlişkili Bozukluklar

1.	Tepkisel Bağlanma Bozukluğu
2.	Sınırsız Toplumsal Katılım Bozukluğu
3.	Travma Sonrası Stres Bozukluğu (Örselenme Sonrası Gerginlik)
4.	Akut Gerginlik (Stres) Bozukluğu
5.	Uyum Bozuklukları
6.	Tanımlanmış Diğer Örselenme ve Tetikleyici Etkenle İlişkili Bir Bozukluk
7.	Tanımlanmamış Örselenme ve Tetikleyici Etkenle İlişkili Bozukluk

İkincil Travmatik Süreçler

İkincil travmatik stres, kişinin doğrudan marzu kalmadığı ya da kendine yönelik olmayan tüm zarar verici olgu veya olayları, bir başkası ya da başkaları

üzerinden deneyimlemesi durumudur (APA, 2014). Birey Figley (1995)'e göre, bir başkası tarafından öğrenilen travmatize duruma yönelik, yardım etme isteği güttüğü noktada meydana gelen davranışsal ve duygusal tepkilerle gelişen bir durum olarak, alan yazınında ilk kez tanımlanmıştır. Bu kavrama göre birey, travmayı kendi yaşamamasına rağmen benzer TSSB semptomları göstermektedir (Kulaksızoğlu, 2009).

Deprem ve Travma

Travmatik yaşantıların insanlar üzerindeki tesiri üzerinde en temel ayırım bireysel faktörler olarak bilinmektedir. Aynı yıkıcı duurma maruz kalan iki kişinin birbirinden oldukça farklı tepkiler ve anlamlandırmalara sahip olması, her koşulda her bireyin aynı tanı sınıflamasına maruz kalmadığını ortaya koymaktadır. Bir diğer ayırım ise, akut stres ya da TSSB belirtileri gösteren kişilerin, aynı travmadan etkilenmiş olmasına rağmen farklı bilişsel süreçlerle bu semptomları geliştirdiği gözlemlenmektedir (Özçetin ve ark., 2008).

Travmatik olaylar içerisinde, bir doğal afet olarak deprem; ölüm ve yaralanma riskinin yoğun olduğu, kişinin barınma ve güvende olma halini tehdit eden, sonrasında uzun vadede gelişen güçlükler ile ayrı bir tesire sahiptir. Yer kabuğunun sarsıntıları ve uzun vadede artçı sallamalarla zeminde gerçekleşmesi, bireylerde ya da kitlelerde kronik davranış ve duygudurum değişimlerine neden olabilmektedir (Sabuncuoğlu ve ark, 2003).

Varoluşçu Felsefe

Varoluş kavramı, terminolojik olarak Latince “ex-sistere” sözcüğünden oluşarak felsefe ve psikoloji literatüründe yer alan bir mefhum haline gelmiştir. Varoluşçuluk bir yaklaşım ve ekol olarak felsefik bir alt yapıya ve temsilcisi olan pek çok düşünürü bünyesinde barındırmaktadır. XX. Yüzyılın, felsefe metinleri ve fikirleri ile bilinen düşünür Jean Paul Sarte, varoluşun ve öz bilincin temelini oluşturan kavramları ve bu ekolün temelini yaratmıştır (Çüçen, 2012). Sartre'ye göre varoluş; bir özden öte, belirli ve sınır olan durumlardan, şeylerden uzak özden yoksun bir kavramdır. Varoluşun birey tarafından anlaşılmaya başlaması ile birlikte yeni bir biçimde elde edecek niteliktedir (Sarte, 2005). Onun varoluş ve varlığın sorgulanması, Tanrının hiçliği ile ilişkilidir, ateist bir felsefik bakışa sahiptir. Bu

etmenle birlikte varlığın niteliği iki boyut elde etmektedir: kendi başına (öz ve hür varlık) ve kendisi için varlıktır. Varlığın öz ve kendi (self) hali varlıktan ötedir (Oaklander 1991).

Sartre'nin varoluşçu felsefenin başat noktası olan görüşü, varlığın “özden önce” oluşuyla doğrudan alakalıdır. Tanrı ve tüm toplumsal normlardan, teolojiden bağımsız olarak insan (Tanrının yokluğunda) seçimleri ve özü itibariyle hürdür. Bu hürriyet insanı, tüm objelerden farklı bir noktaya taşımakta, özü oluşturan şuur hasebiyle kendi içinde kendine yönelimi ve keşfi olan bir varlık haline getirir. Varlığın öz “varoluşu” bu özgürlük ve bilinç ile oluşmaktadır (Çelebi, 2014). Sartrean felsefik anlayış, bir yaratıcı olmaksızın bireyin, öz benden önce var olduğu ve bu varlığın ekseninde kendini yarattığı inancını desteklemektedir.

Tanrının hiçliği, Sartre'nin felsefik perspektifi için başat bir unsurdur. Eğer bir Tanrı ya da herhangi bir yaratıcı gücün varlığı kabul edildiğinde, varoluşun özden önce temsiliyeti yok sayılmaktadır. Bu ekole göre, yazgıcı bir mefhum varsa, orada hürriyet yoktur. Ve varlık bağımsızlığını tesis edemediği takdirde, kendi başına kendi varoluşunu yaratan bir opsiyona sahip olamaz (Aydın, 2002).

Bir metafor ya da temsiliyet olarak “bulantı” kavramı, felsefik açıdan Jean Paul Sartre ile özdeşleşmiş bir kavramdır. Bu dünya bir Tanrı gücü ile yaratılmamış ve bir başlangıç nedenine sahip değildir. Bunu bilerek özden başat yaratılan insan, Tanrısızlığın boşluğu ile bir bulantı yaşar. Bu irite eden bulatının kaynağı, kendi varlığını yaratmaya dair, insan yüklenen sorumluluktur. Bulantı, insanın varoluşunu kavramaya başladığı ilk andan itibaren başlar. Ve yaşamın seyri içerisinde, değişim ve dönüşüm sancıları ile tekrar tekrar ortaya çıkabilmektedir (Sartre, 2005).

Hissedilen bulantı, eylemlerinde yalnız olan insanın, varlığının ilk algılandığı andan itibaren, bireyi eylemden kaçmaya değil, eyleme dair yönlendirmeye dair temel bir itki haline gelmektedir. Tanrıdan, normlardan ve tüm inançlardan bağımsız, yazgısı olmayan insan, en nihayetinde özüne bakarak kendi yaratımını tamamlama misyonu edinmektedir. Sartre'nin varoluşsal bakış açısı, bireyi yalnız, kendini yaratmaya dair sorumlu ve bağımsızlığı ortadan kaldıran tüm etmenlerden uzak bir varlık olarak tanımlamaktadır (Grayling, 2009).

Sartre ve felsefesi, yazınlarda sıklıkla varoluşçuluk ile tanınsa da bu felsefenin XIX. Yüzyılda Kierkegaard tarafından temellerinin oluşturulduğu kabul görmektedir. Kierkegaard, Sartre'nin aksine teolojik ve Hristiyan bakış açısı ile varoluşçu felesefeyi inceleyen, çağının önde gelen filolozlarından biridir (Blackham, 2005). Ona göre birey, varlığın özünü, saf bir algı ve anlayış ile idrak edebilmesi pek mümkün değildir. Bilme ve kavramı algılama, özneliliği ortadan kaldıran bir unsur haline gelmektedir.

Kierkegaard felsefesine göre varoluşu, akıl-mantık ekseninde ele almak, varoluşu anlamaya çalışmak, varoluşu yok eden bir noktaya taşınmaktadır. Bu bakış açısına göre, varoluşun tam bir tanımının yapılabilmesi için, olmuş ve tamamlanmış bir mefhum olması gerekmektedir. Ancak varoluş ve onun sorgulanması, süregiden ve devam eden anlık resim olarak kabul edilmektedir (Kierkegaard, 2001).

Ontolojik bir kavram olan varoluşçuluk, felsefe tarihi içerisinde, insanın evrendeki anlam arayışı üzerinden, çeşitli düşünürlerin görüşleri ile açıklanmaya çalışılmış ve sorgulanmıştır. Heinemann, varoluşçuluğun tanımlanma ve açıklanmasının mümkün olmadığını söylemiş, Marcel, Heidegger, Sartre ve Nietzsche gibi felsefe düşünürleri, her biri farklı perspektiften varlığın oluş ve kabulunu incelemişlerdir. Tek bir ortak açı, varoluşçuluğun birey ile ilgilenmesi, tek bir ekolden uzak varlığın özünü sorgulamak ve sistemleri yetersiz görmektir. Bu çatıda çeşitli düşünürler, gelenekçi felsefeyi reddederdek varoluşçu felsefeye katkı sunmuşlardır (Maçkalı, 2019).

Birbirinden bağımsız, oldukça zıt noktaların kesişim noktası haline gelen varoluşçu felsefe, iki büyük kutup ekseninde ilerlemiştir. Hristiyan öğreti noktasında, tanrı ve inanç boyutunda varoluşun ele aldığı bakış açısı bulunurken (Jaspers ve Marcel vb.) diğer noktada tanrının ve teolojinin olduğu yerde, varoluşçuluğun sorgulanamayacağını ve varoluş farkındalığının ortadan kalktığı tanrıyı reddeden kutuptur (Heidegger ve Sartre vb.) (Sartre, 2016).

Varoluşçu Psikoloji

İkinci Dünya Savaşı'nın tesirinin devam ettiği yıllarda, varoluşçu felsefe akımının temel ilkeleriyle psikoloji bilimi arasında oluşan korelasyon bu iki disiplin arasında yeni bir oluşum sağlamıştır (Wahl, 1999). Klasik psikanalizin etkin olduğu

yıllarda, Medard ve Ludwig Binswanger, "Daseinanalysis" adlı sağaltım çalışmalarıyla, bir tedavi yolu olarak varoluşçuluğu psikoloji ile sentezleyen psikanalistler olarak öncü isimler olmuşlardır. Bu tedavi yaklaşımı Heidegger'in fikirleri ile klasik psikanaliz ekolün temel prensipleri ile oluşturulmuş, özellikle savaş sonrası, bireylerin yaşamış oldukları sorgulama ve yaşamı anlamlandırmada meydana gelen güçlükler adına oluşturulmuştur (Cohn, 1997). Her ne kadar öncü isimler ve bu tedavi ekolü varmış gibi görünse de, varoluşçu psikoloji, temellerini felsefeden alan ancak tek bir kalıp ve ekole bağlanamayan bir perspektif ortaya koymuştur. Viktor Frankl, James Bugental ve Irvin Yalom gibi, varoluşçu psikolojide tanınan isimler, Kierkegaard, Sartre, Heidegger ve Husserl tarafından inşa edilen temel varoluşçu felsefe üzerinden, bireyi çıkmaza sokan ve psikopatolojik olarak yaşamını güçleştiren varoluşçu sorgulamaları bir sentex haline getirmiş ancak her biri farklı noktalarla bu sentezi oluşturmuştur (Geçtan, 2016).

Varoluşçu ekol, başlı başına bir sağaltım biçimi olarak görülmemektedir. Sistematik bir yapısı olmayan bu felsefik yaklaşım, psikanalizin temel mefhumları ile sentezlenerek pek çok çalışmacı tarafından kullanılmıştır. Ancak tüm bu ayırıcı etmenlere rağmen, psikanalizle varoluşçu felsefe benzer oluşum alanlarına da sahiptir. Ontolojik olarak, umutsuzluk, kaygı ve varlığın sorgulanma süreçleri sayesinde, insan psikolojisinin anahtar kelimeleri ile felsefe buluşmuş, tıpkı Freud gibi, Kierkegaard çok önceden kaygıyı incelemiş, Nietzsche, felsefesinde, umutsuzluk ve kaygıyı ele almıştır (Foulquie, 1998). Varoluşçu psikolojinin en bilinen isimlerinden Yalom (2001)'a göre varoluşçuluk; klinik boyutta bir ihtiyaç olarak psikiyatrik açıdan bu felsefenin dahil olmasına neden olmuş, aynı zamanda klasik psikanalizin ve özellikle Freud'un ekolüne bir tepki olarak ortaya çıktığını vurgulamıştır. Günümüz alan yazınında özellikle, Sigmund Freud'un yazınlarında ve temel analitik sorunlarında, Kierkegaard ve Nietzsche ile benzer çıkarsamalarda bulunduğu, yanıtların ve yanıtı ulaşma stillerinin farklı olduğu vurgulanmaktadır. Bu kesişim, varoluşçuluk ile psikolojinin buluşmasını sağlayan doğal bir alan oluşturmuştur (May, 2018).

Varoluşsal Kaygı

Kaygı, bireyde huzursuzluğa neden olan, günlük yaşam dinemiğinde gerginliğe neden olup dengede olma halini engelleyen duygulanımın genel adıdır

(TDK, 2015). Kaygı ve korku kavramı, her ne kadar birbirinin yerine geçebilen ve karıştırılan iki kavram olsa da, kaygının belirgin bir hedef nesnesi yoktur. Ve bu durum kaygıyı korkudan uzaklaştıran en temel ayrımıdır (Budak, 2003). Kaygı ve bu kavramın yarattığı çatışmayı, psikoloji alan yazınında ele alan öncü isim Freud olmuştur. Klasik psikanalizin mihenk taşı olan, psikoseksüel kuram açısından, bireyde gerginliğe neden olan libidinal enerjinin kanalize edilemediği durumlarda, kişide meydana gelen çatışma ekseninde, kaygılı duygulanımı ele almıştır. Aynı zamanda ego psikolojisine yönelik kuramsal açıklamalarıyla, egonun arzsu nesnesine yönelik kaybetmeye dayalı huzursuzluk ve tetikte olma halini açıklayarak alan yazınında “kaygı” teriminin çalışılmasını sağlamıştır (Manav, 2011).

Freudyen ekol ve klasik psikanalitik öğreti başat noktada; bireyde kompleks duruma neden olan ve sebebi net olarak bilinmez bir şekilde ortaya çıkan kaygı duygulanımını, kendi ekolünün presipleri ile açıklamış olsa da, Irvin Yalom (2018)’un günümüze kadar getirmiş olduğu varoluşçu bakış açısı, bireyin varoluşu ile yüzleşmesini kaynak olarak göstermektedir. Bu yaklaşıma göre, ne içgüdüler ne de onay ve güven ihtiyacı başrolde değildir. Duygunun özünde ve kişinin evrende “öz ben”ini bulma ve varlığını bir oluşuma bağlama ihtiyacı yattığı savını ortaya koymaktadır. Varoluşsal kaygı mefhumunu, “nihai kaygılar” olarak adlandıran Yalom ekolüne göre, bu kaygıları dört ana ilkede toparlamıştır. Ölüm, Özgürlük, Varoluşsal Yalıtım ve Yalnızlık, Yalomcu Varoluşsal Psikolojinin anahtar kavramlarını oluşturmaktadır (Küçük, 2023).

Ölüm

Tıpkı korku ve kaygının ayrı birer açıklamaya sahip olması gibi ölmekten korkma ve ölümün bireyde kaygıya neden olması arasında literatürde ince bir ayrım bulunmaktadır. Ölüm kaygısı özünde, bireyin yok olacak olmasına yönelik bir kaygıyı ortaya çıkarırken ölüm korkusu inanç ve öğretiler neticesinde, öğrenilmiş ve ölümün ürpertici bir yaşam deneyimi olmasına dayanmaktadır (Momeyer, 1988). Başat bir kavram olarak ölüm, toplumsal felsefe ve semavi dinlerin doğuşuna kadar pek çok öğreti ve inancın ana kavramlarından biridir. Erich Fromm’a göre “ölüm”, tüm toplumda yaşamın işleyen bir kaynağıdır İnanç ve yerel kültürde, o sosyal gruba özgü izler taşıyarak şekillenmekte ve anlamlandırılmaktadır (Fromm, 1996).

Varoluşçu psikoloji yazınlarına göre ölüm kavramı, insanın varolma arzusu ve özden önce varoluşunu tehdit eden, varolmayı sınırlandıran bir niteliktedir (Tiilich, 2019).

İnsanı, ölüme yönelmiş ve bu sınır kayon bilgiye evrieln bir varlık olarak grüşler bulunmakla birlikte (Göka, 2010), ölümün fiziki olarak bireyi zorlayan, yaşamını tehlikeye atan bir unsur olmasının yanı sıra ruhsal açıdan onu dengeleyen ve koruyan da bir misyona sahip olduğu düşünülmektedir (Maçkalı, 2019). Varoluşçu psikolojinin ölüme yönelik olan olumlama tavrı, kabul edilmesini güçleştirmektedir. Ancak Yalom'un bakış açısına göre, ölüm gerçeği ile burun uruna gelen insan ölüme yönelik geliştirdiği kaygı ile yalnızca yaşamaya devam etme arzusunu perçinleyerek baş edebilmektedir (Yalom, 2001).

Özgürlük Kaygısı

İnsanın evrende bağımsızlığı, davranış ve tutumlarında hür oluşu, felsefe tarihi kadar eski bir problem durumudur. Özgürlük ve irade, dini öğretilerin, ontolojik sorgulamaların sıkça tartışılan bir noktasıdır (May, 2022). Varoluşçu felsefe ve psikolojinin kökeninde insanın, bir tanrı ve norm egemenliğinden uzak “varlığın özden ince” düsturu ile hareket edilmesi ve tüm belirlenmiş tavırların, varoluşun sorgulanmasının önünde engel olduğu görüşü sıklıkla hakimdir (Coşkun, 2015). Sarte felsefik noktada, insan var olur, özünü hür iradesi ile keşfeder ve varoluş ancak bağımsız bir tavırla fark edilir. Evrendeki konumun dogmatik bir stille açıklanmasına onun açısından mümkün değildir (Sarte, 2021). Bu ekolün felsefik yazınında yalnızca “tanrıtanımaz” yaklaşım hakim değildir. Teolojik normlar ekseninde tanımlamalar yapaqn düşünörlere göre ise, evrenin ana yaratılış kaynağında var olan Tanrı, hür iradeyle insanı, kendi özünü keşfetmek için bağımsızlığı ile baş başa bırakmış, iyilik ve dengenin sağlanmasını onun özünün oluşumunda etkili olduğu kanısına varmışlardır (Taşdelen 2017). Tüm bu bakış açıları ekseninde Varoluşçu psikoloji, özgürlüğün bireyde bir “zeminizlik” yarattığını tanımlamaktadır. Bu bağımsız tavırla kaygıya düşen insan, sorumluluk ve irade noktasında kendi özünden ayrı bir varlık arayışı içine düşmektedir. Özünü, ötekinden ayırlabilen ve bu kaygıyla baş edip karar mekanizmalarını güçlendiren birey, evrendeki mevcut erkini daha da ileri bir seviyeye taşıyabilmektedir (Yalom, 2018).

Varoluşsal Yalıtım

Evrimsel olarak tüm canlılar, gereksinimlerini gidermek ve yalnızlık ile baş edebilme adına kendinden öteki canlılara ihtiyaç duymaktadır. Tek başına var olamayacağı inancı, insanı yalnızlık ve izole edilmiş bir yaşamdan kurtulması adına sosyal ilişkilerin bir parçası haline getirmektedir. Yalnızlığın ürpertici yanı, insanı zihnen dezorganize olmaya ve zaafiyete götüren tedirgin bir yana sahiptir (Fromm, 2011).

Varoluşsal kaygıları kategorize eden Yalom, bireyin yalnızlığının üç ayrı kutbu olduğunu ortaya koymaktadır. İnsan ilk önce kendi “ben”i ile yalnızdır. Kendi ile ötekisinin arasındaki kişilerarası yalnızlık ve varoluşsal yalnızlığa sahiptir. Freudyen ekolün tesirinde yalıtım, nevroza bağlı gelişen bilinçdışı bir savunma mekanizması halini alırken, varoluşçu psikoloji; öze yönelik yalnızlık, kişilerarası dinamiklerin yüzeyselliği ile gelişen sosyal yalnızlık ve varlığının kaynağını sorgulayan insanın cevaplanamaz sorular eşiğinde yaşadığı uçurum olarak tasvir edilmektedir (Geçtan, 1999).

Temel bir itki haline gelen varoluşsal yalnızlık ve buna bağlı gelişen kaygılı hal, insanı ötekilerle iletişim ve etkileşim hali geçmesini sağlamaktadır. Yalnızca öz kendiliği ile tanışan ve bağlantı kuran birey, kendi içine ait olmayan diğer insanlarla bir bağ geliştirmeye çalışır. Başkalarını tanıyarak aslında, dış dünyanın bilinmezliği ile korkutucu hale gelen güvende olmama duygusuyla baş etmeye çalışır (Bruggen vd.,2014). Heidegger’in felsefik yaklaşımına göre, öteki, diğerinin ölümünün yerine geçemez onun ölümünü alamaz. Bu bakış açısı, Yalom’un psikolojik ekolünde, yalnızlığın ölüm ve iradeye dayalı özgürlüğün, varoluşsal yalnızlığı meydana getirdiğini söylemektedir (Pinel vd., 2004).

Anlamsızlık

Bireyin hayatını devam ettirirken baş etmek ve sorgulamak durumunda kaldığı anlam arayışı, kaygıların nihai hedefi ve tüm felsefe başlıklarının ana konularından birisidir. Niçin varım ve var oldum? Yaşamın gayesi ve oluşun temel amacı nedir? gibi sorular, sıkça yanıt bekleyen ve üzerinde tartışılan noktalardır. Irvin Yalom, üzerinde oldukça çok durduğu ve sürekli perspektifini renklendirdiği varoluşçu tavırda, edebiyat ve felsefenin öncü isimlerine vurgular yapmaktadır. Yaşamın anlamını yoksayıcı ve pejoratif bir dille açıklayan Albert Camus bunlardan birisidir. Camus, insanın anlam arayışının, gereksiz bir çaba olduğunu keskin bir

şekilde ele alırken, yalnızca varoluşunu kendine özgü bir anlam üreterek bu boşluk hissiyle başa çıkacağını vurgulamıştır (Korkman ve Uluişik, 2022).

Schopenhauer, zamanın hızla geçtiği ve yok olduğu bir alanda, anlamı sorgulamanın çaresizce bir çaba olduğunu vurgulamış, Frankl, “anlam istenci” terimini oluşturarak, insanın yaşamın anlamını soruglamaya mecbur bir varlık olduğunu, anlamsızlığın yarattığı boşluk tesirinin bireyi zorlayıcı ve nevroza sürüklediğini ortaya koymuştur. Yaşanılan bu sancı dolu arayışın, insan öğretici noktalara ulaştırdığı ve bu kritik noktanın anlama yönelik kaygıyı azaltacak çabalara ihtiyaç olduğunu belirtmektedir (Frankl, 2022).

Yalom (2018), Varoluşçu Terapi notlarında iki felsefik önerme sunarak, ortaya koymuş olduğu dört temel kaygı türünden olan anlamsızlık boyutunu, karşıt çıkarsamalarla açıklamaya çalışmıştır:

1. Varoluşun devamlılığı ve yaşamın sürmesindeki insanın en önemli itkisi anlam arayışıdır. Bu arayış olmadığında ya da yitirildiğinde, stres ve kompleks çatışmalar meydana gelmekte ve bu kriz durumu yaşamın sonlanmasına yönelik girişimleri meydana getirebilmektedir. İnsan kendini ve varlığını anlamlandırdığı kadarıyla yaşama motivasyonunu diri tutmaktadır.
2. Varoluşun tüm erk ve normlardan hür olarak, dünyanın rastlantısal olarak meydana gelmesi, bir anlamın da bulunmadığını işaret etmektedir. Birey özünü inşa edip kendiliğine yönelik kurduğu ferdi anlam sayesinde, çatışma yaşadığı sorularla baş edebilmektedir (Yalom, 2018).

Çevre-Mekan Üzerine

Bireyin yaşadığı ve içerisinde var olduğu sosyal ve fiziksel çevrenin insan psikolojisi ve davranışı ile etkileşimini ele alan çevre psikolojisi, mekân mefhumunu ele alan bir çalışma alanıdır (Altman & Stokols, 1987). Algı, bilişsel mekanizmalar ve öğrenmeleri ile diğer tüm canlılardan ayrılan insan; yaşadığı çevreyi zihinsel örgütlenmelerle öğrenir ve kaydedilir bir noktaya taşımaktadır. Bu zihinsel ve algısal mekan tasviri öğrenmeyi ve güvende hissetmeyi sağlayan temel bir yaşam itkisidir (Göregenli vd., 2014).

Bu evrimsel ve homosapiense özgü davranış; özetle çevreye yüklenen anlam ve mekan algısı, bireyin çevreye yönelik davranışları nasıl yorumladığı, günümüzde sıklıkla ele alınan konulardır. Çevre psikolojisi içerisinde özellikle “kent” çalışmaları, mekanın algısal boyutu ve bireyin zihinsel kategorizasyon ile çevreyi kodlaması üzerinde incelenmektedir (Proshansky, 1978).

1960’lı yıllara doğru alan çalışmalarında, insan- çevre ilişkisi ekseninde birey; doğal ve ekolojik çevre ile öğrenme ve bilişsel mekanizmalarıyla, insanın nöropsikolojik ve sosyal eğitimlerle, doğal yaşamda varlığını nasıl devam ettirdiğine dair soruların cevaplanması amaçlanmıştır (Smaldone, 2006). Sosyoloji, psikoloji ve siyaset bilimi gibi sosyal disiplinlerin çalışma dinamiklerini değiştiren, “köyden kente göç” mefhumu ile birlikte, çevre psikolojisi bakış açısını bireyin ekoformik çevredeki psikik yönleri yerine, kent kavramı üzerinde çevre psikolojisini ele almaya başlamıştır. Aynı dönemde Kevin Lynch’in “çevresel imaj” ve “çevre- mekan algısını” ele alan ekol ve bakış açısı, çevre çalışmalarının kent ekseninde temelini oluşturmuştur. Bu kuramsal perspektif, aynı zamanda psikolojinin yanı sıra diğer disiplinlere de tesir etmiştir (Mimarlık, Kültür Coğrafyası, Sosyoloji, Kültür Tarihi vb.).

Psikoloji disiplininde, çevre araştırmalarında tanınan ilk isimlerden olan Barke (1968), çevre tanımında; bireyin dışında, kişinin anlamlandırmalarıyla iç içe olan, davranış kalıpları ve dinamikleriyle simbiyotik hale gelmiş bir dış dünya olarak görmektedir. Sosyolojinin ve diğer beşeri bilimlerin konusu olan çevre, birey ekseninde incelenmeye başlanmasıyla birlikte pek çok çevre tanımı yapılmıştır. Çevre, ekolojik (doğal) çevre ve inşa edilen çevreler olarak iki türde anlatılmış, sosyal bir olgu olan “kent”, insan yaratımı ile olan sosyal olarak “inşa edilmiş çevre” olarak alan yazınına aktarılmıştır (Altman ve Chemers, 1986).

Çevre kavramını, yaratım ve inşa eksenini ile açıklayan görüşlerin yanı sıra, “birey ve yapı” olarak Morval (1985), üç boyutta ele almaktadır. Ferdi mekanlar, bireye ya da küçük gruba özgü sınır alanlar (mikro çevre), komşuluk ve lokal kültürün yaşatıldığı mahalle alanlar (mezo çevre) ve kendi içinde küçük grupların yer aldığı nispeten geniş alanlı kent yapısı (makro çevre) olarak ifade edilmektedir (Morval, 1985).

Literatür ve kuramsal bakış açıları içerisinde, çevrenin bilişsel tasarımıındaki çevre mefhumu, bireyin zihinsel haritalama ve öznel kent algısının birbirine tesir eden kavramlar olduğu bilinmektedir. Çevre-mekan çalışmaları üzerinde pek çok kuramcı, bireyin bilişsel mekanizmaları ve algısal süreçlerinin toplamının, mekansal çevre ve mekanı anlamlandırma üzerinde doğrudan bir tesire sahip olduğunu belirtmektedir (Göregenli, 2010).

Mekan ve Zihinsel Temsil

Bilişsel psikolojinin başat konusu olan, algı, bellek, temel zihinsel işlevlerle, mekan çalışmaları üzerinde oldukça kapsamlı kuramsal temeller, literatürde yer almaktadır. Ittelson ve arkadaşları, çevre çalışmalarında, çevre-insan-zihin ekseninde sekiz temel ilke oluşturmuştur;

1. Çevre kavramı, davranış çerçevesinde ele alınırken, fiziksel dünyanın karmaşık boyutu, ve çevreye dair tüm uyaranların bilişsel anlamla doğrudan ilişkisi vardır.
2. Dinamik bir yapıya sahip olan çevre, bireyin bir parçası, birey ise öznel olarak ait olduğu mekansal alanın bir parçasını oluşturmaktadır.
3. Fiziksel ve sosyal boyutu ile çevre, sosyal tesiri ile bireye günlük yaşam içerisinde bir aktarım ve sistem yaratır.
4. Fiziki ve sosyal dinamikli çevre, bireyin yaşam deneyimleriyle beraberinde ferdi bir algı ve karmaşık deneyimler sunmaktadır.
5. Çevre, açık dikkat ve algının ötesinde gizil bir tesire sahiptir. Subliminal olarak bireyin bilişsel mekanizmalarına deneyimleri aktarmaktadır.
6. Kişinin sosyodemografik özellikleri, kültürel alt yapısı, karakteristik özellikleri, fiziksel çevrenin başlı başına tesirini ortadan kaldırmakta, yerini öznel algı ile inşa edilmiş, algınanan çevre almaktadır.
7. Bilişsel imajinasyon ile kişi, zihinsel fonksiyonlar sayesinde, ait olduğu mekansal boyutu tanır ve öğrenir. Parçalar halinde kaydedilen fiziki çevre, bütünleşerek anlamlandırılır.
8. Sosyaş bir varlık olarak insan, kültürel miras ve sembolik aktarımları ile yaşadığı mekansal boyuta bir değer sistemi geliştirmektedir.

Bilginin kümülatif olarak kullanılması ve geliştirilmesi ile birlikte, insan inşası ile şekillenen ve insanın içerisinde var olduğu çevre, yine insanın “mekansal

imaj” yetisi sayesinde şekillenmektedir. Boulding ve Lynch, çevresel imajı, onu algılayan, betimleme yetisine sahip olan ve ortam nitelikleri ile sentezleyen insanın, aktarımlarının toplamı olduğunu belirtmektedirler (Stedman, 2006).

Barınmanın ve aidiyet duygusunun geliştiği ve insanın sosyal bir dinamik olarak içerisinde varoluşunu şekillendiği mekan kavramı, tanımlama ve boyutları açısından değişkenlik göstermektedir (Gustafson, 2001). Bu mefhumun tanımlanması ve aslında bir mekan kimliğini edinebilmesinin yegane koşulu, insan tarafından tasarlanan ve yaşatılan temsillerle şekillenmesin bağlı olarak görülmektedir. Çevre-mekan varlığı, yine sosyal bir yaratık olan insanın atfettiği tasarım ile ortaya konmaktadır (Kaltenborn, 1997). Özellikle 1960’lı yıllardan itibaren üzerinde sıklıkla durulan mekan, sosyal psikoloji, çevre psikolojisi ve genel çatıda psikoloji disiplini ile geliştirilerek, insanın tüm boyutlarıyla sentezlenmiş tanımlara sahiptir (Lewicka, 2008).

Mekansal İmaj

Kent ve mekan çalışmalarıyla bilinen Lynch, eski çağlardan günümüze insanın yer-yön bulma yetisi, nöropsikolojik olarak çevre algısının oluşturulması ile mekan imajının şekillenmesi arasındaki ilişkiye sıklıkla vurgu yapmıştır. Floransa ve Roma gibi eski kentlerin, inşasında, yine bireyin ferdi olarak gizil öğrenmelerle edinmiş olduğu “imaginasyon”un çevre algısını oluşturduğu gözlemlenmiştir. Çevresel imaj kavramı, bireyin algısı, kişisel özellikleri ve toplam grup içerisinde kümülatif bilgi neticesinde mekanın inşasının sonucudur (Lynch, 1960).

Mekana Bağlanma

Bireyin psikososyala tüm nitelikleriye ait olduğu “yer” ile arasında geliştirdiği duygusal ilişki sonucunda doğmuş olan mekan bağlılığı, bilişsel mekanizmalar, değer yargıları ve öznel kararların sonucunda ortaya çıkmaktadır (Riley, 1992). İnsan, doğada, sosyal ortamda, ailede ve bakım verenine karşı geliştirdiği bu aidiyet duygusu ile, evrimsel olarak yaşama itkisinin neticesinde bağlanma ihtiyacı duymaktadır. Bazı kuramcılara göre, bu duygusal bağ, sosyal kimliklerin ortaya çıkmasına, birey ile fiziksel-sosyal tüm çevreye yönelik pozitif yönde katkılar sunmaktadır (Göregenli, 2010).

Fenomenolojik perspektifin tesiri ile, ev, barınak, mabet gibi temel inşaların, insanın duygusal yaşam tecrübeleri ve kişisel-sosyal bellek sayesinde duygusal bir bağın yaratımına neden olmaktadır. Sosyolojik ve sosyal antropolojik alt yapısı olan bu aidiyet, yalnızca bireysel duygu alanı ile şekillenmemekte, biyopsikososyol bir bakış açısı ile ortaya çıkmaktadır (Cassidy, 1997). Bireyin göstermiş olduğu bu aidiyet duygusu ve bağlanma modeli, mekansal anlamda farklı özelliklere sahip olmaktadır. Alan çalışmalarında, insanın temel barınma talebini karşılayan evler başta olmak üzere, yerel yapılar (köy, mahalle, belde vb.), kent, topluluk veya orman, yayla, deniz gibi ekolojik alanları da içerisinde barındırmaktadır (Low ve Altman, 1992).

Çocukluk çağı deneyimleri ve psikoloji disiplinde önemli bir yere sahip olan bağlanma kavramı, mekana geliştirilen aidiyet ile örtüşen bir nitelik göstermektedir. Ferdi deneyimlerle bütünleşen öznel algı, yalnızca davranışsal öğrenmelerle değil, bilişsel mekanizmalarla (mekansal belleğin oluşumu) eklemisel olarak oluşmaktadır (Ujang, 2012). Dünyaya geldiği andan itibaren insan yavrusu, bakım verene duduğu aidiyet duygusunu, çemberi genişleterek barındığı odaya ve eve, ardından kendinden bağımsız ancak bir o kadar da simbiyotik hale gelen çevreye aktarmaktadır. Aileden, evrene doğrusal olarak ilerleyen bağlanma, tanıdık-yabancı, güven-tehlike ikilemleri kılavuz olarak edinilmektedir. Bu kategorizasyonun yaratımında, kişisel algılama süreçleri ve mekansal belleğin oluşumu temel aktörler halini almaktadır (Fried, 2000).

Bir fiziksel koşula ve bir yere ait olma duygusu ve güdüsü, temelinde evrimsel olarak bireyin “güvenlik” talebi ile şekillenmektedir. Low ve Altman (1992), bu güvenlik ihtiyacı neticesinde, bireyden topluluğa varana kadar bir kimlik yaratımını doğal olarak ortaya çıkarmaktadır. Psikososyal ve sosyokültürel boyutta elde edilen mekansal kimlik, güvenlik ihtiyacını ve bağlılık duygusunun tatminini sağlamaktadır. Mekana bağlanma Göregenli (1997) tarafından beş nitelikte standardize edilmiştir;

1. Bağlanmayı sağlayan insana özgü nitelikler (biliş, algı, duyum, bellek)
2. Değişkenlik gösteren fiziksel alanlar, farklı mekanlar
3. Değişken rol oynayan sosyal dinamikler (birey, topluluk, kültürel aktarım)

4. Değişken sosyal ilişkiler
5. Zamansal dinamikler (doğrusal ve döngüsel).

Mekan çalışmaları ve kuramcılar ekseninde, mekana bağlanmanın yalnızca bireyin duygusal yönü ile açıklanmasını yetersiz bulunmasıyla beraber, Scannel ve Gifford (2010), oluşturduğu sosyal psikolojik model sayesinde, üç kategoride tanımlamalar yapmıştır. Kişi, süreç ve mekan ekseninde, bireyin öznel algısı ve ferdi aktarımları birinci boyutu, tüm bu duygusal ve davranışsal etmenler ikinci yani süreç boyutunu ve fiziki-sosyal çevre ekseninin mekan boyutu olan üçüncü boyutu oluşturduğunu vurgulamaktadır. Yürütülen model ile, yere bağlılığın bir mefhum olarak yalnızca birey boyutu ile incelenmesine karşı durulan bir bakış açısı geliştirilmiştir (Kanıık, 2018).

Bir yere ait olma ve çevreye yönelik gelişen bağlanma kavramı, alan yazınında farklı görüşler ve modellerle incelenmiştir. Kişinin aile ve sosyal çevre tarafından edildiği kimlik ile beraber, “ben”den ayrı dış dünyaya yönelik, tehlike-güven ekseninde duygusal bir bağ geliştirmesi, temel bir bağlanma kuramı ile benzer psikik yapıya sahip olduğu belirtilmektedir (McAndrews, 1998).

Özetle, bağlanmayı sağlayan obje ve olguların tamamının, varlığının dengede ve güveni tesis ettiği gibi bu varlıkların yokluğu ve değişiminin, bireyde ve toplumda, zorlayıcı ve sıkıntılı olduğunu göstermektedir (Giuliani, 1991). 1996 yılında Fried tarafından yürütölmüş olan bilimsel çalışmada, bireylerin var oldukları ya da kendilerini ait hissettikleri mekansal alandan ayrı kalma düüürümünde, göstermiş oldukları belirtilerin, literatürde açıkça tanımlanan yas süreci ile benzer psikojenik semptomları beraberinde getirdiğini ortaya koymuştur. Çevre psikoloji açısından bu araştırma, lietatürde yere bağlılık çalışmalarının, özellikle duygusal-bireysel boyutunda temel olduğunu göstermektedir (Grood, 2008).

Yere bağlanmanın bireyde yarattığı duygusal süreçler ve aidiyet duygusu, psikoloji biliminin etkin bir yaklaşımı olan bağlanma teorisi ile ilişkili ve bütünleşik bir ortak noktaya sahip olduğu görölmektedir. John Bowlby’in bakım veren kişi ile yenidoğan arasında güven ve şefkat odaklı ilişkiye dayalı gelişen, psikik süreçler, bir bireyin üçünde yaşadığı ve var olduğu, mikro ve makro mekansal alanlara yönelik

gösterdiği duygusal bağlılık arasında benzer bir bakış ortaya konulmaktadır (Low ve Altman, 1992). İnsan ilişkilerine dayalı aidiyet temel basamağı, bireyin dünyaya geldiği ailenin yanında bulduğu mahremiyet, huzur ve güvenli alan ile başlamaktadır. İlişkilere yönelik başlayan bu bağlılığı, bireyin var olduğu mekansal sınır alan tamamlamaktadır. Dış çevre-dış insan ekseninde bağlanma çehresi gelişen insan, anlamlı öğrenmeler ve duygusal yakınlık ile hem insan hem de çevre açısından bağımlı güçlendirmektedir (Hernandez, 2007). Aile ve yakın çevrenin ötesinde, olgunlaştıkça insan-çevre sınır alanında genişleyen insan, olumlu ya da olumsuz yaşam deneyimleri, duygusal hafıza kayıtları ve kodlamalarla, tüm yaşadığı bilişsel etmenlerle çevreye dönük bağlanmayı ya da ayrı kalmaya yönelik huzursuzluğu hissetmektedir (Morgan, 2010).

Mekana bağlanmanın bireyler üzerindeki tesiri üzerine, literatürde yapılan çalışmalarda, çoğunlukla tek bir mekan üzerinde hedef belirlendiği görülmektedir. Scannell ve Gifford 2017 yılında, farklı türden mekanların (lokal alanlar, ekolojik mekanlar, kent dinamiği vs.) bireylerin psikolojik yararına baktıkları araştırmada, farklı pozitif yönde psikolojik etki üzerinde durmuşlardır. 13 ayrı başlıkta ele aldıkları olumlu anahtar kelimeler (anılar, aidiyet, estetik, konfor-güvenlik, kişisel gelişim vb.) , bireyin kent yaşamı, ev,kilise veya bir khve dükkanı üzerinde birbirinden farklı olumlu yinde eğilimler olduğunu gözlemlemiştir (Hidalgo, vd., 2001).

Lewicka'nın 2011 yılında yaptığı, ve günümüz literatürüne en yakın ve en açıklayıcı araştırma, mekan aidiyeti yüksek bireylerin düşük bireylere nazaran, kültürel birikim, kökten aile dinamikleri yönünden daha sağlıklı ve yaşadıkları yerel yapıya (köy, mahalle, sosyal grup vb.) bağlılıklarının nispeten daha yüksek olduğu ortaya konmuştur.

Mekana Bağlanma, tüm kuramsal yaklaşımlar ve öncü isimlerin bakış açısı ile bireyin mekansal aidiyet duygusunun karmaşık deneyimlerinin neticesidir. Birey gerek öznel gerek grup dinamizmine yönelik aktarımlarıyla beraber, yaşadığı alanları sembolleştirmektedir (Lalli, 1992). Son zamanlarda mekan çalışmalarına yönelik yoğun ilgi, bireyin tıpkı bakım verenlerine yönelik geliştirdiği gibi yaşadığı fiziki ve sosyal çevreye de bağ geliştirdiğini ve bu ilişkinin olumlu tesiri üzerinde sonuçları gözlemlenmiştir (Lewicka, 2011). İnsanın hareket alanının oluştuğu sosyal alan, bir

“yer kimliği” oluşturmaktadır. Kurulan sembolik bağın sonucunda gelişen bu kimlik, yalnızca bireye özgü etmenlere sahip değildir. Mimari, kültürel ve mekanın sosyal inşası, bu kimliğin oluşumunda etkin rol oynamaktadır (Göregenli ve Karakuş, 2014).

Sosyodemografik özellikler, sosyal, fiziksel ve çevresel nitelikler, mekana bağlanmanın yordayıcı faktörlerdir. Kadın olmak, uzun süre ikamet etmiş olmak ya da yaş kavramı, mekana bağlanma düzeyi ile doğrudan pozitif bir ilişkiyi araştırmalarda beraberinde getirmektedir (Lewicka, 2010). Bireyin deneyimledikçe kurmuş olduğu sosyal bağlar, nesiller boyu kültürel kodların aktarımı ve bunun fiziki çevreye yansımaları, mekan aidiyetinde açıklayıcı bir başka değişken grubunu ortaya koymaktadır. Fiziki çevre olarak kabul gören yürüyüş alanları, göller, mimari yığın alanların bağlanma ile ilintili fiziki alanlar olduğu literatür çalışmalarıyla gözlemlenmiştir (Kim ve Kaplan, 2004).

İlgili Arştırmalar

Bu bölümde, araştırma değişkenleri ile alakalı yapılmış yurt içi ve yurt dışı çalışmalar ele alınacaktır.

Tanberken (2005), mekan bağlılığını, 1999 Marmara Depremi sonrası geçici konutlarda şkamet eden depremzede katılımcılar ile yürütmüştür. Tarihsel ve psikolojik tüm yönleriyle yere bağlılığı, mekan-zaman-bağıllık ekseninde incelemiştir. Yazılı ve sözlü veri toplama sistemi ile bireylerin deprem öncesi ve deprem sonrası ikamet ettikleri konutları arasındaki bağıllık, araştırılmıştır.

Tanhan ve Kayri (2013), 2012 yılında Van ilinde meydana gelen yıkıcı deprem felaketi sonrası, Deprem Sonrası Travma Düzeyini Belirleme Ölçeğini geliştirmiş ve geçerlilik-güvenirlik çalışmasını 2013 yılında yürütmüşlerdir. Van depremini doğrudan yaşamış 1505 katılımcı ile yürütülen çalışmanın neticesinde, 20 maddeden oluşan, beş boyutlu bir ölçek ortaya çıkmıştır. Cronbach Alpha güvenirlik değeri .87 olarak belirlenen çalışma neticesinde, ölçek puan aralığı 52,38 olarak bulunmuş ve ortalama olarak bu puan skalasının, bireyin travmatize olup olmadığını belirlediği tespit edilmiştir. Bu puan eşiğinin deprem sonrası travmatize olmada belirleyici olduğu neticesine ulaşılmıştır.

Yıkılmaz (2016), doktora tez araştırması amacıyla, üniversite öğrenimi gören yetişkin bireylerle, varoluşsal kaygı mefhumunu şemalar , kontrolcülük ve travma sonrası süreçler açısından ele almıştır. Araştırma, tüm alt değişkenleri ve cinsiyet faktörü ile 831 üniversite öğrencisinin gönüllü katılımı ile yürütülmüştür. Varoluşsal kaygı alt boyutlarına göre (ölüm, özgürlük, yalıtım, anlamsızlık), orta düzeyin altında oldukları görülmüştür. Zedelenmiş otonomi, ayrılma-reddedilme, başkalarına yönelimlilik, yüksek standartlar şema alanları ve kontrol odağının varoluşsal kaygıyı etkin bir ilişkiye sahip olduğu neticesine ulaşılmıştır. Travmatik deneyimleri olan araştırma kitlesinde ise travma sonrası büyüme ve hayatı tehdit edici olay yaşama kavramları da anlamlı bir korelasyon ortaya koymuştur. Varoluşsal kaygı alt boyutları ile travmatik süreçler arasından anlamlı düzeyde ve araştırma değişkenleri arasında yordayıcı bir ilişki olduğu gözlemlenmiştir.

Zhou ve arkadaşları (2017), TSSB bulguları ışığında, travma sonrası gelişim, umut ve benlik saygısının aracı rolünü incelemeyi hedeflemişlerdir. Çin'in Lushan kentinde yaşayan ve depremden etkilenen 397 ergen birey üzerinden veriler elde edilmiştir. Depremin üzerinde iki buçuk yıl sonra yürütülen bilimsel çalışmada, sosyal desteğin negatif yönde bir korelasyona sahip olduğu, benlik saygısı ile umut mefhumunun aracı ilişkisi olduğu ve pozitif bir korelasyonu ortaya koyduğu gözlemlenmiştir. Artan sosyal destek ile benlik saygısının arttığı, TSSB belirtilerinin azalıp travma sonrası gelişime katkı koyduğu bulgulanmıştır.

Varoluşsal kaygı perspektifinden mekan kavramı, Cumaoglu (2018), bireyin yaşadığı ve bir sosyal kimlik geliştirerek aidiyet duygusunu beslediği mekan üzerinden, sağlıklı bir bağ kurulup kurulamadığında varoluşsal kaygılarla nasıl baş ettiği ele alınmıştır. Mekan kimliği ve yere bağlılığın sağlıklı gelişmediği bireylerde, yaşamdan kopuş, ve sorgulama nitelikleri üzerine bir araştırma yürütülmüştür.

Yenice Kanık, 2018 senesinde yaptığı yüksek lisans çalışmasında, mekana bağlanma mefhumunu, mekan kimliği ve diğer gruplarla ilişkiler üzerindeki tesirini ele almıştır. Bu çalışma, İstanbul kentinde farklı ilçelerde ikamet eden ve mekana bağlanma düzeyi perspektifinde (ev, bina, mahalle, ilçe, il), mekan kimliğinin ve diğer sosyal gruplar dinamiği ile korelasyonel bir araştırma olarak yürütülmüştür. 17-65 yaş arası 242 katılımcı ile çalışılmıştır. Araştırmaya dahil eden kişilerin en çok eve ve sırasıyla bina, mahalle v kente dair bir aidiyet geliştirdikleri sonucuna

ulaşılmıştır. Kente bağlanmanın, ilçede ikamet etme süresinin bir yordayıcı etmen olduğu verisine ulaşılmıştır.

Kurt, 2019 yılında, bireylerde varoluşsal kaygının, bağlanma modeli ve umutsuzluk ile olan bağıntısını ele aldığı çalışmada, varoluşçu psikolojinin dört başat noktası olan ölüm, özgürlük, yalıtılmışlık ve anlamsızlık ile bağlanma ve umutsuzluk ekseninde ele almıştır. 289 yetişkin gönüllü katılımcıdan oluşan araştırmada, ölüm ve özgürlük alt grubu cinsiyet değişkeni açısından anlamlı bir fark ortaya koymuştur. Anlamsızlık ve yalıtılmışlık ise yaş faktörü ile bir netice ortaya koymuştur. Ölüm, yalıtılmışlık ve anlamsızlık alt boyutları ile kaygılı bağlanma türü arasında bir anlamlı bir korelasyon olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca varoluşçu yaklaşımın, Irvin Yalom tarafından belirlenen dört kategorizasyonu ile kaçınan bağlanma ve umutsuzluk ile pozitif yönlü bir korelasyon sonucuna ulaşılmıştır. Varoluşsal kaygı istatistik değerleri ile yaş ve cinsiyet sosyodemografik faktörler arasında anlamlı ilişki bulunurken eğitim faktörü açısından anlamlı bir korelasyon kurulmadığı bulgulanmıştır.

Ilovan ve Markuszewska (2022), yer kimliği ve yere bağlanma mefhumunun çoklu faktörleriyle ele almış, mekan duygusu ile ilişkisini incelemektedir. Çevre psikologları tarafından alan yazınına sunulan bu çalışmada, beşeri coğrafyanın niteliksel yönünü ve bireyin duygusal süreçleri, bağlılık ekseninde kapsamlı bir yayın haline getirilmiştir. Bireysel ve kolektif olarak mekana bağlanma kavramını, yer kimliği açısından ortaya koymaktadır.

Cömertpay, 2024 yılında yürüttüğü doktora tezi araştırmasında, ikincil travmatik stres ve travmatik yaşantı ile ilişkili değişkenlerin belirlenmesi ve bu ilişkiler üzerinde üstbilişsel inançların aracılık etkisinin görülmesini amaçlamıştır. Adana ilinde kamu görevine devam eden 608 öğretmen ile yürütülen çalışmada, ikincil travmatik süreçler, ontolojik iyi oluş ve üst bilişsel mekanizmalar üzerinde durulmuştur. Araştırma neticesinde, travmatik deneyimler, varoluşsal kaygı kavramı ve ontolojik iyi oluş arasında üst biliş mefhumunun aracı bir rolünün bulunmadığı gözlemlenmiştir. İkincil travmatik süreçler, travmatik deneyimlerin edinmesi ve varoluşsal ilişki arasında anlamlı bir korelasyon olmadığı bulunmuştur. İkincil travmatik stres ile ontolojik iyi oluş değişkeni arasında, olumsuz bir korelasyon, varoluşsal kaygı değişkeni ile de olumlu bir korelasyon olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Eren ve Akoğlu, 2024 yılında yayımladıkları makalede, deprem afetine maruz kalmış kişilerde TSSB ile yaşam anlamı arasındaki bağıntıda umut duygusunun aracı rolünü ele almışlardır. 6 Şubat depremlerine doğrudan maruz kalmış 412 katılımcı ile gerçekleştirilen araştırmada, ekonomik güçlükler yaşayan katılımcıların, TSSB ve anlam arayışı ölçekleri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Göçük altında kalmış katılımcıların, kalmayanlara göre TSSB değerleri yüksek, yaşamda anlam, anlamın varlığı alt ölçeklerinin yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Depremde evini ve yaşam alanını kaybetmiş bireylerin evleri az hasarlı olup yaşama devam edenlere göre TSSB değeri yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Yaşamın anlamı ve umut arasında pozitif korelasyon, yaşam anlamı ve TSSB arasında umut duygusunun kısmi bir yordayıcı etkisine ulaşılmıştır.

Güler ve arkadaşları (2024), yayımladıkları çalışmada, yıkıcı tesiri ile 6 Şubat depremleri üzerinde yürütmüştür. Sosyal karşılaştırma, yaşam doyumu,, depreseyon ve kaygı çerçevesinde ele alınmıştır. Çalışmaya deprem bölgesinde yaşamını sürdüren 388 katılımcı üzerinden veri toplanmıştır. Tüm değişkenler açısından anlamlı sonuçlar elde edilmiştir. Psikolojik dayanıklılık, depresyon, kaygı ve yaşam doyumunu yordar nitelikte sonuçlar bulgulanmıştır. Bu araştırma, afetzede katılımcıların, psikosoyal destek ve müdahalelere önemli bir ihtiyaca sahip olduklarını göstermektedir.

BÖLÜM III

Yöntem

Araştırmanın bu kısmında, yürütülen çalışmanın modeli, yeri ve zamanı, hedef çalışma kitlesi, veri toplama araçları ve verilerin istatistiksel olarak çözümlenmesine dair bilgiler yer almaktadır.

Araştırma Modeli

Bu araştırmada, 6 Şubat depremlerini yaşamış bireylerin, deprem sonrası travma düzeyleri, varoluşsal kaygı ve mekana bağlanma ile ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Betimsel araştırma modeli; araştırmacı tarafından belirlenen problem durumu veya araştırma değişkenlerinin, olduğu gibi tasvir edilmesi, olanın aktarılması olarak açıklanmasıdır. Tüm bilimsel araştırmaların başlangıç hedefini oluşturmaktadır. İlişkisel araştırma yöntemi, iki veya daha fazla değişkenin mevcut konjonktürde birbirleri arasındaki etkileşim ve korelasyonun ele alındığı modeldir. Araştırmacı yansız ve müdahalesiz olarak, problem sorularının birbiri arasındaki tesirini ele almaktadır (Akgün, Büyüköztürk, Çakmak, Demirel ve Karadeniz, 2018).

Evren ve Örneklem

Evren, bir araştırmanın istatistiksel sonuçlarının yorumlandığı ve elde edilen sonucun kapsayıcı olarak geçerli kabul edileceği büyük gruptur (Büyüköztürk, 2008). Araştırmanın evrenini deprem yaşamış yetişkin bireyler oluşturmaktadır. Bu çalışmanın örnekleme oluşturulurken ise amaçlı örneklem grubunun alt çeşidi ölçüt örneklem yöntemi ile belirlenmesi sağlanmıştır. Örneklem grubu belirlenirken, araştırma değişkenlerine bağlı olarak 6 Şubat depremlerini doğrudan yaşama durumu ölçüt alınmıştır. Ölçüt örnekleme methodu, çalışma kişisi ya da grubu tarafından oluşturulan problem durumunun, tüm değişkenleri, olgu ve kriterlerine uygun, hedef kitlesinin belirlendiği bir örnekleme yoludur (Balcı, 2015). Çalışmanın ölçütüne göre belirlenen hedef grubu, 6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş merkezli depremleri, AFAD tarafından afet bölgesi ilan edilen 11 ilde doğrudan yaşamış (Kahramanmaraş, Malatya, Adıyaman, Hatay, Adana, Osmaniye, Elazığ, Şanlıurfa, Gaziantep, Kilis, Diyarbakır) yetişkin bireylerden oluşmuştur. Bu çalışmada 456 katılımcıya, google forms üzerinden online olarak ulaşılmıştır.

Verilerin Toplanması

Bu çalışmanın verileri 10 Eylül 2023- 01 Mart 2024 tarihleri arasında, Google form aracılığıyla oluşturulan anket formu, bireylerin gönüllü katılımı esas alınarak çevrimiçi olarak elde edilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın bulguları, ölçekler tarafından oluşturulan yazılı anket biçiminde elde edilmiştir. Çalışmanın veri toplama araçları 4 ayrı alt tür formdan oluşmaktadır. Sosyodemografik Bilgi Formu, Deprem Sonrası Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği, Varoluşsal Kaygı Ölçeği ve Mekana Bağlanma Ölçeği, anket formunda yer alan alt anketlerdir.

Sosyodemografik Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından oluşturulan formda, katılımcı bireylerin sosyo-demografik özelliklerine yönelik sorular yöneltilecek, deprem süreci ve öncesine dair, araştırmayla ilişkili sorular yöneltilecektir. Bu form 9 sorudan oluşmaktadır.

Deprem Sonrası Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği (DSTDBÖ)

Deprem Sonrası Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği (DSTDBÖ), Tanhan ve Kayri (2013) tarafından 2011 yılı Van depremi akabinde, bireylerin TSSB düzeyini belirleme ve depremin travmatik düzeyde niteliğini ortaya koymak maksatlı geliştirilmiştir. Ölçek 22 soru maddesinden oluşmaktadır ve beşli likert yapısına sahiptir. “Hiç katılmıyorum”, “az katılıyorum”, “orta düzeyde katılıyorum”, “çok katılıyorum” ve “tamamen katılıyorum”, soru maddeleri ile yöneltilen seçeneklerdir. Tamamı olumsuz cümleden oluşan 20 maddeden oluşmaktadır. Ölçek maddelerine yönelik kişilerin aldığı puan ile deprem sonrası travma düzeyi arasında pozitif bir ilişki vardır. En düşük elde edilen puan 20, en yüksek 100 puandır. DSTDBÖ, 5 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçek maddelerinin alt boyutları ise, “davranışsal problemler”, “heyecansal sınırlılık”, “duygusal”, “bilişsel yapı” ve “uyku problemleri”dir. Birinci alt boyutun Cronbach Alpha değeri 0.64, ikinci alt boyut

0.75, üçüncü alt boyut 0.61, dördüncü alt boyut 0.68 ve beşinci alt boyut için 0.70 olarak tespit edilmiştir. Ölçeğin güvenirliğinin test edilemesi hedefiyle elde edilen istatistik sonucuna göre, iç tutarlık katsayısının .87 olduğu tespit edilmiştir. Ölçek maddelerinin yansız ve içten çözümü neticesinde, 52,385-5,051 aralığında bir puan elde edilmesi, katılımcı bireyin yaşadığı deprem afetine yönelik travmatize boyutunu ortaya koymaktadır. Bu aralık normun dışında (yüksek veya alçak değer) alınan test değeri travma düzeyinin uç dağılımını göstermektedir.

Varoluşsal Kaygı Ölçeği (VKÖ)

Yıkılmaz (2016) tarafından, bireylerin varoluşsal kaygı düzeyinin belirlenmesi hedeflenerek geliştirilmiştir. Ölçek formu 25 madde olarak belirlenmiştir. Ölçek bireylerin varoluşsal kaygılarını dört nitelikte ölçek şeklinde oluşturulmuştur. Varoluşçuluğun temel uzantılarından olan 4 boyut üzerinden testin alt nitelikleri oluşturulmuştur. Bunlar; ölüm (5 madde), anlamsızlık (10 madde), yalıtılmışlık (5 madde) ve özgürlük 1 (5 madde)'dir. Likert scala sistemi ile oluşturulan envanter, “beni hiç yansıtmıyor” seçeneğinden “beni tamamen yansıtıyor” değerine kadar beşli bir aralık sunmaktadır. Uygulama neticesinde elde edilecek puan aralığı 25-125 arasındadır. Bireyin aldığı puan ile varoluşsal kaygı seviyesi arasında paralel bir ilişki vardır. VKÖ toplam 11 soru maddesi ters nitelikte, kontrol mahiyeti taşıyan ayırt edici sorulardır. Alt kategorizasyon açısından; anlamsızlık ölçütü 10-50 puan arası, ölüm alt ölçeğinden elde edilen puanlar 5-25; yalıtılmışlık kaygısı alt ölçeğinden elde edilen puanlar 5-25; özgürlük kaygısı alt ölçeğinden elde edilen puanlar ise 5-25 olarak sistematize hale getirilmiştir. Yürütülen ölçek geliştirme çalışması hasebiyle, güvenirlik çalışması yapılmıştır. toplam iç güvenirlik yüzdesi .85 olarak bulgulanmıştır. Ölçeğin anlamsızlık alt ölçeği iç tutarlık katsayısı .87; ölüm kaygısı alt ölçeği iç tutarlık katsayısı .79; yalıtılmışlık kaygısı alt ölçeği iç tutarlık katsayısı .70 ve özgürlük kaygısı alt ölçeği iç tutarlık katsayısı ise .71 olarak gözlemlenmiştir. Tüm bu bulguların dışında, iki yarım güvenirlik analizleri sonucunda, ölçeğin birinci yarımının iç tutarlılık katsayısı .73, diğer yarımın iç tutarlılık katsayısı ise .74 olarak bulunmuştur.

Mekâna Bağlanma Ölçeği (MBÖ)

Mekâna Bağlanma Ölçeği, bireyin mekanlarla kurduğu duygusal ve psikojenik bağı ele almaktadır. Bireylerin mekânla arasında gelişen bağın niteliğini, düzeyini ortaya koymaktadır. Ölçeğin Türk diline çevrilmesi ve uyarlama çalışması Yenice Kanık (2018) tarafından geliştirilmiştir. Yazılı anket formu ve 5 scalalı likert tipi bir ölçektir. Ölçekten elde edilen puan ile bireyin mekâna bağlanma aidiyet düzeyi arasında pozitif oranlı bir ilişki vardır ve puan yükseldikçe bağlanma düzeyi puanı yükselmektedir. MBÖ, 12 maddeden oluşmakta ve bağlanma niteliğini, ev, bina, mahalle, ilçe ve il olarak 5 alt boyutta ele almaktadır. Bu ölçeğin Lewicka (2010) tarafından geliştirilmiş orijinal formunun, tüm alt boyutlarının çatı olarak “mekan” boyutu, Cronbach Alpha güvenirlik katsayı değeri 0.69 ile 0.80 arasında değişkenlik gösterdiği bilinmektedir (Yenice Kanık, 2018).

MBÖ Türkçe uyarlama çalışması, ölçeğin 5 alt boyutu için ayrı olarak gerçekleştirilmiştir. Ev, bina, mahalle, ilçe ve şehir alt faktörleri analiz edilmiştir. Eve Bağlanma alt ölçeğinin, faktör analizi neticesinde iç boyutlu bir yapıya sahip olduğu tespit edilmiş, varyans değeri 60.15 olarak görülmüştür. Her bir maddenin ilk boyutla bütünleşmesi nedeniyle ölçeğin tek boyutlu bir yapıya sahip olduğu belirtilmiştir. Eve bağlanma alt boyutunun Cronbach Alpha iç tutarlılık değeri .83, Binaya Bağlanma alt boyutunun istatistiksel sonuçlarına göre 55.11 ve küresellik değerinin .83 olduğu ortaya konmuştur. Mahalleye Bağlanma Ölçeğinin, varyans değeri 44.04, küresellik değeri .89 olarak tespit edilmiştir. İlçeye Bağlama Ölçeğinin elde edilen varyans yüzdesi 54.81, küresellik değeri .89 olarak bulgulanmıştır. Şehre Bağlanma Ölçeğinin istatistiksel analizine göre varyans değeri 56.11, küresellik değeri .89 olarak tespit edilmiştir.

6 Şubat Depremlerini Yaşamış Bireylerin Betimsel Özellikleri

6 Şubat depremlerini doğrudan yaşamış bireylerin demografik olarak dağılımı Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2.

Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımı

	Sayı (n)	Yüzde (%)
Yaş grubu		
25 yaş ve altı	56	12,28
26-35 yaş	150	32,89
36-45 yaş	123	26,97
46 yaş ve üstü	127	27,85
Cinsiyet		
Kadın	271	59,43
Erkek	185	40,57
Eğitim durumu		
Lise ve altı	90	19,74
Ön Lisans/ Lisans	289	63,38
Yüksek Lisans veya üzeri	77	16,89
Medeni durumu		
Bekar	129	28,29
Evli	293	64,25
Boşanmış	34	7,46
Çocuk durumu		
Var	287	62,94
Yok	169	37,06
Deprem öncesi gelir		
Düşük	67	14,69
Orta	346	75,88
Yüksek	43	9,43
Çalışılan sektör		
Kamu	185	40,57
Özel sektör	112	24,56
Kendi işyeri	53	11,62
Çalışmayan	106	23,25
Deprem sonrası evden taşınmak zorunda kalma		
Evet	204	44,74

Hayır	252	55,26
Deprem sonrası şehirden taşınmak zorunda kalma		
Evet	110	24,12
Hayır	346	75,88

Tablo 2’de katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımı verilmiştir.

Tablo 2 incelendiğinde, araştırmaya katılan bireylerin %12,28’inin 25 yaş ve altında, %32,89’unun 26-35 yaş arasında, %26,97’sinin 36-45 yaş arasında, %27,85’inin 46 yaş ve üzerinde olduğu, %59,43’ünün kadın, %40,57’sinin erkek olduğu, %19,74’ünün eğitim durumunun lise ve altı, %66,38’inin eğitim durumunun önlisans/lisan mezunu, %16,89’unun eğitim durumunun yüksek lisans veya üzerinde olduğu, %28,29’unun medeni durumunun bekar, %64,25’inin medeni durumunun evli, %7,46’sının boşanmış olduğu, %62,94’ünün çocuk sahibi olduğu, %37,06’sının çocuğunun olmadığı, %14,69’unun deprem öncesinde düşük gelir sahibi, %75,88’inin deprem öncesinde orta düzey gelir sahibi, %9,43’ünün deprem öncesinde yüksek gelir düzeyine sahip olduğu, %40,57’sinin kamu sektöründe, %24,56’sının özel sektörde, %11,62’sinin kendi işyerinde çalıştığı, %23,25’inin çalışmadığı, %44,74’ünün deprem sonrasında evinden taşınmak zorunda kaldığı, %55,26’sının deprem sonrasında evinden taşınmak zorunda kalmadığı, %24,12’sinin deprem sonrasında yaşadığı şehirden taşınmak zorunda kaldığı, %75,88’inin deprem sonrasında şehirden taşınmak zorunda kalmadığı tespit edilmiştir.

Verilerin İstatistiksel Analizi

Tablo 3.

Katılımcıların Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği, Varoluşsal Kaygı Ölçeği ve Mekana Bağlanma Ölçeği Puanlarının Normallik Testleri

	Kolmogorov-Smirnov				
	İst.	sd	p	Çarpıklık	Basıklık
Davranış problemleri	0,084	456	0,000	0,176	-0,797
Heyecansal sınırlılık	0,090	456	0,000	0,208	-1,017
Duyuşsal	0,071	456	0,000	-0,101	-0,471
Bilişsel yapılandırma	0,120	456	0,000	-0,523	-0,644
Uyku problemleri	0,115	456	0,000	0,057	-1,173
Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği	0,050	456	0,008	-0,059	-0,860
Anlamsızlık kaygısı	0,072	456	0,000	0,414	-0,172
Ölüm kaygısı	0,132	456	0,000	0,616	-0,388
Yalıtılmışlık kaygısı	0,101	456	0,000	0,377	-0,730
Özgürlük kaygısı	0,103	456	0,000	0,671	0,212
Varoluşsal Kaygı Ölçeği	0,038	456	0,139	0,115	-0,422
Daire	0,080	456	0,000	-0,545	0,052
Bina	0,066	456	0,000	-0,485	0,045
Mahelle	0,069	456	0,000	-0,458	0,116
İlçe	0,059	456	0,001	-0,408	-0,054
Şehir	0,060	456	0,000	-0,453	0,012

Tablo 3.'de katılımcıların Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği, Varoluşsal Kaygı Ölçeği ve Mekana Bağlanma Ölçeği puanlarının normallik testleri için Kolmogorov-Smirnov testi ve çarpıklık-basıklık değerleri incelenmiştir.

Tablo 3.'de gösterilen Kolmogorov-Smirnov testi sonuçlarına göre veriler normal dağılım göstermezken, çarpıklık ve basıklık değerlerinin $\pm 1,5$ aralığında olmasından dolayı verilerin normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Tabachnick ve Fidell'e (2013) göre çarpıklık ve basıklığın $\pm 1,5$ arasında olması verilerin normal dağıldığını ifade etmektedir.

Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine göre Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği, Varoluşsal Kaygı Ölçeği ve Mekana Bağlanma Ölçeği puanlarının

karşılaştırılması için parametrik testler uygulanmıştır. Bu bağlamda iki grup karşılaştırıldığında bağımsız örneklemeler için t testi, ikiden fazla sayıda grup karşılaştırıldığında ise ANOVA uygulanmıştır. Ayrıca ANOVA sonuçlarına göre grupların arasında farkların çıkması durumunda ileri analizler için Tukey testi uygulanmıştır. Katılımcıların Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği, Varoluşsal Kaygı Ölçeği ve Mekana Bağlanma Ölçeği puanlarının arasındaki korelasyonlar için Pearson testi uygulanmış ve yordayıcılık için yapısal eşitlik modellemesi kullanılmıştır.

Çalışma Planı

Araştırmanın başlangıç noktasında, etik kurul izin formu oluşturulmuştur (1659/2023). Anket formunda yer alan gönüllü katılım onam yazısı ekseninde, çalışmanın anket formu, sosyal medya ve çeşitli topluluklar aracılığıyla yayılması sağlanmıştır. Depremzede bireylerin yaşadığı konteyner kentler ve çalışmanın uygulanmasının amaçlandığı çeşitli sosyal alanlardaki bireylerden veriler elde edilmiştir. Sonuç olarak 456 yetişkin depremzede katılımcıya ulaşılmıştır.

BÖLÜM IV

Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın bu bölümünde çalışmanın maksadına yönelik toplanan veriler ışığında elde edilen bulgu ve yorumlar aktarılmıştır.

BULGULAR

Tablo 4.

Katılımcıların Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği, Varoluşsal Kaygı Ölçeği ve Mekana Bağlanma Ölçeği puanları

	N	$\bar{x}$	s	Min	Max
Davranış problemleri	456	10,82	4,05	4	20
Heyecansal sınırlık	456	14,07	5,65	5	25
Duyuşsal	456	12,84	3,80	4	20
Bilişsel yapılandırma	456	14,97	4,13	4	20
Uyku problemleri	456	8,91	3,81	3	15
Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği	456	61,63	18,37	20	100
Anlamsızlık kaygısı	456	24,14	8,28	10	50
Ölüm kaygısı	456	11,16	4,62	5	25
Yalıtılmışlık kaygısı	456	12,84	4,94	5	25
Özgürlük kaygısı	456	11,14	4,17	5	25
Varoluşsal Kaygı Ölçeği	456	59,28	14,25	26	99
Daire	456	37,67	9,09	12	60
Bina	456	37,25	8,84	12	60
Mahalle	456	37,25	8,83	12	60
İlçe	456	36,94	8,98	12	60
Şehir	456	37,29	9,16	12	60

Tablo 4'te katılımcıların Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği, Varoluşsal Kaygı Ölçeği ve Mekana Bağlanma Ölçeği puanları verilmiştir.

Tablo 4 incelendiğinde, araştırmaya katılan bireylerin Travma Düzeyi Belirleme Ölçeğine ait Davranış problemleri alt boyutundan ortalama $10,82 \pm 4,05$,

Tablo 4'te katılımcıların Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği, Varoluşsal Kaygı Ölçeği ve Mekana Bağlanma Ölçeği puanları verilmiştir.

Tablo 4 incelendiğinde, araştırmaya katılan bireylerin Travma Düzeyi Belirleme Ölçeğine ait Davranış problemleri alt boyutundan ortalama $10,82 \pm 4,05$, minimum 4, maksimum 20 puan, Heyecansal sınırlık alt boyutundan ortalama $14,07 \pm 5,65$, minimum 5, maksimum 25 puan, Duyuşsal alt boyutundan ortalama $12,84 \pm 3,80$, minimum 4, maksimum 20 puan, Bilişsel yapılandırma alt boyutundan ortalama $14,97 \pm 4,13$, minimum 4, maksimum 20 puan, Uyku problemleri alt boyutundan ortalama $8,91 \pm 3,81$, minimum 3, maksimum 15 puan, Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği genelinden ortalama $61,63 \pm 18,37$, minimum 20, maksimum 100 puan aldıkları belirlenmiştir.

Katılımcıların Varoluşsal Kaygı Ölçeğine ait Anlamsızlık kaygısı alt boyutundan ortalama $24,14 \pm 8,28$, minimum 10, maksimum 50 puan, Ölüm kaygısı alt boyutundan ortalama $11,16 \pm 4,62$, minimum 5, maksimum 25 puan, Yalıtılmışlık kaygısı alt boyutundan ortalama $12,84 \pm 4,94$, minimum 5, maksimum 25 puan, Özgürlük kaygısı alt boyutundan ortalama $11,14 \pm 4,17$, minimum 5, maksimum 25 puan, Varoluşsal Kaygı Ölçeği genelinden ortalama $59,28 \pm 14,25$, minimum 26, maksimum 99 puan aldıkları görülmüştür.

Katılımcıların Mekana Bağlanma Ölçeğine ait Daire alt boyutundan ortalama $37,67 \pm 9,09$, minimum 12, maksimum 60 puan, Bina alt boyutundan ortalama $37,25 \pm 8,84$, minimum 12, maksimum 60 puan, Mahalle alt boyutundan ortalama $37,25 \pm 8,83$, minimum 12, maksimum 60 puan, İlçe alt boyutundan ortalama $36,94 \pm 8,98$, minimum 12, maksimum 60 puan ve Şehir alt boyutundan ortalama $37,29 \pm 9,16$, minimum 12, maksimum 60 puan aldıkları tespit edilmiştir.

Tablo 5.

Katılımcıların Yaş Grubuna göre Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği, Varoluşsal Kaygı Ölçeği ve Mekâna Bağlanma Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılmaları

	Yaş grubu	n	$\bar{x}$	s	Min	Max	F	p	Fark
Davranış	25 yaş ve altı	56	10,63	3,85	4	20	0,716	0,543	

problemleri	26-35 yaş	150	11,13	3,99	4	20		
	36-45 yaş	123	10,93	4,50	4	20		
	46 yaş ve üstü	127	10,45	3,76	4	20		
	25 yaş ve altı	56	14,91	5,58	5	25	1,733	0,159
Heyecansal sınırlık	26-35 yaş	150	14,51	5,77	5	25		
	36-45 yaş	123	14,07	5,99	5	25		
	46 yaş ve üstü	127	13,20	5,12	5	25		
	25 yaş ve altı	56	12,52	3,58	4	20	1,481	0,219
Duyuşsal	26-35 yaş	150	13,03	3,96	4	20		
	36-45 yaş	123	13,26	3,78	4	20		
	46 yaş ve üstü	127	12,35	3,71	4	20		
	25 yaş ve altı	56	14,91	4,33	7	20	2,035	0,108
Bilişsel yapılandırma	26-35 yaş	150	15,16	4,00	4	20		
	36-45 yaş	123	15,50	3,95	4	20		
	46 yaş ve üstü	127	14,27	4,30	4	20		
	25 yaş ve altı	56	8,79	3,73	3	15	0,384	0,765
Uyku problemleri	26-35 yaş	150	8,98	3,84	3	15		
	36-45 yaş	123	9,15	3,99	3	15		
	46 yaş ve üstü	127	8,66	3,66	3	15		
Travma	25 yaş ve altı	56	61,75	17,74	26	91	1,334	0,263
Düzeyi	26-35 yaş	150	62,81	18,69	23	98		
Belirleme	36-45 yaş	123	62,93	19,23	20	100		
Ölçeği	46 yaş ve üstü	127	58,92	17,30	20	94		
	25 yaş ve altı	56	24,09	8,58	10	49	0,936	0,423
Anlamsızlık kaygısı	26-35 yaş	150	24,26	8,27	10	50		
	36-45 yaş	123	23,20	8,44	10	50		
	46 yaş ve üstü	127	24,94	8,00	10	46		
	25 yaş ve altı	56	11,89	4,64	5	25	2,088	0,101
Ölüm kaygısı	26-35 yaş	150	11,59	4,90	5	24		
	36-45 yaş	123	11,09	4,89	5	22		
	46 yaş ve üstü	127	10,39	3,86	5	22		
Yalıtılmışlık kaygısı	25 yaş ve altı	56	13,61	4,69	6	22	5,104	0,002* 1-4
	26-35 yaş	150	13,83	5,20	5	25		

36-45 yaş	123	12,44	4,91	5	25
46 yaş ve üstü	127	11,71	4,50	5	23

* $p < 0,05$

Tablo 5.

Katılımcıların Yaş Grubuna göre Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği, Varoluşsal Kaygı Ölçeği ve Mekâna Bağlanma Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılmaları

	Yaş grubu	n	$\bar{x}$	s	Min	Max	F	p
Özgürlük kaygısı	25 yaş ve altı	56	11,04	4,06	5	23	0,463	0,708
	26-35 yaş	150	11,46	4,50	5	25		
	36-45 yaş	123	10,92	4,12	5	23		
	46 yaş ve üstü	127	11,01	3,87	5	25		
Varoluşsal Kaygı Ölçeği	25 yaş ve altı	56	60,63	14,30	28	99	1,878	0,133
	26-35 yaş	150	61,14	15,21	27	98		
	36-45 yaş	123	57,65	13,88	31	99		
	46 yaş ve üstü	127	58,06	13,23	26	88		
Daire	25 yaş ve altı	56	37,71	9,01	18	51	0,528	0,664
	26-35 yaş	150	38,37	8,44	14	60		
	36-45 yaş	123	37,04	9,59	12	56		
	46 yaş ve üstü	127	37,42	9,40	14	56		
Bina	25 yaş ve altı	56	36,70	8,82	17	51	0,374	0,772
	26-35 yaş	150	37,85	8,17	14	60		
	36-45 yaş	123	36,93	9,26	12	56		
	46 yaş ve üstü	127	37,07	9,25	14	56		
Mahalle	25 yaş ve altı	56	36,50	8,86	17	54	0,858	0,463
	26-35 yaş	150	38,18	7,92	14	60		
	36-45 yaş	123	36,86	9,41	12	56		
	46 yaş ve üstü	127	36,84	9,27	13	56		
İlçe	25 yaş ve altı	56	36,30	9,20	17	57	0,730	0,535
	26-35 yaş	150	37,82	8,23	14	60		
	36-45 yaş	123	36,49	9,39	12	55		

	46 yaş ve üstü	127	36,62	9,35	13	56	0,843	0,471
	25 yaş ve altı	56	36,73	9,46	15	59		
	26-35 yaş	150	38,27	8,41	13	60		
Şehir	36-45 yaş	123	36,87	9,50	12	58		
	46 yaş ve üstü	127	36,80	9,55	12	56		

Tablo 5’te katılımcıların yaş grubuna göre Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği, Varoluşsal Kaygı Ölçeği ve Mekâna Bağlanma Ölçeği Puanları Anova testi karşılaştırılmış ve sonuçları verilmiştir.

Tablo 5 incelendiğinde, araştırmaya katılanların yaş grubuna göre Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği genel puanları ve ölçeğe ait Davranış problemleri, Heyecansal sınırlık, Duyuşsal, Bilişsel yapılandırma ve Uyku problemleri alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Yaşları fark etmeksizin katılımcıların Davranış problemleri, Heyecansal sınırlık, Duyuşsal, Bilişsel yapılandırma ve Uyku problemleri puanları ile Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği genel puanları benzerdir.

Katılımcıların yaş grubuna göre Varoluşsal Kaygı Ölçeğine ait Yalıtılmışlık kaygısı alt ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). 25 yaş ve altında olan katılımcıların Yalıtılmışlık kaygısı puanları, 46 yaş ve üzerinde olan katılımcıların Yalıtılmışlık kaygısı puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek, 26-35 yaş arasında olan katılımcıların Yalıtılmışlık kaygısı puanları, 46 yaş ve üzerinde olan katılımcıların Yalıtılmışlık kaygısı puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Katılımcıların yaş grubuna göre Varoluşsal Kaygı Ölçeği genel puanları ve ölçeğe ait Anlamsızlık kaygısı, Ölüm kaygısı ve Özgürlük kaygısı alt ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark yoktur ($p>0,05$).

Katılımcıların yaş grubuna göre Mekâna Bağlanma Ölçeğine ait Daire, Bina, Mahalle, İlçe ve Şehir alt ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olmadığı görülmektedir ($p<0,05$). Yaşları fark etmeksizin katılımcıların Daire, Bina, Mahalle, İlçe ve Şehir alt ölçek puanları benzerdir.

Tablo 6.

Katılımcıların Cinsiyete göre Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği, Varoluşsal Kaygı Ölçeği ve Mekâna Bağlanma Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılmaları

	Cinsiyet	n	$\bar{x}$	s	t	p
Davranış problemleri	Kadın	271	11,28	4,07	2,955	0,003*
	Erkek	185	10,15	3,95		
Heyecansal sınırlılık	Kadın	271	14,74	5,81	3,082	0,002*
	Erkek	185	13,10	5,26		
Duyuşsal	Kadın	271	13,50	3,65	4,569	0,000*
	Erkek	185	11,88	3,84		
Bilişsel yapılandırma	Kadın	271	15,42	4,01	2,796	0,005*
	Erkek	185	14,32	4,21		
Uyku problemleri	Kadın	271	9,34	3,94	2,905	0,004*
	Erkek	185	8,29	3,54		
Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği	Kadın	271	64,28	18,51	3,788	0,000*
	Erkek	185	57,74	17,48		
Anlamsızlık kaygısı	Kadın	271	23,58	8,35	-1,769	0,077
	Erkek	185	24,97	8,12		
Ölüm kaygısı	Kadın	271	11,84	4,85	3,863	0,000*
	Erkek	185	10,16	4,06		
Yalıtılmışlık kaygısı	Kadın	271	13,25	5,06	2,153	0,032*
	Erkek	185	12,24	4,69		
Özgürlük kaygısı	Kadın	271	11,14	4,42	0,026	0,979
	Erkek	185	11,13	3,78		
Varoluşsal Kaygı Ölçeği	Kadın	271	59,80	15,12	0,958	0,339
	Erkek	185	58,50	12,87		
Daire	Kadın	271	37,93	9,16	0,738	0,461
	Erkek	185	37,29	9,00		
Bina	Kadın	271	37,32	8,92	0,231	0,817
	Erkek	185	37,13	8,75		
Mahalle	Kadın	271	37,32	8,78	0,220	0,826
	Erkek	185	37,14	8,92		

İlçe	Kadın	271	36,69	8,83	-0,732	0,465
	Erkek	185	37,31	9,21		
Şehir	Kadın	271	37,11	8,92	-0,506	0,613
	Erkek	185	37,56	9,53		

* $p < 0,05$

Tablo 6’da katılımcıların cinsiyetine göre Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği, Varoluşsal Kaygı Ölçeği ve Mekâna Bağlanma Ölçeği Puanları bağımsız örneklem t testi kullanılarak karşılaştırılmış ve sonuçları verilmiştir.

Tablo 6 incelendiğinde, araştırmaya katılanların cinsiyetine göre Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği genel puanları ve ölçeğe ait Davranış problemleri, Heyecansal sınırlık, Duyuşsal, Bilişsel yapılandırma ve Uyku problemleri alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Kadın katılımcıların Davranış problemleri, Heyecansal sınırlık, Duyuşsal, Bilişsel yapılandırma ve Uyku problemleri puanları ile Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği genel puanları, erkek katılımcıların Davranış problemleri, Heyecansal sınırlık, Duyuşsal, Bilişsel yapılandırma ve Uyku problemleri puanları ile Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği genel puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Katılımcıların cinsiyetine göre Varoluşsal Kaygı Ölçeğine ait Ölüm kaygısı ve Yalıtılmışlık kaygısı alt ölçek puanları arasında istatistiksel açıdan etkin bir ayrım olduğu belirlenmiştir ($p < 0,05$). Kadın katılımcıların Ölüm kaygısı ve Yalıtılmışlık kaygısı alt ölçek puanları, erkek katılımcıların Ölüm kaygısı ve Yalıtılmışlık kaygısı alt ölçek puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Katılımcıların cinsiyetine göre Varoluşsal Kaygı Ölçeği genel puanları ve ölçeğe ait Anlamsızlık kaygısı ve Özgürlük kaygısı alt ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark yoktur ($p > 0,05$).

Katılımcıların cinsiyetine göre Mekâna Bağlanma Ölçeğine ait Daire, Bina, Mahalle, İlçe ve Şehir alt ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olmadığı saptanmıştır ($p < 0,05$). Kadın ve erkek katılımcıların Daire, Bina, Mahalle, İlçe ve Şehir alt ölçek puanları benzerdir.

Tablo 7.

Katılımcıların Eğitim Durumuna göre Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği, Varoluşsal Kaygı Ölçeği ve Mekâna Bağlanma Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılmaları

	Eğitim durumu	n	$\bar{x}$	s	Mi n	Ma x	F	p	Fark
Davranış problemleri	Lise ve altı	90	10,46	4,18	4	20	1,133	0,323	
	Ön Lisans/Lisans	289	10,79	4,05	4	20			
	Lisansüstü	77	11,39	3,92	4	20			
Heyecansal sınırlık	Lise ve altı	90	14,37	6,11	5	25	0,165	0,848	
	Ön Lisans/Lisans	289	13,98	5,65	5	25			
	Lisansüstü	77	14,10	5,13	5	25			
Duyuşsal	Lise ve altı	90	12,99	4,03	4	20	0,272	0,762	
	Ön Lisans/Lisans	289	12,74	3,75	4	20			
	Lisansüstü	77	13,04	3,76	5	20			
Bilişsel yapılandırma	Lise ve altı	90	15,48	4,12	4	20	1,153	0,317	
	Ön Lisans/Lisans	289	14,76	4,16	4	20			
	Lisansüstü	77	15,18	4,01	6	20			
Uyku problemleri	Lise ve altı	90	9,13	4,15	3	15	1,124	0,326	
	Ön Lisans/Lisans	28	8,72	3,73	3	15			

	Lisans	9										
	Lisansüstü	77	9,39	3,69	3	15						
	Lise ve altı	90	62,4 2	18,8 2	20	100	0,50 8	0,602				
Travma Düzeyi	Ön Lisans/ Lisans	28 9	60,9 9	18,4 5	20	100						
Belirleme Ölçeği	Lisansüstü	77	63,1 0	17,6 4	31	95						
	Lise ve altı	90	25,0 9	8,95	10	46	5,70 6	0,004 *	1-3			
Anlamsızlık kaygısı	Ön Lisans/ Lisans	28 9	24,6 1	8,01	10	50			2-3			
	Lisansüstü	77	21,3 0	7,94	10	48						
	Lise ve altı	90	11,5 0	4,94	5	25	0,71 0	0,492				
Ölüm kaygısı	Ön Lisans/ Lisans	28 9	10,9 6	4,48	5	23						
	Lisansüstü	77	11,4 9	4,77	5	24						
	Lise ve altı	90	12,7 4	5,43	5	25	0,62 2	0,537				
Yalıtılmışlık kaygısı	Ön Lisans/ Lisans	28 9	13,0 1	4,84	5	25						
	Lisansüstü	77	12,3 1	4,69	5	23						
	Lise ve altı	90	11,7 1	4,30	5	22	4,27 9	0,014 *	1-3			
Özgürlük kaygısı	Ön Lisans/ Lisans	28 9	11,2 8	4,34	5	25			2-3			
	Lisansüstü	77	9,94	3,03	5	16						
Varoluşsal Kaygı Ölçeği	Lise ve altı	90	61,0 4	15,1 5	27	96	4,39 9	0,013 *	1-3			

Daire	Ön Lisans/ Lisans	28 9	59,8 5	14,2 2	26 99				2-3
	Lisansüstü	77	55,0 4	12,5 5	31 80				
	Lise ve altı	90	37,3 2	10,2 0	14 56	4,67 8	0,010 *		1-3
	Ön Lisans/ Lisans	28 9	37,0 1	8,79	13 60				2-3
	Lisansüstü	77	40,5 2	8,34	12 56				
	Lise ve altı	90	37,0 6	10,0 3	14 56	4,35 9	0,013 *		1-3
Bina	Ön Lisans/ Lisans	28 9	36,6 0	8,46	13 60				2-3
	Lisansüstü	77	39,9 1	8,38	12 56				
	Lise ve altı	90	37,6 1	9,81	14 55	2,61 5	0,074		
	Ön Lisans/ Lisans	28 9	36,6 2	8,53	13 60				
	Lisansüstü	77	39,1 6	8,56	12 56				
	Lise ve altı	90	37,8 3	9,79	14 55	2,24 9	0,107		
Mahalle	Ön Lisans/ Lisans	28 9	36,2 8	8,75	13 60				
	Lisansüstü	77	38,3 9	8,71	12 56				
	Lise ve altı	90	38,5 3	9,70	14 55	2,28 7	0,103		
	Ön Lisans/ Lisans	28 9	36,6 0	9,11	12 60				
	Lisansüstü	77	38,4	8,51	12 54				
	Lise ve altı	90	38,5 3	9,70	14 55	2,28 7	0,103		
İlçe	Ön Lisans/ Lisans	28 9	36,2 8	8,75	13 60				
	Lisansüstü	77	38,3 9	8,71	12 56				
	Lise ve altı	90	38,5 3	9,70	14 55	2,28 7	0,103		
	Ön Lisans/ Lisans	28 9	36,6 0	9,11	12 60				
	Lisansüstü	77	38,4	8,51	12 54				
	Lise ve altı	90	38,5 3	9,70	14 55	2,28 7	0,103		
Şehir	Ön Lisans/ Lisans	28 9	36,6 0	9,11	12 60				
	Lisansüstü	77	38,4	8,51	12 54				
	Lise ve altı	90	38,5 3	9,70	14 55	2,28 7	0,103		
	Ön Lisans/ Lisans	28 9	36,6 0	9,11	12 60				
	Lisansüstü	77	38,4	8,51	12 54				
	Lise ve altı	90	38,5 3	9,70	14 55	2,28 7	0,103		

* $p < 0,05$

Tablo 7’de katılımcıların eğitim durumuna göre Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği, Varoluşsal Kaygı Ölçeği ve Mekâna Bağlanma Ölçeği Puanları Anova testi kullanılarak karşılaştırılmış ve sonuçları verilmiştir.

Tablo 7 incelendiğinde, araştırmaya katılanların eğitim durumuna göre Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği genel puanları ve ölçeğe ait Davranış problemleri, Heyecansal sınırlık, Duyuşsal, Bilişsel yapılandırma ve Uyku problemleri alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olmadığı görülmektedir ($p > 0,05$). Katılımcıların eğitim durumları fark etmeksizin Davranış problemleri, Heyecansal sınırlık, Duyuşsal, Bilişsel yapılandırma ve Uyku problemleri puanları ile Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği genel puanları benzer bulunmuştur.

Katılımcıların eğitim durumuna göre Varoluşsal Kaygı Ölçeği genel puanları ve ölçeğe ait Anlamsızlık kaygısı ve Özgürlük kaygısı alt ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu belirlenmiştir ($p < 0,05$). Lisansüstü mezunu olan katılımcıların Anlamsızlık kaygısı ve Özgürlük kaygısı alt ölçek puanları ile Varoluşsal Kaygı Ölçeği genel puanları, lise ve daha düşük eğitim seviyesine sahip olan katılımcılar ile önlisans/lisans mezunu olan katılımcıların Anlamsızlık kaygısı ve Özgürlük kaygısı alt ölçek puanları ile Varoluşsal Kaygı Ölçeği genel puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde düşük bulunmuştur. Katılımcıların eğitim durumuna göre Ölüm kaygısı ve Yalıtılmışlık kaygısı alt ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark yoktur ($p > 0,05$).

Katılımcıların eğitim durumuna göre Mekâna Bağlanma Ölçeğine ait Daire ve Bina alt ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark vardır ($p < 0,05$). Lisansüstü mezunu olan katılımcıların Daire ve Bina alt ölçek puanları, lise ve daha düşük eğitim seviyesine sahip olan katılımcılar ile önlisans/lisans mezunu olan katılımcıların Daire ve Bina alt ölçek puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Katılımcıların eğitim durumuna göre Mahalle, İlçe ve Şehir alt ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark yoktur ($p > 0,05$).

Tablo 8.

Katılımcıların Medeni Duruma göre Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği, Varoluşsal Kaygı Ölçeği ve Mekâna Bağlanma Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılmaları

	Medeni durum	n	$\bar{x}$	s	Mi n	Ma x	F	p	Fark
Davranış problemleri		12	10,7				0,51		
	Bekar	9	5	3,83	4	20	2	0,600	
		29	10,9						
	Evli	3	3	4,17	4	20			
Heyecansal sınırlılık			10,2						
	Boşanmış	34	1	3,90	4	17			
		12	14,4				0,35		
	Bekar	9	3	5,41	5	25	3	0,703	
		29	13,9						
	Evli	3	2	5,61	5	25			
			14,0						
	Boşanmış	34	3	6,84	5	25			
Duyuşsal		12	12,6				0,49		
	Bekar	9	4	3,86	4	20	0	0,613	
		29	12,9						
	Evli	3	7	3,78	4	20			
Bilişsel yapılandırma			12,5						
	Boşanmış	34	0	3,83	4	20			
		12	14,9				0,00		
	Bekar	9	4	4,19	6	20	9	0,991	
Uyku problemleri		29	14,9						
	Evli	3	9	4,08	4	20			
			14,9						
	Boşanmış	34	4	4,41	4	20			
		12					0,49		
	Bekar	9	8,64	3,76	3	15	8	0,608	
	Evli	29	9,00	3,78	3	15			

		3							
	Boşanmış	34	9,21	4,28	3	15			
		12	61,4	18,1			0,05		
	Bekar	9	0	2	26	95	3	0,948	
		29	61,8	18,4					
Travma Düzeyi									
Belirleme Ölçeği	Evli	3	2	0	20	100			
			60,8	19,5					
	Boşanmış	34	8	4	20	94			
		12	24,5				2,17		
	Bekar	9	3	9,15	10	50	7	0,115	
		29	24,3						
Anlamsızlık									
kaygısı	Evli	3	0	7,88	10	50			
			21,3						
	Boşanmış	34	2	7,86	10	43			
		12	11,3				1,26		
	Bekar	9	6	4,42	5	25	3	0,284	
		29	11,2						
Ölüm kaygısı									
	Evli	3	1	4,75	5	24			
	Boşanmış	34	9,97	4,10	5	21			
		12	13,7				3,16	0,043	
	Bekar	9	2	4,83	5	25	1	*	1-2
		29	12,4						
Yalıtılmışlık									
kaygısı	Evli	3	2	4,89	5	25			
			13,0						
	Boşanmış	34	6	5,42	5	25			
		12	11,0				0,15		
	Bekar	9	2	4,25	5	24	5	0,856	
		29	11,2						
Özgürlük kaygısı									
	Evli	3	2	4,23	5	25			
			10,9						
	Boşanmış	34	1	3,26	5	17			
		12	60,6	14,9			1,94		
Varoluşsal									
Kaygı Ölçeği	Bekar	9	2	2	27	99	0	0,145	

		29	59,1	13,9				
	Evli	3	5	6	30	99		
			55,2	13,7				
	Boşanmış	34	6	2	26	77		
		12	38,5				1,04	
	Bekar	9	4	8,95	12	56	0	0,354
		29	37,2					
Daire	Evli	3	1	9,13	13	60		
			38,2					
	Boşanmış	34	6	9,23	21	55		
		12	37,8				0,69	
	Bekar	9	6	8,94	12	56	0	0,502
		29	36,8					
Bina	Evli	3	8	8,81	13	60		
			38,0					
	Boşanmış	34	3	8,84	22	53		
		12	37,8				1,18	
	Bekar	9	3	9,01	12	56	9	0,305
		29	36,8					
Mahalle	Evli	3	1	8,72	13	60		
			38,8					
	Boşanmış	34	2	9,10	22	55		
		12	37,2				1,05	
	Bekar	9	6	9,18	12	57	9	0,348
		29	36,5					
İlçe	Evli	3	8	8,89	13	60		
			38,8					
	Boşanmış	34	2	8,96	22	55		
		12	37,8				1,58	
	Bekar	9	8	9,34	12	59	2	0,207
		29	36,8					
Şehir	Evli	3	0	9,08	12	60		
	Boşanmış	34	39,3	9,01	22	55		

* $p < 0,05$

Tablo 8’de katılımcıların medeni durumuna göre Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği, Varoluşsal Kaygı Ölçeği ve Mekâna Bağlanma Ölçeği Puanları Anova testi kullanılarak karşılaştırılmış ve sonuçları verilmiştir.

Tablo 8 incelendiğinde, araştırmaya katılanların medeni durumuna göre Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği genel puanları ve ölçeğe ait Davranış problemleri, Heyecansal sınırlık, Duyuşsal, Bilişsel yapılandırma ve Uyku problemleri alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olmadığı belirlenmiştir ($p > 0,05$). Bekar, evli ve boşanmış katılımcıların Davranış problemleri, Heyecansal sınırlık, Duyuşsal, Bilişsel yapılandırma ve Uyku problemleri puanları ile Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği genel puanları benzer bulunmuştur.

Katılımcıların medeni durumuna göre Varoluşsal Kaygı Ölçeğine ait Yalıtılmışlık kaygısı alt ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark vardır ($p < 0,05$). Bekar olan katılımcıların Yalıtılmışlık kaygısı alt ölçek puanları, evli olan katılımcıların Yalıtılmışlık kaygısı alt ölçek puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Katılımcıların medeni durumuna göre Varoluşsal Kaygı Ölçeği genel puanları ve ölçeğe ait Anlamsızlık kaygısı, Ölüm kaygısı ve Özgürlük kaygısı alt ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark yoktur ($p > 0,05$).

Katılımcıların medeni durumuna göre Mekâna Bağlanma Ölçeğine ait Daire, Bina, Mahalle, İlçe ve Şehir alt ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark yoktur ($p > 0,05$). Medeni durumları fark etmeksizin katılımcıların Daire, Bina, Mahalle, İlçe ve Şehir alt ölçek puanları benzer bulunmuştur.

Tablo 9.

Katılımcıların Çocuk Durumuna göre Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği, Varoluşsal Kaygı Ölçeği ve Mekâna Bağlanma Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılmaları

Çocuk	n	$\bar{x}$	s	t	p
-------	---	-----------	---	---	---

durumu						
Davranış	Var	287	10,93	4,12	0,702	0,483
problemleri	Yok	169	10,65	3,94		
Heyecansal sınırlılık	Var	287	13,85	5,71	-1,106	0,269
	Yok	169	14,46	5,54		
Duyuşsal	Var	287	12,87	3,76	0,202	0,840
	Yok	169	12,79	3,89		
Bilişsel yapılandırma	Var	287	14,98	4,07	0,060	0,952
	Yok	169	14,96	4,23		
Uyku problemleri	Var	287	9,00	3,78	0,598	0,550
	Yok	169	8,78	3,86		
Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği	Var	287	61,62	18,33	-0,005	0,996
	Yok	169	61,63	18,48		
Anlamsızlık kaygısı	Var	287	23,72	7,97	-1,425	0,155
	Yok	169	24,86	8,75		
Ölüm kaygısı	Var	287	10,96	4,63	-1,204	0,229
	Yok	169	11,50	4,60		
Yalıtılmışlık kaygısı	Var	287	12,36	4,81	-2,698	0,007*
	Yok	169	13,64	5,05		
Özgürlük kaygısı	Var	287	11,08	4,10	-0,372	0,710
	Yok	169	11,23	4,29		
Varoluşsal Kaygı Ölçeği	Var	287	58,12	13,71	-2,264	0,024*
	Yok	169	61,24	14,97		
Daire	Var	287	37,35	8,91	-0,974	0,330
	Yok	169	38,21	9,38		
Bina	Var	287	37,10	8,71	-0,455	0,650
	Yok	169	37,49	9,09		
Mahalle	Var	287	37,05	8,72	-0,609	0,543
	Yok	169	37,57	9,03		
İlçe	Var	287	36,76	8,84	-0,550	0,582
	Yok	169	37,24	9,23		
Şehir	Var	287	37,09	9,00	-0,607	0,544
	Yok	169	37,63	9,45		

* $p < 0,05$

Tablo 9’da katılımcıların çocuk durumuna göre Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği, Varoluşsal Kaygı Ölçeği ve Mekâna Bağlanma Ölçeği Puanları bağımsız örneklem t testi kullanılarak karşılaştırılmış ve sonuçları verilmiştir.

Tablo 9 incelendiğinde, araştırmaya katılanların çocuk durumuna göre Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği genel puanları ve ölçeğe ait Davranış problemleri, Heyecansal sınırlık, Duyuşsal, Bilişsel yapılandırma ve Uyku problemleri alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$). Çocuk sahibi olan ve olmayan katılımcıların Davranış problemleri, Heyecansal sınırlık, Duyuşsal, Bilişsel yapılandırma ve Uyku problemleri puanları ile Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği genel puanları benzerdir.

Katılımcıların çocuk durumuna göre Varoluşsal Kaygı Ölçeği genel puanları ve ölçeğe ait Yalıtılmışlık kaygısı alt ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark vardır ($p<0,05$). Çocuğu olmayan katılımcıların Yalıtılmışlık kaygısı puanları ile Varoluşsal Kaygı Ölçeğine genel puanları, çocuğu olan katılımcıların Yalıtılmışlık kaygısı puanları ile Varoluşsal Kaygı Ölçeğine genel puanlarından yüksek bulunmuştur. Katılımcıların çocuk durumuna göre Varoluşsal Kaygı Ölçeğine ait Anlamsızlık kaygısı, Ölüm kaygısı ve Özgürlük kaygısı alt ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark yoktur ($p>0,05$).

Katılımcıların çocuk durumuna göre Mekâna Bağlanma Ölçeğine ait Daire, Bina, Mahalle, İlçe ve Şehir alt ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark yoktur ($p>0,05$). Çocuğu olan ve çocuğu olmayan katılımcıların Daire, Bina, Mahalle, İlçe ve Şehir alt ölçek puanları benzerdir.

Tablo 10.

Katılımcıların Deprem Öncesi Gelir Durumuna göre Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği, Varoluşsal Kaygı Ölçeği ve Mekâna Bağlanma Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılmaları

	Gelir	n	$\bar{x}$	s	Min	Max	F	p	Fark
Davranış	Düşük	67	11.34	4.52	4	20	0.644	0.526	
problemleri	Orta	346	10.73	4.03	4	20			
	Yüksek	43	10.77	3.44	4	17			
Hevecansal	Düşük	67	15.49	5.89	5	25	2.727	0.067	

sınırlılık	Orta	346	13.90	5.68	5	25		
	Yüksek	43	13.28	4.72	5	25		
Duyuşsal	Düşük	67	13.15	4.39	4	20	0.293	0.746
	Orta	346	12.77	3.76	4	20		
	Yüksek	43	12.93	3.18	7	20		
Bilişsel	Düşük	67	15.24	4.61	4	20	1.002	0.368
	Orta	346	14.83	4.12	4	20		
yapılandırma	Yüksek	43	15.70	3.25	8	20		
	Düşük	67	9.22	4.12	3	15	0.366	0.694
Uyku problemleri	Orta	346	8.83	3.79	3	15		
	Yüksek	43	9.12	3.51	3	15		
Travma Düzeyi	Düşük	67	64.45	21.07	20	100	0.956	0.385
	Orta	346	61.06	18.28	20	98		
Belirleme Ölçeği	Yüksek	43	61.79	14.07	31	90		
	Düşük	67	25.78	9.48	10	49	1.704	0.183
Anlamsızlık kaygısı	Orta	346	23.95	8.14	10	50		
	Yüksek	43	23.16	7.18	10	41		
Ölüm kaygısı	Düşük	67	11.30	4.69	5	24	1.294	0.275
	Orta	346	11.00	4.63	5	25		
	Yüksek	43	12.19	4.40	5	21		
Yalıtılmışlık kaygısı	Düşük	67	14.48	5.56	5	25	4.403	0.013* 1-2
	Orta	346	12.56	4.77	5	25		1-3
	Yüksek	43	12.49	4.87	5	23		
Özgürlük kaygısı	Düşük	67	11.88	4.53	5	24	1.271	0.281
	Orta	346	10.99	4.02	5	25		
	Yüksek	43	11.12	4.69	5	25		
Varoluşsal	Düşük	67	63.43	15.04	26	99	3.394	0.034
	Orta	346	58.51	14.08	27	99		
Kaygı Ölçeği	Yüksek	43	58.95	13.58	34	81		
	Düşük	67	38.64	10.80	12	56	0.531	0.589
Daire	Orta	346	37.56	8.81	13	60		
	Yüksek	43	36.98	8.51	15	54		
Bina	Düşük	67	38.28	10.73	12	56	0.620	0.538
	Orta	346	37.13	8.55	13	60		
	Yüksek	43	36.56	7.99	17	48		
Mahalle	Düşük	67	38.73	10.44	12	56	1.543	0.215
	Orta	346	37.14	8.56	13	60		
	Yüksek	43	35.81	8.13	16	51		
İlçe	Düşük	67	38.06	10.25	12	56	0.641	0.527
	Orta	346	36.79	8.80	13	60		
	Yüksek	43	36.42	8.40	17	51		
Şehir	Düşük	67	38.51	10.35	12	54	0.722	0.486
	Orta	346	37.13	8.96	12	60		
	Yüksek	43	36.74	8.81	13	51		

* $p < 0,05$

Tablo 10’da katılımcıların deprem öncesi gelir durumuna göre Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği, Varoluşsal Kaygı Ölçeği ve Mekâna Bağlanma Ölçeği Puanları Anova testi kullanılarak karşılaştırılmış ve sonuçları verilmiştir.

Tablo 10 incelendiğinde, araştırmaya katılanların deprem öncesi gelir durumuna göre Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği genel puanları ve ölçeğe ait Davranış problemleri, Heyecansal sınırlılık, Duyuşsal, Bilişsel yapılandırma ve Uyku problemleri alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olmadığı tespit edilmiştir

($p>0,05$). Deprem öncesindeki gelir durumları fark etmeksizin katılımcıların Davranış problemleri, Heyecansal sınırlık, Duyuşsal, Bilişsel yapılandırma ve Uyku problemleri puanları ile Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği genel puanları benzer bulunmuştur.

Katılımcıların deprem öncesi gelir durumuna göre Varoluşsal Kaygı Ölçeğine ait Yalıtılmışlık kaygısı alt ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark vardır ($p<0,05$). Deprem öncesi geliri düşük olan katılımcıların Yalıtılmışlık kaygısı puanları, deprem öncesi geliri orta düzeyde olan ve yüksek düzeyde olan katılımcıların Yalıtılmışlık kaygısı puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Katılımcıların deprem öncesi gelir durumuna göre Varoluşsal Kaygı Ölçeği genel puanları ve ölçeğe ait Anlamsızlık kaygısı, Ölüm kaygısı ve Özgürlük kaygısı alt ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark yoktur ($p>0,05$).

Katılımcıların deprem öncesi gelir durumuna göre Mekâna Bağlanma Ölçeğine ait Daire, Bina, Mahalle, İlçe ve Şehir alt ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark yoktur ($p>0,05$). Depremden önce düşük gelire sahip olan, orta gelire sahip olan ve yüksek gelire sahip olan katılımcıların Daire, Bina, Mahalle, İlçe ve Şehir alt ölçek puanları benzerdir.

Tablo 11.

Katılımcıların mesleğine göre Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği, Varoluşsal Kaygı Ölçeği ve Mekâna Bağlanma Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılmaları

	Meslek	n	$\bar{x}$	s	Min	Max	F	p
Davranış problemleri	Kamu	185	10,79	3,87	4	20	0,811	0,488
	Özel sektör	112	10,99	4,28	4	20		
	Kendi işyeri	53	9,87	3,50	4	17		
	Çalışmayan	106	11,19	4,35	4	20		
Heyecansal sınırlık	Kamu	185	13,90	5,61	5	25	0,811	0,488
	Özel sektör	112	14,34	5,75	5	25		
	Kendi işyeri	53	13,19	5,47	5	25		
	Çalışmayan	106	14,54	5,69	5	25		

	Kamu	185	12,64	3,63	4	20	0,338	0,798
	Özel sektör	112	13,04	4,03	4	20		
	Kendi işyeri	53	12,77	3,42	6	20		
Duyuşsal	Çalışmayan	106	13,01	4,06	4	20		
	Kamu	185	14,86	3,98	4	20	0,813	0,487
	Özel sektör	112	15,19	4,24	4	20		
Bilişsel	Kendi işyeri	53	14,30	4,18	6	20		
yapılandırma	Çalışmayan	106	15,28	4,25	4	20		
	Kamu	185	8,76	3,68	3	15	1,887	0,131
	Özel sektör	112	9,49	3,59	3	15		
Uyku	Kendi işyeri	53	8,06	3,77	3	15		
problemleri	Çalışmayan	106	9,01	4,21	3	15		
	Kamu	185	60,95	17,44	23	95	1,132	0,336
	Özel sektör	112	63,04	18,85	20	100		
Travma Düzeyi	Kendi işyeri	53	58,19	17,20	26	90		
Belirleme Ölçeği	Çalışmayan	106	63,03	19,90	20	100		
	Kamu	185	23,71	8,21	10	50	0,547	0,651
	Özel sektör	112	24,69	8,90	10	50		
Anlamsızlık	Kendi işyeri	53	23,53	7,52	10	41		
kaygısı	Çalışmayan	106	24,63	8,12	10	43		
	Kamu	185	11,12	4,79	5	23	0,025	0,995
	Özel sektör	112	11,13	4,60	5	24		
	Kendi işyeri	53	11,15	4,19	5	21		
Ölüm kaygısı	Çalışmayan	106	11,26	4,59	5	25		
	Kamu	185	12,40	4,84	5	25	1,041	0,374
	Özel sektör	112	13,40	4,88	5	24		
Yalıtılmışlık	Kendi işyeri	53	12,75	5,35	5	23		
kaygısı	Çalışmayan	106	13,05	4,95	5	22		

Tablo 11’da katılımcıların mesleğine göre Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği, Varoluşsal Kaygı Ölçeği ve Mekâna Bağlanma Ölçeği Puanları Anova testi kullanılarak karşılaştırılmış ve sonuçları verilmiştir.

Tablo 11 incelendiğinde, araştırmaya katılanların mesleğine göre Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği genel puanları ve ölçeğe ait Davranış problemleri, Heyecansal sınırlık, Duyuşsal, Bilişsel yapılandırma ve Uyku problemleri alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark bulunmamaktadır ($p>0,05$). Meslekleri fark etmeksizin katılımcıların Davranış problemleri, Heyecansal sınırlık, Duyuşsal, Bilişsel yapılandırma ve Uyku problemleri puanları ile Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği genel puanları benzerdir.

Katılımcıların mesleğine göre Varoluşsal Kaygı Ölçeği genel puanları ve ölçeğe ait Anlamsızlık kaygısı, Ölüm kaygısı, Yalıtılmışlık kaygısı ve Özgürlük kaygısı alt ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark yoktur ($p>0,05$). Kamu sektöründe çalışan, özel sektörde çalışan, kendi işyeri olan ve çalışmayan katılımcıların Varoluşsal Kaygı Ölçeği genel puanları ve ölçeğe ait Anlamsızlık kaygısı, Ölüm kaygısı, Yalıtılmışlık kaygısı ve Özgürlük kaygısı alt ölçek puanları benzerdir.

Tablo 12.

Katılımcıların mesleğine göre Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği, Varoluşsal Kaygı Ölçeği ve Mekâna Bağlanma Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılmaları

	Meslek	n	$\bar{x}$	s	Min	Max	F	p
Özgürlük kaygısı	Kamu	185	11,16	4,10	5	25	0,173	0,915
	Özel sektör	112	10,96	4,14	5	22		
	Kendi işyeri	53	11,45	5,00	5	25		
	Çalışmayan	106	11,13	3,91	5	23		
Varoluşsal Kaygı Ölçeği	Kamu	185	58,39	14,32	26	99	0,508	0,677
	Özel sektör	112	60,17	14,43	27	99		
	Kendi işyeri	53	58,89	15,48	28	89		
	Çalışmayan	106	60,08	13,38	32	93		
Daire	Kamu	185	37,48	9,47	12	56	0,705	0,550
	Özel sektör	112	38,32	8,76	14	60		
	Kendi işyeri	53	36,25	8,84	14	48		
	Çalışmayan	106	38,02	8,90	15	54		

Bina	Kamu	185	37,21	9,07	12	56	0,563	0,640
	Özel sektör	112	37,77	8,59	14	60		
	Kendi işyeri	53	35,89	8,59	17	48		
	Çalışmayan	106	37,43	8,88	15	54		
Mahalle	Kamu	185	36,62	9,02	12	56	1,727	0,161
	Özel sektör	112	38,25	8,45	14	60		
	Kendi işyeri	53	35,62	8,52	17	49		
	Çalışmayan	106	38,09	8,96	15	54		
İlçe	Kamu	185	36,23	8,83	12	56	1,800	0,146
	Özel sektör	112	38,21	8,81	14	60		
	Kendi işyeri	53	35,45	8,84	17	50		
	Çalışmayan	106	37,58	9,37	15	57		
Şehir	Kamu	185	36,44	9,18	12	58	2,137	0,095
	Özel sektör	112	38,49	8,79	14	60		
	Kendi işyeri	53	35,72	8,94	17	49		
	Çalışmayan	106	38,30	9,47	14	59		

Tablo 12'nin devamında katılımcıların mesleğine göre Mekâna Bağlanma Ölçeğine ait Daire, Bina, Mahalle, İlçe ve Şehir alt ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Kamu sektöründe çalışan, özel sektörde çalışan, kendi işyeri olan ve çalışmayan katılımcıların Daire, Bina, Mahalle, İlçe ve Şehir alt ölçek puanları benzerdir.

Tablo 13.

Katılımcıların Deprem Sonrası Evden Taşınmak Zorunda Kalma Durumuna göre Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği, Varoluşsal Kaygı Ölçeği ve Mekâna Bağlanma Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılmaları

	Taşınma	n	$\bar{x}$	s	t	p
Davranış problemleri	Evet	204	11,19	4,11	1,742	0,082
	Hayır	252	10,53	3,99		
Heyecansal sınırlılık	Evet	204	14,32	5,52	0,847	0,398
	Hayır	252	13,87	5,75		
Duyuşsal	Evet	204	13,28	3,77	2,230	0,026*

	Hayır	252	12,48	3,80		
Bilişsel	Evet	204	15,06	4,09	0,396	0,692
yapılandırma	Hayır	252	14,90	4,16		
	Evet	204	9,22	3,85	1,520	0,129
Uyku problemleri	Hayır	252	8,67	3,77		
Travma Düzeyi	Evet	204	63,07	18,00	1,510	0,132
Belirleme Ölçeği	Hayır	252	60,46	18,62		
	Evet	204	23,97	8,49	-0,415	0,678
Anlamsızlık kaygısı	Hayır	252	24,29	8,12		
	Evet	204	11,11	4,63	-0,188	0,851
Ölüm kaygısı	Hayır	252	11,19	4,61		
	Evet	204	13,49	4,99	2,555	0,011
Yalıtılmışlık kaygısı	Hayır	252	12,31	4,84		
	Evet	204	11,43	3,94	1,363	0,174
Özgürlük kaygısı	Hayır	252	10,90	4,33		
Varoluşsal	Evet	204	60,00	14,23	0,976	0,330
Kaygı Ölçeği	Hayır	252	58,69	14,27		
	Evet	204	37,67	9,07	0,010	0,992
Daire	Hayır	252	37,66	9,12		
	Evet	204	37,11	8,90	-0,288	0,773
Bina	Hayır	252	37,35	8,81		
	Evet	204	37,47	9,07	0,478	0,633
Mahalle	Hayır	252	37,07	8,65		
	Evet	204	37,29	9,26	0,745	0,457
İlçe	Hayır	252	36,66	8,75		
	Evet	204	37,80	9,59	1,060	0,290
Şehir	Hayır	252	36,88	8,80		

* $p < 0,05$

Tablo 13’te deprem sonrası evden taşınmak zorunda kalma durumuna göre Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği, Varoluşsal Kaygı Ölçeği ve Mekâna Bağlanma Ölçeği Puanları bağımsız örneklem t testi kullanılarak karşılaştırılmış ve sonuçları verilmiştir.

Tablo 13 incelendiğinde, araştırmaya katılanların deprem sonrası evden taşınmak zorunda kalma durumuna göre Travma Düzeyi Belirleme Ölçeğine ait Duyuşsal alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak etkin bir ayrım olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Deprem sonrası evden taşınmak zorunda kalan katılımcıların Duyuşsal puanları, deprem sonrası evden taşınmak zorunda kalmayan katılımcıların Duyuşsal puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Katılımcıların deprem sonrası evden taşınmak zorunda kalma durumuna göre Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği genel puanları ve ölçeğe ait Davranış problemleri, Heyecansal sınırlık, Bilişsel yapılandırma ve Uyku problemleri alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark yoktur ($p>0,05$).

Katılımcıların deprem sonrası evden taşınmak zorunda kalma durumuna göre Varoluşsal Kaygı Ölçeği genel puanları ve ölçeğe ait Anlamsızlık kaygısı, Ölüm kaygısı, Yalıtılmışlık kaygısı ve Özgürlük kaygısı alt ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark yoktur ($p>0,05$). Deprem sonrası evden taşınmak zorunda kalan ve deprem sonrası evden taşınmak zorunda kalmayan katılımcıların Varoluşsal Kaygı Ölçeği genel puanları ve ölçeğe ait Anlamsızlık kaygısı, Ölüm kaygısı, Yalıtılmışlık kaygısı ve Özgürlük kaygısı alt ölçek puanları benzerdir.

Katılımcıların deprem sonrası evden taşınmak zorunda kalma durumuna göre Mekâna Bağlanma Ölçeğine ait Daire, Bina, Mahalle, İlçe ve Şehir alt ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark yoktur ($p>0,05$). Deprem sonrası evden taşınmak zorunda kalan ve deprem sonrası evden taşınmak zorunda kalmayan katılımcıların Daire, Bina, Mahalle, İlçe ve Şehir alt ölçek puanları benzerdir.

Tablo 14.

Katılımcıların Deprem Sonrası Şehirden Taşınmak Zorunda Kalma Durumuna göre Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği, Varoluşsal Kaygı Ölçeği ve Mekâna Bağlanma Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılmaları

	Taşınma	n	$\bar{x}$	s	t	p
Davranış problemleri	Evet	110	11,58	4,18	2,259	0,024*
	Hayır	346	10,58	3,99		

Heyecansal sınırlılık	Evet	110	14,03	5,56	-0,101	0,920
	Hayır	346	14,09	5,68		
Duyuşsal	Evet	110	13,20	3,67	1,140	0,255
	Hayır	346	12,73	3,84		
Bilişsel yapılandırma	Evet	110	14,76	3,96	-0,612	0,541
	Hayır	346	15,04	4,18		
Uyku problemleri	Evet	110	8,58	3,93	-1,051	0,294
	Hayır	346	9,02	3,77		
Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği	Evet	110	62,15	18,04	0,345	0,730
	Hayır	346	61,46	18,49		
Anlamsızlık kaygısı	Evet	110	23,95	8,93	-0,290	0,772
	Hayır	346	24,21	8,07		
Ölüm kaygısı	Evet	110	11,00	4,37	-0,411	0,681
	Hayır	346	11,21	4,70		
Yalıtılmışlık kaygısı	Evet	110	13,23	4,98	0,950	0,343
	Hayır	346	12,71	4,92		
Özgürlük kaygısı	Evet	110	11,24	3,70	0,290	0,772
	Hayır	346	11,10	4,31		
Varoluşsal Kaygı Ölçeği	Evet	110	59,41	14,72	0,112	0,911
	Hayır	346	59,23	14,12		
Daire	Evet	110	38,01	9,73	0,453	0,651
	Hayır	346	37,56	8,89		
Bina	Evet	110	37,22	9,55	-0,037	0,970
	Hayır	346	37,25	8,62		
Mahalle	Evet	110	37,28	9,37	0,049	0,961
	Hayır	346	37,23	8,67		
İlçe	Evet	110	37,31	9,70	0,493	0,622
	Hayır	346	36,82	8,75		
Şehir	Evet	110	37,51	10,15	0,283	0,778
	Hayır	346	37,23	8,84		

* $p < 0,05$

Tablo 14’te deprem sonrası şehirden taşınmak zorunda kalma durumuna göre Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği, Varoluşsal Kaygı Ölçeği ve Mekâna Bağlanma

Ölçeği Puanları bağımsız örneklem t testi kullanılarak karşılaştırılmış ve sonuçları verilmiştir.

Tablo 14 incelendiğinde, araştırmaya katılanların deprem sonrası şehirden taşınmak zorunda kalma durumuna göre Travma Düzeyi Belirleme Ölçeğine ait Davranış problemleri alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Deprem sonrası şehirden taşınmak zorunda kalan katılımcıların Davranış problemleri puanları, deprem sonrası şehirden taşınmak zorunda kalmayan katılımcıların Davranış problemleri puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Katılımcıların deprem sonrası şehirden taşınmak zorunda kalma durumuna göre Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği genel puanları ve ölçeğe ait Heyecansal sınırlık, Duyuşsal, Bilişsel yapılandırma ve Uyku problemleri alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark yoktur ($p>0,05$).

Katılımcıların deprem sonrası şehirden taşınmak zorunda kalma durumuna göre Varoluşsal Kaygı Ölçeği genel puanları ve ölçeğe ait Anlamsızlık kaygısı, Ölüm kaygısı, Yalıtılmışlık kaygısı ve Özgürlük kaygısı alt ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark yoktur ($p>0,05$). Deprem sonrası şehirden taşınmak zorunda kalan ve deprem sonrası şehirden taşınmak zorunda kalmayan katılımcıların Varoluşsal Kaygı Ölçeği genel puanları ve ölçeğe ait Anlamsızlık kaygısı, Ölüm kaygısı, Yalıtılmışlık kaygısı ve Özgürlük kaygısı alt ölçek puanları benzerdir.

Katılımcıların deprem sonrası şehirden taşınmak zorunda kalma durumuna göre Mekâna Bağlanma Ölçeğine ait Daire, Bina, Mahalle, İlçe ve Şehir alt ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark yoktur ($p>0,05$). Deprem sonrası şehirden taşınmak zorunda kalan ve deprem sonrası şehirden taşınmak zorunda kalmayan katılımcıların Daire, Bina, Mahalle, İlçe ve Şehir alt ölçek puanları benzerdir.

Tablo 15.

Katılımcıların Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği, Varoluşsal Kaygı Ölçeği ve Mekâna Bağlanma Ölçeği Puanlarının Arasındaki Korelasyonlar

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Davranış problemleri (1)	r 1															
Heyecansal sınırlılık(2)	r 0,679*	1														
Duyuşsal(3)	r 0,632*	0,609*	1													
Bilişsel yapılandırma(4)	r 0,667*	0,720*	0,689*	1												
Uyku problemleri(5)	r 0,687*	0,661*	0,589*	0,698*	1											
Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği (6)	r 0,853*	0,882*	0,811*	0,881*	0,841*	1										
Anlamsızlık kaygısı (7)	r -0,070	0,077	-0,232*	-0,140*	-0,053	-0,082	1									
Ölüm kaygısı (8)	r 0,350*	0,420*	0,350*	0,434*	0,384*	0,456*	-0,024	1								
Yalıtılmışlık kaygısı (9)	r 0,462*	0,653*	0,452*	0,507*	0,548*	0,624*	0,140*	0,433*	1							
Özgürlük kaygısı (10)	r 0,305*	0,425*	0,367*	0,398*	0,355*	0,437*	0,004	0,496*	0,555*	1						
Varoluşsal Kaygı Ölçeği (11)	r 0,322*	0,531*	0,242*	0,351*	0,387*	0,444*	0,623*	0,605*	0,730*	0,647*	1					
Daire (12)	r 0,055	-0,026	0,094*	0,009	0,009	0,028	-0,190*	-0,084	-0,005	-0,013	-0,143*	1				
Bina (13)	r 0,040	-0,037	0,083	0,015	0,001	0,018	-0,183*	-0,091	-0,044	0,015	-0,146*	0,955*	1			
Mahalle (14)	r 0,042	-0,052	0,093*	-0,001	-0,016	0,009	-0,169*	-0,108*	-0,051	-0,027	-0,159*	0,860*	0,906*	1		
İlçe (15)	r 0,043	-0,043	0,098*	-0,006	-0,013	0,012	-0,144*	-0,095*	-0,065	-0,034	-0,147*	0,799*	0,849*	0,944*	1	
Şehir (16)	r 0,028	-0,045	0,102*	-0,008	-0,021	0,007	-0,148*	-0,111*	-0,047	-0,041	-0,150*	0,801*	0,825*	0,922*	0,957*	1

* $p < 0,05$

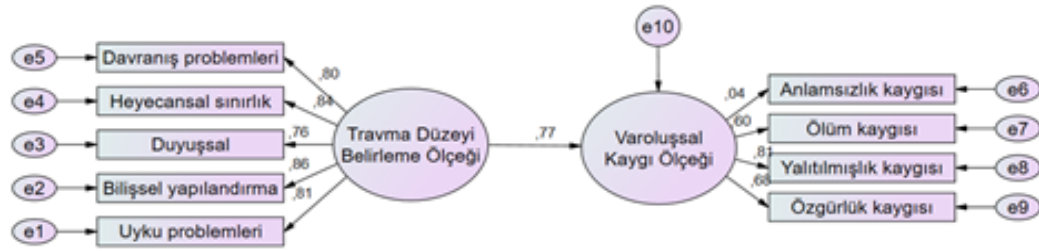
Tablo 15’te katılımcıların Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği, Varoluşsal Kaygı Ölçeği ve Mekâna Bağlanma Ölçeği puanlarının arasındaki korelasyonlar verilmiştir.

Tablo 15 incelendiğinde, araştırmaya katılanların Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği genel puanları ve ölçeğe ait Davranış problemleri, Heyecansal sınırlık, Duyuşsal, Bilişsel yapılandırma ve Uyku problemleri alt boyut puanları ile Varoluşsal Kaygı Ölçeği genel puanları ve ölçeğe ait Ölüm kaygısı, Yalıtılmışlık kaygısı ve Özgürlük kaygısı alt ölçek puanları arasında pozitif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı düzeyde korelasyon olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Buna göre katılımcıların Ölüm kaygısı, Yalıtılmışlık kaygısı ve Özgürlük kaygısı alt ölçek puanları ile Varoluşsal Kaygı Ölçeği genel puanları arttıkça, Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği genel puanları ve ölçeğe ait Davranış problemleri, Heyecansal sınırlık, Duyuşsal, Bilişsel yapılandırma ve Uyku problemleri alt boyut puanları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde artmaktadır. Katılımcıların Travma Düzeyi Belirleme Ölçeğine ait Duyuşsal ve Bilişsel yapılandırma alt boyut puanları ile Varoluşsal Kaygı Ölçeğine ait Anlamsızlık kaygısı alt boyut puanları arasında ise negatif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı düzeyde korelasyon olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Katılımcıların Anlamsızlık kaygısı puanları arttıkça, Duyuşsal ve Bilişsel yapılandırma puanları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde azalmaktadır.

Katılımcıların Travma Düzeyi Belirleme Ölçeğine ait Duyuşsal alt boyut puanları ile Mekâna Bağlanma Ölçeğine ait Daire, Mahalle, İlçe ve Şehir alt boyut puanları arasında pozitif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı düzeyde korelasyon olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Katılımcıların Duyuşsal puanları arttıkça, Mekâna Bağlanma Ölçeğine ait Daire, Mahalle, İlçe ve Şehir alt boyut puanları da istatistiksel olarak anlamlı düzeyde artmaktadır.

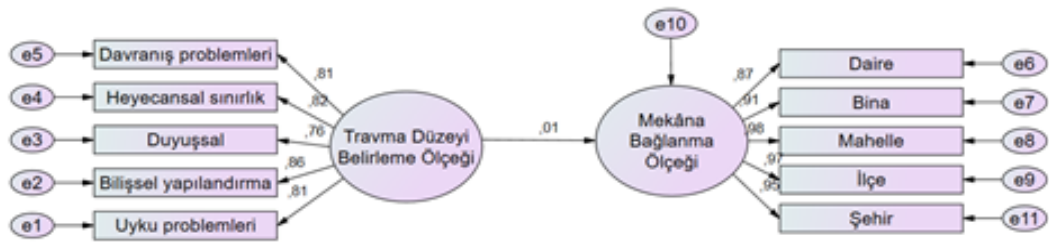
Araştırmaya katılanların Varoluşsal Kaygı Ölçeği genel puanları ve ölçeğe ait Anlamsızlık kaygısı alt ölçek puanları ile Mekâna Bağlanma Ölçeğine ait Daire, Bina, Mahalle, İlçe ve Şehir alt boyut puanları arasında negatif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı düzeyde korelasyon olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Katılımcıların Anlamsızlık kaygısı puanları ile Varoluşsal Kaygı Ölçeği genel puanları arttıkça, Mekâna Bağlanma Ölçeğine ait Daire, Bina, Mahalle, İlçe ve Şehir alt boyut puanları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde azalmaktadır. Katılımcıların Varoluşsal Kaygı

Ölçeğine ait Ölüm kaygısı puanları ile Mekâna Bağlanma Ölçeğine ait Mahalle, İlçe ve Şehir alt boyut puanları arasında negatif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı düzeyde korelasyon vardır ($p<0,05$). Katılımcıların Ölüm kaygısı puanları arttıkça, Bağlanma Ölçeğine ait Mahalle, İlçe ve Şehir alt boyut puanları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde azalmaktadır.

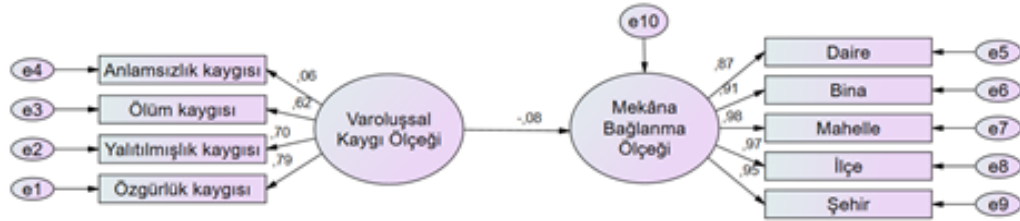
Şekil 1. Katılımcıların Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği puanlarının Varoluşsal Kaygı Ölçeği puanlarını yordama durumu

Şekil 1.'de gösterilen katılımcıların Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği puanlarının Varoluşsal Kaygı Ölçeği puanlarını yordama durumu incelendiğinde, katılımcıların Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği puanlarının Varoluşsal Kaygı Ölçeği puanlarını istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordadığı tespit edilmiştir ($\beta=0,77$; $p<0,05$).

Şekil 2. Katılımcıların Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği puanlarının Mekâna Bağlanma Ölçeği puanlarını yordama durumu

Şekil 2.'de gösterilen katılımcıların Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği puanlarının Varoluşsal Kaygı Ölçeği puanlarını yordama durumu incelenmiş olup, Travma Düzeyi Belirleme Ölçeği puanlarının Varoluşsal Kaygı Ölçeği puanlarını istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordamadığı tespit edilmiştir ($\beta=0,01;p>0,05$).

Şekil 3. Katılımcıların Varoluşsal Kaygı Ölçeği puanlarının Mekâna Bağlanma Ölçeği puanlarını yordama durumu

Şekil 3.'te araştırmadaki katılımcıların Varoluşsal Kaygı Ölçeği puanlarının Mekâna Bağlanma Ölçeği puanlarını yordama durumu incelenmiştir.

Şekil 3.'e göre araştırma kapsamına alınan Varoluşsal Kaygı Ölçeği puanlarının Mekâna Bağlanma Ölçeği puanlarını istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordamadığı belirlenmiştir ($\beta=-0,08;p>0,05$).

Tartışma

Çalışmanın bu bölümünde 6 Şubat depremlerini yaşamış bireylerin travma düzeyi, varoluşsal kaygı ve mekana bağlanma arasındaki ilişkinin incelenmesi sonucunda elde edilen bulgular ilgili literatür bağlamında tartışılmıştır.

Araştırma sonucunda, yaş grupları arasında travma düzeyini belirleme genel düzeyleri ile alt boyutları olan davranış problemleri, heyecansal sınırlık, duyuşsal, bilişsel yapılandırma ve uyku problemleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu bulgu, farklı yaş gruplarındaki bireylerin travma düzeyini belirleme yeteneklerinin alt boyutlarının benzer düzeylerde olduğunu göstermektedir. Yaşlarına bağlı olarak bireylerin travma düzeyini belirleme yetenekleri arasında belirgin bir farklılık ortaya çıkmamıştır. Bu durum, travma düzeyini belirleme yeteneklerinin yaşa göre değişmediğini veya yaşın bu yetenekler üzerinde belirleyici bir faktör olmadığını düşündürebilir. Beyhun ve diğerlerinin (2019) yaptıkları çalışma, çalışmanın bu bulgusunu doğrulamaktadır. Öte yandan, Baştuğ'un (2018) çalışması ile Koenen (2017) ve Lassemø'nun (2016) araştırmaları, bu sonuçlara karşıt bulgular içermektedir. Araştırmalar incelendiğinde, bireylerin yaşadıkları sosyal çevre ve koşulların farklı olması nedeniyle yaş gruplarına göre değişen sonuçlar elde edildiği görülmektedir.

Araştırmanın bir diğer bulgusu, yaş grupları arasında varoluşsal kaygı düzeyine ait yalıtılmışlık kaygısı alt boyutunda anlamlı bir fark olduğunu ortaya koymuştur. Bu bağlamda, 25 yaş ve altında olan katılımcıların yalıtılmışlık kaygısı düzeyleri, 46 yaş ve üzerinde olan katılımcıların yalıtılmışlık kaygısı düzeylerinden anlamlı düzeyde yüksek, 26-35 yaş arasında olan katılımcıların yalıtılmışlık kaygısı düzeyleri, 46 yaş ve üzerinde olan katılımcıların yalıtılmışlık kaygısı düzeylerinden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Bu sonuçlar, farklı yaş gruplarındaki bireyler arasında varoluşsal kaygıya bağlı olarak yalıtılmışlık kaygısının değişebileceğini göstermektedir. Özellikle, genç ve orta yaş grubundaki katılımcıların daha yüksek bir yalıtılmışlık kaygısı düzeyine sahip olduğu görülmektedir. Bu durum, yaşın varoluşsal kaygı ile ilişkili belirli alt boyutlarda farklılıklara neden olabileceğini ve bu farklılıkların dikkate alınması gerektiğini düşündürmektedir. Andrews (2016) tarafından yapılan bir çalışma, varoluşsal krizlerin genellikle genç yetişkinlik döneminde başladığını ve bu dönemdeki bireylerin kimlikleri ve gelecekleri

hakkında sorularla mücadele ettiklerini belirtmektedir. Ayrıca, varoluşsal krizlerin toplumsal sorunların bir yansıması olarak da görülebileceğini öne sürmektedir. Bu bağlamda, genç yetişkinlerin yalıtılmışlık kaygısı yaşama olasılıklarının daha yüksek olması, toplumsal değişimler ve bireysel kimlik arayışları ile ilişkilendirilebilir. Rumelili (2021) ise varoluşsal kaygının uluslararası ilişkilerde bir kamuoyu ruh hali olarak etkili olduğunu ve toplumların dünyaya karşı kolektif bir uyum içinde olduğunu ifade etmektedir. Bu durum, genç bireylerin toplumsal ve küresel sorunlara karşı daha hassas olabileceğini ve bu nedenle yalıtılmışlık kaygısını daha yoğun hissedebileceğini göstermektedir. Sonuç olarak, bu araştırmanın bulguları, varoluşsal kaygının yaş gruplarına göre değişkenlik gösterdiğini ve özellikle genç yetişkinlerde daha belirgin olduğunu desteklemektedir. Bu bulgular, toplumsal dinamikler ve bireysel gelişim süreçleri ile ilişkili olabilir ve bu konuda daha fazla araştırma yapılmasını gerektirebilir.

Araştırma sonuçlarına göre, cinsiyet temelli olarak incelendiğinde, travma düzeyini belirleme seviyeleri ile davranış problemleri, heyecansal sınırlılık, duyuşsal, bilişsel yapılandırma ve uyku problemleri alt boyut seviyeleri arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Bu bağlamda, kadın katılımcıların davranış problemleri, heyecansal sınırlılık, duyuşsal, bilişsel yapılandırma ve uyku problemleri ile travma düzeyini belirleme seviyelerinin erkek katılımcılarınkine kıyasla daha yüksek olduğu görülmüştür. Alan yazın gözden geçirildiğinde, kadın ve erkeklerin travma deneyimlerinde cinsiyet temelli belirgin farklar saptanmıştır; Lehner (2021) bu durumu doğrulamaktadır. Olff (2017) ve Tekin ve diğerleri (2016) tarafından yapılan çalışmalar, kadınların ömür boyu Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB) geliştirme riskinin %10-12 arasında, erkeklerin ise %5-6 arasında olduğunu belirtmektedir. Rybojad ve diğerlerinin (2016) yaptığı bir çalışmada, kadın sağlık çalışanlarının erkeklere göre daha fazla travma yaşadığı tespit edilmiştir. Şahin ve Cerit'in (2019) Türkiye'deki çalışması da kadın sağlık çalışanlarının travma düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiğini cinsiyet ve travma belirtileri arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koyarak mevcut çalışmanın sonuçlarını desteklemektedir.

Araştırma kapsamında, cinsiyet temelli analizlerde varoluşsal kaygı düzeyine ait ölüm kaygısı ve yalıtılmışlık kaygısı alt boyut seviyeleri arasında anlamlı farklar tespit edilmiştir. Bu bağlamda, kadın katılımcıların ölüm kaygısı ve yalıtılmışlık kaygısı alt boyut seviyelerinin erkek katılımcılarınkine kıyasla anlamlı derecede daha

yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlar, cinsiyetin varoluşsal kaygı düzeyleri üzerinde belirleyici bir rol oynayabileceğini düşündürmektedir. Farhane-Medina ve diğerlerinin (2022) yaptığı bir sistematik inceleme, anksiyete bozukluklarının prevalansı ve komorbiditesinde kadınlar ve erkekler arasında önemli farklılıklar olduğunu, araştırmaların kadınları daha fazla etkilediğini gösterdiğini belirtmektedir. Bu inceleme, anksiyete gelişiminde maskülenliğin koruyucu bir faktör olabileceğini, feminenliğin ise bir risk faktörü olabileceğini öne sürmektedir. Zentner ve diğerlerinin (2022) yaptığı çalışma, sosyal anksiyete üzerindeki kültürel ve cinsiyet farklılıklarının bireylerin bağımsızlık ve karşılıklı bağımlılık seviyeleri ile erkek cinsiyet rolüne özdeşleşme seviyeleri tarafından belirlendiğini ortaya koymaktadır. Bu, sosyal anksiyetenin bu faktörlerin etkileşimi sonucunda şekillendiğini göstermektedir. Bu bulgular, kadınların sosyal anksiyete düzeylerinin erkeklere göre daha yüksek olmasının cinsiyet rolleri ve toplumsal beklentilerle ilişkili olabileceğini düşündürmektedir. Sonuç olarak, bu araştırmanın bulguları, cinsiyetin varoluşsal kaygı düzeylerini etkileyebileceğini ve özellikle kadınların bu tür kaygıları daha yoğun yaşayabileceğini desteklemektedir.

Araştırmanın diğer bir bulgusu, cinsiyet, medeni durum, çocuk sahibi olma durumu, deprem öncesi gelir durumu, deprem sonrası evden taşınma durumu ve deprem sonrası şehirden taşınma durumuna göre mekâna bağlanma düzeyine ait daire, bina, mahalle, ilçe ve şehir alt boyut seviyeleri arasında anlamlı farkların bulunmadığıdır. Bu sonuçlar, mekâna bağlanmanın, bireylerin yaşadıkları fiziksel çevreye duydukları psikolojik bağlılığı ifade eden karmaşık bir süreç olduğunu ve bu sürecin yalnızca belirli demografik veya sosyoekonomik değişkenlerle sınırlı olmadığını düşündürmektedir. Literatür taramasında, bu değişkenlerle ilgili yapılan araştırmalara daha önce rastlanmamıştır.

Araştırma sonuçlarına göre, eğitim düzeyine göre varoluşsal kaygı düzeyleri ile anlamsızlık kaygısı ve özgürlük kaygısı alt boyut düzeyleri arasında anlamlı farklar bulunmuştur. Bu bağlamda, lisansüstü eğitim almış katılımcıların anlamsızlık kaygısı ve özgürlük kaygısı alt boyut düzeyleri ile varoluşsal kaygı düzeylerinin, lise ve daha düşük eğitim seviyesine sahip olan katılımcılar ile ön lisans/lisans mezunu olan katılımcılarıyla karşılaştırıldığında anlamlı derecede daha düşük olduğu belirlenmiştir. Bu bulgular, eğitim seviyesinin bireylerin varoluşsal kaygılarını yönetme yeteneği üzerinde olumlu bir etkiye sahip olabileceğini düşündürmektedir. Tomaszek ve Muchacka-Cymerman (2022) tarafından yapılan bir çalışma, öğrenci

tükenmişliği ve varoluşsal kaygının öğrencilerin travma sonrası stres bozukluğu semptomları ile önemli bir ilişkisi olduğunu ortaya koymuştur. Bu çalışma, yüksek eğitim düzeyine sahip bireylerin eğitimle ilişkili stres ve kaygıları daha iyi yönetebileceğini ve bu sayede travma sonrası semptomların azaltılmasına yardımcı olabileceğini göstermektedir. Diğer bir çalışma olan Jalali-Azar ve diğerlerinin (2023) araştırması, Kabul ve Kararlılık Terapisinin üniversite öğrencilerinin intihar düşünceleri, kendine zarar verme eğilimleri ve varoluşsal kaygı üzerinde önemli bir etkisi olduğunu belirtmektedir. Bu terapi yönteminin, öğrencilerin varoluşsal kaygılarını azaltmada etkili olduğu gözlemlenmiştir. Bu bulgular ışığında, eğitim düzeyinin varoluşsal kaygı düzeyleri üzerindeki etkisinin bireylerin yaşadıkları stres ve kaygıları yönetme becerileri ile doğrudan ilişkili olabileceği sonucuna varılabilir. Lisansüstü eğitim gören bireylerin, daha karmaşık düşünme becerilerine ve kaygıları ele alma stratejilerine sahip olmaları, bu düşük kaygı düzeylerinin bir açıklaması olabilir. Bu sonuçlar, eğitim seviyesinin sadece akademik başarıyı değil, aynı zamanda bireylerin psikolojik sağlığını da etkileyebileceğini göstermektedir.

Araştırma kapsamında, eğitim düzeyine göre mekâna bağlanma düzeylerinin daire ve bina alt boyutları arasında anlamlı farklılıklar olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda, lisansüstü eğitim almış katılımcıların daire ve bina alt boyut düzeylerinin lise ve daha düşük eğitim seviyesine sahip katılımcılar ile ön lisans/lisans mezunu katılımcılarına kıyasla anlamlı derecede daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Bu sonuçlar, eğitim düzeyinin bireylerin yaşadıkları mekânlarla kurdukları ilişkinin derinliği ve niteliği üzerinde belirleyici bir rol oynayabileceğini düşündürmektedir. Ilovan ve Markuszewska (2022) tarafından yapılan bir çalışmada, eğitim düzeyinin yüksek olmasının bireylerin mekân kimliği, aidiyet duygusu ve mekâna bağımlılık gibi kavramlarla olan ilişkilerini güçlendirebileceğini öne sürmektedir. Jack (2010) ise çocukların refahı üzerinde mekâna bağlanmanın önemini vurgulayan bir araştırma yapmıştır. Bu araştırma, mekâna bağlanmanın bireylerin kimlik gelişimi, güvenlik ve aidiyet duygusu üzerinde önemli bir etki yaratabileceğini göstermektedir. Bu bulgular, lisansüstü eğitim gören bireylerin mekâna bağlanma süreçlerinde daha bilinçli ve aktif olabileceklerini düşündürmektedir. Sonuç olarak, araştırma bulguları, eğitim düzeyinin mekâna bağlanma düzeyleri üzerindeki etkisini desteklemektedir. Bu sonuçlar, eğitim düzeyinin sadece akademik başarıyı değil, aynı zamanda bireylerin yaşadıkları mekânlarla kurdukları duygusal ve psikolojik bağları da etkileyebileceğini göstermektedir.

Araştırmanın başka bir bulgusu, medeni duruma göre varoluşsal kaygıya ait yalıtılmışlık kaygısı alt boyut düzeyleri arasında anlamlı farklılıkların olduğunu ortaya koymuştur. Bu bağlamda, bekar katılımcıların yalıtılmışlık kaygısı alt boyut düzeylerinin evli katılımcılarınkine kıyasla anlamlı derecede daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlar, medeni durumun varoluşsal kaygı üzerinde etkili bir faktör olabileceğini göstermektedir. Alkhalifah ve diğerlerinin (2024) yapmış olduğu bir çalışma, varoluşsal kaygının bireylerin algıları, davranışları, refah duygusu, akademik performansı ve kararları üzerinde derin bir etki yaratabileceğini belirtmektedir. Bu çalışma, evlilikle ilişkili sorumluluk ve karmaşıklıkların, özellikle iş yerinde veya toplumda yapay zekanın potansiyel bozulmaları bağlamında, varoluşsal kaygı duygusunu artırabileceğini vurgulamaktadır. Bu, bekar bireylerin evli bireylere göre daha yüksek yalıtılmışlık kaygısı düzeyleri yaşamasının potansiyel bir açıklaması olabilir. Diğer bir çalışma olan Abdekhodaie'nin (2021) araştırması, bireylerin evlilik tatmininde Bilişsel Davranışçı Terapi ve Varoluşçu Terapi arasındaki etkinlik, istikrar ve değişim mekanizmalarını karşılaştırmaktadır. Bu çalışma, terapilerin evlilik tatmini üzerindeki etkilerinin zamanla istikrarlı olduğunu ve her iki yaklaşımın da evlilik tatmininde önemli iyileşmeler sağladığını göstermektedir. Bu bulgular, evlilik durumunun bireylerin varoluşsal kaygı düzeylerini etkileyebileceğini ve bu kaygıların yönetilmesinde psikoterapinin potansiyel bir rol oynayabileceğini düşündürmektedir.

Araştırma kapsamında, çocuk sahibi olma durumuna göre varoluşsal kaygı düzeyleri ile yalıtılmışlık kaygısı alt boyut düzeylerinde anlamlı farklar tespit edilmiştir. Bu doğrultuda, çocuğu olmayan katılımcıların yalıtılmışlık kaygısı düzeyleri ile varoluşsal kaygı genel düzeyleri, çocuğu olan katılımcılarınkine kıyasla anlamlı derecede daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuçlar, çocuk sahibi olmanın bireylerin varoluşsal kaygılarını azaltabileceğini düşündürmektedir. Shumaker (2017) tarafından yapılan bir çalışmada, çocuk sahibi olmanın bireylerin varoluşsal kaygılarıyla başa çıkma yeteneklerini artıracak bir koruyucu faktör olabileceğini öne sürmektedir. De Boni (2023) ise çocuklarda varoluşsal kaygı ile başa çıkma yollarını tartışan bir makalede, çocukların büyük sorular sorma eğiliminde olduğunu ve bu tür soruların yetişkinler tarafından nasıl ele alınması gerektiğini belirtmiştir. Bu çalışma, çocuk sahibi olmanın bireylerin varoluşsal kaygılarına karşı daha dirençli olmalarını sağlayabileceğini ve bu kaygıların çocuklarla olan ilişkiler yoluyla yönetilebileceğini vurgulamaktadır. Sonuç olarak, araştırmanın bulguları,

çocuk sahibi olmanın bireylerin varoluşsal kaygı düzeylerini etkileyebileceğini ve özellikle çocuğu olmayan bireylerin yalıtılmışlık kaygısı alt boyutlarında daha yüksek düzeylerde kaygı yaşayabileceğini; çocuk sahibi olmanın bireylerin psikolojik sağlığı üzerinde olumlu bir etkiye sahip olabileceğini göstermektedir.

Araştırmada, depresyon öncesi gelir durumuna göre travma düzeyi belirleme genel düzeyleri ve davranış problemleri, heyecansal sınırlık, duyuşsal, bilişsel yapılandırma ve uyku problemleri alt boyut düzeyleri arasında anlamlı düzeyde fark olmadığı tespit edilmiştir. Türkkan ve Odacı'nın (2018) çalışması, kazanç seviyesi ile travma geçmişi arasında bir korelasyon olduğunu göstermiştir; düşük gelirli bireylerde ruhsal travma oranlarının yüksek olduğu belirlenmiştir. Bekçi'nin (2006) araştırması, gelir seviyesi yükseldikçe travma vakalarının azaldığını ortaya çıkarmıştır. Fergusson ve Lynskey'in (1997) çalışmaları, düşük gelirli bireylerin daha fazla travma belirtisi gösterdiğini bulmuştur. Alan yazındaki diğer çalışmaların ışığında, bu araştırmanın sonucu gelir seviyesinin yükselmesinin travma vakalarının azalmasına katkı sağlayabileceği şeklinde değerlendirilebilir.

Araştırma bulgusunda, depresyon öncesi gelir durumuna göre varoluşsal kaygıya ait yalıtılmışlık kaygısı alt boyut düzeylerinde etkin bir ayrım olduğu bulgulanmıştır. Buna göre, depresyon öncesi geliri düşük olan katılımcıların yalıtılmışlık kaygısı düzeyleri, depresyon öncesi geliri orta düzeyde olan ve yüksek düzeyde olan katılımcıların yalıtılmışlık kaygısı düzeylerinden anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuçlar, ekonomik faktörlerin varoluşsal kaygı üzerinde önemli bir etkiye sahip olabileceğini düşündürmektedir. Güler ve diğerlerinin (2024) yaptığı bir çalışma, depresyon sonrası bireylerin gelecek kaygısı ve doomscrolling (kötü haber arayışı) düzeylerinin yüksek olduğunu göstermiştir. Bu çalışma, özellikle düşük gelirli bireylerin, depresyon sonrası psikolojik stres ve kaygı düzeylerinin arttığını ve bu durumun onların bilgi arayış davranışlarını tetiklediğini belirtmektedir. Kartol ve diğerlerinin (2023) araştırması ise depresyon sonrası bireylerin psikolojik sıkıntı düzeylerinin ve karanlık gelecek algılarının gelir düzeyine bağlı olarak değişkenlik gösterdiğini ortaya koymuştur. Bu çalışma, düşük gelirli bireyleri, depresyon sonrasında daha fazla psikolojik sıkıntı yaşadığını ve geleceğe dair daha karanlık bir görüşe sahip olduklarını göstermiştir. Sonuç olarak, araştırma bulguları, depresyon öncesi gelir düzeyinin bireylerin yalıtılmışlık kaygısı düzeyleri üzerinde etkili olabileceğini desteklemektedir. Bu sonuçlar, ekonomik güvencesizliğin bireylerin varoluşsal kaygılarını artırabileceğini ve bu kaygıların yönetilmesinde

sosyoekonomik destek mekanizmalarının potansiyel bir rol oynayabileceğini göstermektedir.

Araştırmada, meslek durumuna göre travma düzeyi belirleme düzeyi ve varoluşsal kaygı düzeyleri arasında anlamlı düzeyde fark bulunmamaktadır. Bu bulgu, literatürdeki bazı önceki çalışmalarla çelişmektedir. Özellikle, Başar ve Sezen'in (2023) lisansüstü öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada mesleki durumun öğrencilerin kaygı düzeyleri üzerinde etkili olduğu bulunmuştur. Bu bulguyla karşılaştırıldığında, bu araştırmada meslek durumuna göre travma düzeyi ve varoluşsal kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Ayrıca, Baykan'ın (1998) lise öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada mesleki yönelimlerin ve kaygı düzeylerinin ilişkisi incelenmiş ve mesleğin travma düzeyleri üzerinde etkili olduğu bulunmuştur. Ancak, bu çalışmanın bulguları genel meslek gruplarına uygulanabilirliği açısından sınırlı olabilir.

Araştırma kapsamında, deprem sonrası evden taşınmak zorunda kalma durumuna göre travma düzeyi belirlemeye ait duyuşsal alt birimleri arasında etkin bir ayrım olduğu tespit edilmiştir. Buna göre, deprem sonrası evden taşınmak zorunda kalan katılımcıların Duyuşsal puanları, deprem sonrası evden taşınmak zorunda kalmayan katılımcıların Duyuşsal düzeylerinden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Araştırmalar, insanların kendileri için değerli olan ve güvenli bir sığınak olarak gördükleri evlerinin yıkılmasının beklenmedik ve kontrol edilemeyen bir biçimde gerçekleşmesinin, ölüm tehlikesi barındırmasının ve bu tür stres verici olayların süresinin artmasının travma oluşum riskini yükselttiğini göstermektedir. Bu sonuçlar, Baştuğ ve Arslantaş (2021), Chan ve diğerleri (2011), Morishima ve diğerleri (2020), Shiba ve diğerleri (2019), Zhou ve diğerlerinin (2019) yaptığı çalışmalar tarafından desteklenmektedir.

Araştırmada, deprem sonrası şehirden taşınmak zorunda kalma durumuna göre travma düzeyi belirlemeye ait davranış problemleri alt boyut nitelikleri açısından anlamlı düzeyde bir ayrım olduğu tespit edilmiştir. Buna göre, deprem sonrası şehirden taşınmak zorunda kalan katılımcıların davranış problemleri düzeyleri, deprem sonrası şehirden taşınmak zorunda kalmayan katılımcıların davranış problemleri düzeylerinden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Bu sonuçlar, deprem gibi travmatik bir olayın ardından yaşanan taşınma sürecinin, bireylerin psikolojik sağlığı üzerinde ek bir stres faktörü olarak işlev görebileceğine işaret etmektedir. Bu nedenle, deprem sonrası müdahale ve destek programlarında,

taşınma sürecinin getirdiği zorlukların ve psikolojik etkilerin dikkate alınması gerekmektedir. Alan yazında yapılan araştırmalar bu araştırma bulgusunu desteklemektedir (Karabacak-Çelik, 2023; Tanhan ve Kayri, 2013).

Araştırmanın bir diğer bulgusunda, deprem sonrası şehirden taşınmak zorunda kalma durumuna göre varoluşsal kaygı düzeyleri ve anlamsızlık kaygısı, ölüm kaygısı, yalıtılmışlık kaygısı ve özgürlük kaygısı alt boyut düzeyleri arasında anlamlı düzeyde fark olmadığı tespit edilmiştir. Bu sonuç, deprem sonrası taşınmanın bireylerin varoluşsal kaygılarını anlamlı derecede etkilemediğini göstermektedir. Ancak, bu bulgu, deprem sonrası taşınmanın psikolojik etkilerinin bireyden bireye değişebileceğini ve varoluşsal kaygı düzeylerinin bireysel farklılıklarla ilişkili olabileceğini de göstermektedir. Literatürde yapılan çalışma bu araştırma bulgusunu desteklemektedir (Canlı ve Yılmaz, 2024).

Araştırmanın önemli bir bulgusu, travma düzeyini belirleme genel düzeyleri ile davranış problemleri, heyecansal sınırlık, duyuşsal, bilişsel yapılandırma ve uyku problemleri alt boyut düzeyleri ile varoluşsal kaygı genel düzeyleri ve ölüm kaygısı, yalıtılmışlık kaygısı ve özgürlük kaygısı alt boyut düzeyleri arasında olumlu ve anlamlı bir korelasyon olduğunu ortaya koymuştur. Buna göre, katılımcıların ölüm kaygısı, yalıtılmışlık kaygısı ve özgürlük kaygısı alt boyut düzeyleri ile varoluşsal kaygı genel düzeyleri arttıkça, travma düzeyini belirleme genel düzeyleri ile davranış problemleri, heyecansal sınırlık, duyuşsal, bilişsel yapılandırma ve uyku problemleri alt boyut düzeylerinin anlamlı şekilde arttığı gözlenmiştir. Bu sonuçlar, Tanhan ve Kayri (2013) ile Karabacak-Çelik (2023) gibi önceki çalışmaların bulgularını desteklemekte ve travma sonrası müdahale ve destek programlarının geliştirilmesinde bireylerin varoluşsal kaygılarını ve psikolojik sağlıklarını göz önünde bulundurmanın önemini vurgulamaktadır.

Araştırmanın diğer önemli bir bulgusu, katılımcıların travma düzeyini belirleme sürecinde duyuşsal ve bilişsel yapılandırma alt boyut düzeyleri ile varoluşsal kaygı düzeyine ait anlamsızlık kaygısı alt boyut düzeyleri arasında negatif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu bağlamda, katılımcıların anlamsızlık kaygısı düzeyleri arttıkça, duyuşsal ve bilişsel yapılandırma düzeylerinin anlamlı bir şekilde azaldığı gözlenmiştir. Yaşanan travmatik olayların, bireylerin hayatlarına anlam atfetme yetilerini sınırlayabileceği ve varoluşsal krizlere sebep olabileceği, literatürde geniş bir yankı bulmuştur. Frankl (2009), Yalom (2018) gibi araştırmacılar bu etkileri vurgularken, Fisher (2005), Stolorow (2015), Thompson ve

Walsh (2010), Zyromski ve diğerkleri (2018) ise bu travmaların derin varoluşsal hasarlara yol açabileceğine dikkat çekmişlerdir. Bu çalışmanın sonuçları da varoluşsal perspektiften yapılan bu teorik yorumları doğrulayan niteliktedir.

Araştırmada, katılımcıların travma düzeyini belirleme sürecinde duyuşsal alt boyut düzeyleri ile mekâna bağlanma düzeyine ait daire, mahalle, ilçe ve şehir alt boyut düzeyleri arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda, duyuşsal düzeylerinin artmasıyla birlikte, mekâna bağlanma düzeyine ait daire, mahalle, ilçe ve şehir alt boyut düzeylerinin de anlamlı derecede arttığı gözlenmiştir. Araştırmada elde edilen bulgular, duyuşsal alt boyut düzeyleri ile mekâna bağlanma düzeyleri arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Bu sonuçlar, bireylerin duygusal bağılıklarının, yaşadıkları mekânlarla olan ilişkilerini nasıl etkileyebileceğine dair önemli bir perspektif sunmaktadır. Yılmaz ve diğerkleri (2019) ve Özeren'in (2021) yaptıkları araştırmalar, duyuşsal boyutların bireylerin bulundukları sosyal ve fiziksel ortamlara olan bağılıklarını etkileyebileceğini desteklemektedir.

Araştırmada, katılımcıların varoluşsal kaygı genel düzeyleri ile anlamsızlık kaygısı alt boyut düzeyleri arasında mekâna bağlanma düzeyine ait daire, bina, mahalle, ilçe ve şehir alt boyut düzeyleriyle negatif ve anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Bu bağlamda, anlamsızlık kaygısı düzeylerinin ve varoluşsal kaygı genel düzeylerinin artmasıyla, mekâna bağlanma ölçeğine ait daire, bina, mahalle, ilçe ve şehir alt boyut düzeylerinin anlamlı derecede azaldığı gözlenmiştir. Bu bulgu, kişilerin varoluşsal veya anlamsızlık kaygılarının artmasıyla birlikte çevreleriyle kurdukları bağın zayıfladığını göstermektedir. Özellikle, daire, bina, mahalle, ilçe ve şehir gibi farklı mekân ölçeklerinde bu ilişkinin gözlenmesi, çevresel bağlanmanın geniş bir yelpazede etkilendiğini göstermektedir. Bu durum, psikolojik durumların çevresel algı ve ilişkiler açısından etkin olabileceğini ve bu etkinin mekânsal ölçeklerde farklılık gösterebileceğini düşündürmektedir. Literatürde yapılan çalışmalar bu araştırma bulgusunu destekler niteliktedir (Harman ve Duran, 2023; Kurt, 2019).

Araştırmada, katılımcıların travma düzeyi belirleme düzeylerinin varoluşsal kaygı düzeylerini anlamlı düzeyde yordadığı tespit edilmiştir. Bu bulgu, varoluşsal kaygının travma düzeylerini belirleme yeteneğini etkileyebileceğini öne sürmektedir. Yüksek varoluşsal kaygı düzeylerine sahip bireylerin travma düzeylerini daha doğru bir şekilde belirleme konusunda zorlanabileceği ve bu durumun da travma ile başa

çıkma süreçlerini etkileyebileceği düşünülebilir. Bu sonuçlar, travma sonrası stres bozukluğu ve benzeri durumlarla mücadelede bireylerin psikolojik durumlarının dikkate alınması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu sonuç, mevcut literatürle uyumlu görünmektedir. Yavrutürk (2023) tarafından yapılan bir çalışmada, psikolojik destek hizmeti verenlerin travma ve TSSB'ye yönelik uygulamaların ele alındığı ve katılımcıların bu kavramı içsel ve dışsal etmenler perspektifinden tanımladıkları bulunmuştur. Ayrıca, Yıkılmaz (2016) üniversite öğrencilerinin varoluşsal kaygı düzeylerini inceleyerek, bu kaygıların kontrol odağı ve travma sonrası gelişim ile ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Bu çalışmalar, travma ve varoluşsal kaygı arasındaki ilişkiyi desteklemektedir.

BÖLÜM VI

Sonuç Ve Öneriler

Yaş grubuna göre travma düzeyi belirleme genel puanları ve ölçeğe ait davranış problemleri, heyecansal sınırlık, duyuşsal, bilişsel yapılandırma ve uyku problemleri alt boyut puanları arasında anlamlı düzeyde fark olmadığı görülmektedir.

Yaş grubuna göre varoluşsal kaygı ölçeğine ait yalıtılmışlık kaygısı alt ölçek puanları arasında anlamlı düzeyde fark olduğu belirlenmiştir. 25 yaş ve altında olan katılımcıların yalıtılmışlık kaygısı puanları, 46 yaş ve üzerinde olan katılımcıların yalıtılmışlık kaygısı puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek, 26-35 yaş arasında olan katılımcıların yalıtılmışlık kaygısı puanları, 46 yaş ve üzerinde olan katılımcıların yalıtılmışlık kaygısı puanlarından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Katılımcıların yaş grubuna göre varoluşsal kaygı ölçeği genel puanları ve ölçeğe ait anlamsızlık kaygısı, ölüm kaygısı ve özgürlük kaygısı alt ölçek puanları arasında anlamlı düzeyde fark yoktur.

Yaş grubuna göre mekâna bağlanma ölçeğine ait daire, bina, mahalle, ilçe ve şehir alt ölçek puanları arasında anlamlı düzeyde fark olmadığı görülmektedir.

Cinsiyete göre travma düzeyi belirleme ölçeği genel puanları ve ölçeğe ait davranış problemleri, heyecansal sınırlık, duyuşsal, bilişsel yapılandırma ve uyku problemleri alt boyut puanları arasında anlamlı düzeyde fark olduğu tespit edilmiştir. Kadın katılımcıların davranış problemleri, heyecansal sınırlık, duyuşsal, bilişsel yapılandırma ve uyku problemleri puanları ile travma düzeyi belirleme ölçeği genel puanları, erkek katılımcıların davranış problemleri, heyecansal sınırlık, duyuşsal, bilişsel yapılandırma ve uyku problemleri puanları ile travma düzeyi belirleme ölçeği genel puanlarından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Cinsiyete göre varoluşsal kaygı ölçeğine ait ölüm kaygısı ve yalıtılmışlık kaygısı alt ölçek puanları arasında anlamlı düzeyde fark olduğu belirlenmiştir. Kadın katılımcıların ölüm kaygısı ve yalıtılmışlık kaygısı alt ölçek puanları, erkek katılımcıların ölüm kaygısı ve yalıtılmışlık kaygısı alt ölçek puanlarından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Katılımcıların cinsiyetine göre varoluşsal kaygı ölçeği genel puanları ve ölçeğe ait anlamsızlık kaygısı ve özgürlük kaygısı alt ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark yoktur.

Cinsiyete göre mekâna bağlanma ölçeğine ait daire, bina, mahalle, ilçe ve şehir alt ölçek puanları arasında anlamlı düzeyde fark olmadığı saptanmıştır.

Eğitim durumuna göre travma düzeyi belirleme ölçeği genel puanları ve ölçeğe ait davranış problemleri, heyecansal sınırlık, duyuşsal, bilişsel yapılandırma ve uyku problemleri alt boyut puanları arasında anlamlı düzeyde fark olmadığı görülmektedir.

Eğitim durumuna göre varoluşsal kaygı ölçeği genel puanları ve ölçeğe ait anlamsızlık kaygısı ve özgürlük kaygısı alt ölçek puanları arasında anlamlı düzeyde fark olduğu belirlenmiştir. Lisansüstü mezunu olan katılımcıların anlamsızlık kaygısı ve özgürlük kaygısı alt ölçek puanları ile varoluşsal kaygı ölçeği genel puanları, lise ve daha düşük eğitim seviyesine sahip olan katılımcılar ile önlisans/lisans mezunu olan katılımcıların anlamsızlık kaygısı ve özgürlük kaygısı alt ölçek puanları ile varoluşsal kaygı ölçeği genel puanlarından anlamlı düzeyde düşük bulunmuştur. Katılımcıların eğitim durumuna göre ölüm kaygısı ve yalıtılmışlık kaygısı alt ölçek puanları arasında anlamlı düzeyde fark yoktur.

Eğitim durumuna göre mekâna bağlanma ölçeğine ait daire ve bina alt ölçek puanları arasında anlamlı düzeyde fark vardır. Lisansüstü mezunu olan katılımcıların daire ve bina alt ölçek puanları, lise ve daha düşük eğitim seviyesine sahip olan katılımcılar ile önlisans/lisans mezunu olan katılımcıların daire ve bina alt ölçek puanlarından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Katılımcıların eğitim durumuna göre mahalle, ilçe ve şehir alt ölçek puanları arasında anlamlı düzeyde fark yoktur.

Medeni durumuna göre travma düzeyi belirleme ölçeği genel puanları ve ölçeğe ait davranış problemleri, heyecansal sınırlık, duyuşsal, bilişsel yapılandırma ve uyku problemleri alt boyut puanları arasında anlamlı düzeyde fark olmadığı belirlenmiştir.

Medeni durumuna göre varoluşsal kaygı ölçeğine ait yalıtılmışlık kaygısı alt ölçek puanları arasında anlamlı düzeyde fark vardır. Bekar olan katılımcıların yalıtılmışlık kaygısı alt ölçek puanları, evli olan katılımcıların yalıtılmışlık kaygısı alt ölçek puanlarından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Katılımcıların medeni durumuna göre varoluşsal kaygı ölçeği genel puanları ve ölçeğe ait anlamsızlık kaygısı, ölüm kaygısı ve özgürlük kaygısı alt ölçek puanları arasında anlamlı düzeyde fark yoktur.

Medeni durumuna göre mekâna bağlanma ölçeğine ait daire, bina, mahalle, ilçe ve şehir alt ölçek puanları arasında anlamlı düzeyde fark yoktur.

Çocuk durumuna göre travma düzeyi belirleme ölçeği genel puanları ve ölçeğe ait davranış problemleri, heyecansal sınırlık, duyuşsal, bilişsel yapılandırma ve uyku problemleri alt boyut puanları arasında anlamlı düzeyde fark olmadığı tespit edilmiştir.

Çocuk durumuna göre varoluşsal kaygı ölçeği genel puanları ve ölçeğe ait yalıtılmışlık kaygısı alt ölçek puanları arasında anlamlı düzeyde fark vardır. Çocuğu olmayan katılımcıların yalıtılmışlık kaygısı puanları ile varoluşsal kaygı ölçeğine genel puanları, çocuğu olan katılımcıların yalıtılmışlık kaygısı puanları ile varoluşsal kaygı ölçeğine genel puanlarından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Katılımcıların çocuk durumuna göre varoluşsal kaygı ölçeğine ait anlamsızlık kaygısı, ölüm kaygısı ve özgürlük kaygısı alt ölçek puanları arasında anlamlı düzeyde fark yoktur.

Çocuk durumuna göre mekâna bağlanma ölçeğine ait daire, bina, mahalle, ilçe ve şehir alt ölçek puanları arasında anlamlı düzeyde fark yoktur.

Deprem öncesi gelir durumuna göre travma düzeyi belirleme ölçeği genel puanları ve ölçeğe ait davranış problemleri, heyecansal sınırlık, duyuşsal, bilişsel yapılandırma ve uyku problemleri alt boyut puanları arasında anlamlı düzeyde fark olmadığı tespit edilmiştir.

Deprem öncesi gelir durumuna göre varoluşsal kaygı ölçeğine ait yalıtılmışlık kaygısı alt birim değerleri arasında etkin bir ayırım vardır. Deprem öncesi geliri düşük olan katılımcıların yalıtılmışlık kaygısı puanları, deprem öncesi geliri orta düzeyde olan ve yüksek düzeyde olan katılımcıların yalıtılmışlık kaygısı puanlarından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Katılımcıların deprem öncesi gelir durumuna göre varoluşsal kaygı ölçeği genel puanları ve ölçeğe ait anlamsızlık kaygısı, ölüm kaygısı ve özgürlük kaygısı alt ölçek puanları arasında anlamlı düzeyde fark yoktur.

Deprem öncesi gelir durumuna göre mekâna bağlanma ölçeğine ait daire, bina, mahalle, ilçe ve şehir alt ölçek puanları arasında anlamlı düzeyde fark yoktur.

Meslek durumuna göre travma düzeyi belirleme ölçeği verileri ve ölçeğe ait davranış problemleri, heyecansal sınırlık, duyuşsal, bilişsel yapılandırma ve uyku problemleri alt boyut puanları arasında anlamlı düzeyde fark bulunmamaktadır.

Meslek durumuna göre varoluşsal kaygı ölçeği genel puanları ve ölçeğe ait anlamsızlık kaygısı, ölüm kaygısı, yalıtılmışlık kaygısı ve özgürlük kaygısı alt ölçek puanları arasında anlamlı düzeyde fark yoktur.

Deprem sonrası evden taşınmak zorunda kalma durumuna göre travma düzeyi belirleme ölçeğine ait duyuşsal alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu saptanmıştır. Deprem sonrası evden taşınmak zorunda kalan katılımcıların Duyuşsal puanları, deprem sonrası evden taşınmak zorunda kalmayan katılımcıların Duyuşsal puanlarından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Katılımcıların deprem sonrası evden taşınmak zorunda kalma durumuna göre travma düzeyi belirleme ölçeği genel puanları ve ölçeğe ait davranış problemleri, heyecansal sınırlık, bilişsel yapılandırma ve uyku problemleri alt boyut puanları arasında anlamlı düzeyde fark yoktur.

Deprem sonrası evden taşınmak zorunda kalma durumuna göre varoluşsal kaygı ölçeği genel puanları ve ölçeğe ait anlamsızlık kaygısı, ölüm kaygısı, yalıtılmışlık kaygısı ve özgürlük kaygısı alt ölçek puanları arasında anlamlı düzeyde fark yoktur.

Deprem sonrası evden taşınmak zorunda kalma durumuna göre mekâna bağlanma ölçeğine ait daire, bina, mahalle, ilçe ve şehir alt ölçek puanları arasında anlamlı düzeyde fark yoktur.

Deprem sonrası şehirden taşınmak zorunda kalma durumuna göre travma düzeyi belirleme ölçeğine ait davranış problemleri alt boyut puanları arasında anlamlı düzeyde fark olduğu saptanmıştır. Deprem sonrası şehirden taşınmak zorunda kalan katılımcıların davranış problemleri puanları, deprem sonrası şehirden taşınmak zorunda kalmayan katılımcıların davranış problemleri puanlarından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Katılımcıların deprem sonrası şehirden taşınmak zorunda kalma durumuna göre travma düzeyi belirleme ölçeği genel puanları ve ölçeğe ait heyecansal sınırlık, duyuşsal, bilişsel yapılandırma ve uyku problemleri alt boyut puanları arasında anlamlı düzeyde fark yoktur.

Deprem sonrası şehirden taşınmak zorunda kalma durumuna göre varoluşsal kaygı ölçeği genel puanları ve ölçeğe ait anlamsızlık kaygısı, ölüm kaygısı, yalıtılmışlık kaygısı ve özgürlük kaygısı alt ölçek puanları arasında anlamlı düzeyde fark yoktur.

Deprem sonrası şehirden taşınmak zorunda kalma durumuna göre mekâna bağlanma ölçeğine ait daire, bina, mahalle, ilçe ve şehir alt ölçek puanları arasında anlamlı düzeyde fark yoktur.

Travma düzeyi belirleme ölçeği genel puanları ve ölçeğe ait davranış problemleri, heyecansal sınırlık, duyuşsal, bilişsel yapılandırma ve uyku problemleri

alt boyut puanları ile varoluşsal kaygı ölçeği genel puanları ve ölçeğe ait ölüm kaygısı, yalıtılmışlık kaygısı ve özgürlük kaygısı alt ölçek puanları arasında pozitif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı düzeyde korelasyon olduğu tespit edilmiştir. Buna göre katılımcıların ölüm kaygısı, yalıtılmışlık kaygısı ve özgürlük kaygısı alt ölçek puanları ile varoluşsal kaygı ölçeği genel puanları arttıkça, travma düzeyi belirleme ölçeği genel puanları ve ölçeğe ait davranış problemleri, heyecansal sınırlılık, duyuşsal, bilişsel yapılandırma ve uyku problemleri alt boyut puanları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde artmaktadır. Katılımcıların travma düzeyi belirleme ölçeğine ait duyuşsal ve bilişsel yapılandırma alt boyut puanları ile varoluşsal kaygı ölçeğine ait anlamsızlık kaygısı alt boyut puanları arasında ise negatif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı düzeyde korelasyon olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların anlamsızlık kaygısı puanları arttıkça, duyuşsal ve bilişsel yapılandırma puanları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde azalmaktadır.

Katılımcıların travma düzeyi belirleme ölçeğine ait duyuşsal alt boyut puanları ile mekâna bağlanma ölçeğine ait daire, mahalle, ilçe ve şehir alt boyut puanları arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların duyuşsal puanları arttıkça, mekâna bağlanma ölçeğine ait daire, mahalle, ilçe ve şehir alt boyut puanları da istatistiksel olarak anlamlı düzeyde artmaktadır.

Araştırmaya katılanların varoluşsal kaygı ölçeği genel puanları ve ölçeğe ait anlamsızlık kaygısı alt ölçek puanları ile mekâna bağlanma ölçeğine ait daire, bina, mahalle, ilçe ve şehir alt boyut puanları arasında negatif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı düzeyde korelasyon olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların anlamsızlık kaygısı puanları ile varoluşsal kaygı ölçeği genel puanları arttıkça, mekâna bağlanma ölçeğine ait daire, bina, mahalle, ilçe ve şehir alt boyut puanları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde azalmaktadır. Katılımcıların varoluşsal kaygı ölçeğine ait ölüm kaygısı puanları ile mekâna bağlanma ölçeğine ait mahalle, ilçe ve şehir alt boyut puanları arasında negatif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı düzeyde korelasyon vardır. Katılımcıların ölüm kaygısı puanları arttıkça, bağlanma ölçeğine ait mahalle, ilçe ve şehir alt boyut puanları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde azalmaktadır.

Katılımcıların travma düzeyi belirleme ölçeği puanlarının varoluşsal kaygı ölçeği puanlarını anlamlı düzeyde yordadığı tespit edilmiştir.

Katılımcıların travma düzeyi belirleme ölçeği puanlarının varoluşsal kaygı ölçeği puanlarını istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordamadığı tespit edilmiştir.

Katılımcıların varoluşsal kaygı ölçeği puanlarının mekâna bağlanma ölçeği puanlarını istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordamadığı belirlenmiştir.

Öneriler

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

Varoluşsal kaygı, travma düzeyi ve mekâna bağlanma arasındaki karmaşık ilişkilerin daha derinlemesine anlaşılması için karmaşık ilişkilerin incelendiği bütünsel bir araştırma yapılmalıdır. Bu araştırmalar, travma sonrası psikolojik belirtilerle varoluşsal kaygı arasındaki ilişkileri netleştirmeye ve danışanların çevrelerine olan duygusal bağlılıklarının iyileşme sürecine olan etkisini değerlendirmeye odaklanmalıdır.

Anlamsızlık duygusu, mekâna bağlanma ve varoluşsal kaygı arasındaki ilişkilerin dinamiklerini anlamak için uzunlamasına ve kesitsel araştırmalar yapılmalıdır. Bu araştırmalar, katılımcıların yaşam döngüsü boyunca bu faktörler arasındaki değişimleri izleyerek, klinik uygulamalara ve müdahalelere yönelik daha etkili stratejilerin geliştirilmesine yardımcı olabilir.

Danışanların travma sonrası iyileşme süreçlerindeki duygusal ve bilişsel değişimlerin, varoluşsal kaygı ve mekâna bağlanma üzerindeki etkilerini incelemek için uzun vadeli prospektif araştırmalar tasarlanmalıdır. Bu tür araştırmalar, danışanların travma sonrası dönemde nasıl iyileştiğini anlamak ve tedaviye yanıt verme süreçlerini daha iyi anlamak için önemli ipuçları sunabilir.

Klinisyenlere Yönelik Öneriler

Varoluşsal kaygı ve travma düzeyi arasındaki korelasyonun farkındalığını artırarak, klinisyenler travma sonrası tedavi süreçlerinde danışanların varoluşsal kaygılarını değerlendirmeye odaklanmalıdır. Bu bağlamda, danışanların ölüm, yalıtılmışlık ve özgürlük kaygılarını belirlemek ve bunlarla başa çıkma stratejileri geliştirmek önemlidir. Terapistler, travma sonrası iyileşme sürecini desteklemek için varoluşsal kaygılarla ilgili terapötik müdahaleler geliştirmelidir.

Danışanların çevrelerine duygusal bağlılıklarını güçlendirmenin, travma sonrası iyileşme üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu göz önünde bulundurarak, klinisyenler çevresel faktörleri terapötik müdahalelerin merkezine yerleştirmelidir. Bu bağlamda, terapi mekânının rahatlatıcı ve güvenli bir ortam olarak düzenlenmesi,

danışanların duygusal iyilik hallerini destekleyebilir. Ayrıca, klinisyenler, danışanların mekâna bağlanma düzeylerini değerlendirerek, terapi sürecinde çevresel faktörlerin nasıl iyileştirici bir etkiye sahip olabileceğini belirlemelidir.

Anlamsızlık duygusu, mekâna bağlanma ve varoluşsal kaygı arasındaki ilişkinin karmaşıklığını anlayarak, klinisyenler bütünsel bir yaklaşım benimsemelidir. Danışanların anlamsızlık hislerini ele almak, onlara anlamlı bağlantılar ve hedefler oluşturmalarında yardımcı olabilir. Bu bağlamda, terapistler, danışanların yaşadığı anlamsızlık duygusunu anlamak ve varoluşsal kaygılarını azaltmak için çevresel faktörleri ve duygusal bağılıkları da dikkate almalıdır.

Devlete Yönelik Öneriler

Travma sonrası psikolojik belirtilerle başa çıkma ve toplumun ruh sağlığını destekleme onusunda kamu politikalarının güçlendirilmesi önemlidir. Bu doğrultuda, varoluşsal kaygı, travma düzeyi ve mekâna bağlanma gibi faktörlerin toplum genelindeki yaygınlığını ve etkisini değerlendirmek için ulusal çapta epidemiyolojik araştırmalar yapılmalıdır.

Travma sonrası psikolojik destek hizmetlerinin erişilebilirliğinin artırılması için kamu kaynakları yönlendirilmelidir. Bu kaynaklar, ruh sağlığı hizmetlerine daha fazla yatırım yapılmasını sağlayarak, danışanların travma sonrası iyileşme süreçlerini destekleyecek terapötik kaynaklara erişimlerini artırabilir.

Eğitim ve bilinçlendirme kampanyaları aracılığıyla toplumun travma sonrası psikolojik belirtiler konusunda farkındalığının artırılması önemlidir. Devlet, halkı travma sonrası stres bozukluğu, varoluşsal kaygı ve mekâna bağlanma gibi konularda bilinçlendirmek için kamuoyunu hedefleyen bilgilendirme ve eğitim programları düzenlemelidir. Bu sayede, bireylerin bu belirtilerle başa çıkmalarına ve uygun destek hizmetlerine erişmelerine yardımcı olunabilir.

Yaşanan afet sonrası, deprem illerinde kentlerin yeniden inşa edilmesi ve bireylerin sosyal alanlarının oluşturulmasına yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Depremzede bireylerin yaşadıkları aidiyet sorununu ve travmatik süreçlerini azaltmak adına, evlerin eski düzende ve sosyal yapısının korunduğu bir kent düzeninin oluşturulması önerilmektedir.

Kaynakça

- Abdekhodaie, Z. (2021). Cognitive-Behavioral and Existential Therapies for Marital Satisfaction in Women: A Comparative Investigation of the Efficacy, Stability and Mechanisms of Changes. *Journal of Contemporary Psychotherapy*, 51, 173–179.
- Alkhalifah, J. M., Bedaiwi, A. M., Shaikh, N., Seddiq, W., & Meo, S. A. (2024). Existential anxiety about artificial intelligence (AI): Is it the end of humanity era or a new chapter in the human revolution? *Frontiers in Psychiatry*, 15.
- Amerikan Psikiyatri Birliği, (2013). *Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal Elkitabı*, Beşinci Baskı (DSM-V), çev. Körođlu, E., Hekimler Yayın Birliği, Ankara.
- Andrews, M. (2016). The existential crisis. *Behavioral Development Bulletin*, 21(1), 104–109.
- AFAD, (2023). 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş- Pazarcık depremi raporu. Deprem Dairesi Başkanlığı.
- AFAD, (2023). 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş- Elbistan depremi raporu. Deprem Dairesi Başkanlığı.
- Akçabozan Kayabol, B. (2019). *İkincil travma, Travma Sonrası Büyüme ve Öz Bakım*. Pegem Akademi.
- Aker, T. (2006). 1999 Marmara depremi: Epidemiyolojik bulgular ve toplum ruh sağlığı uygulamaları üzerine bir gözden geçirme. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 17 (3), 204-212
- Aker, A. T. (2012). Temel sağlık hizmetlerinde ruhsal travmaya yaklaşım. *Psikiyatri Derneği*.
- American Psychiatric Association. (1994) Diagnostic and statistical manual of mental disorders. 4th ed. Arlington, VA: Arthor.

Arıcı-Özcan, N. ve Kaya, M. (2019). Travmatik yas sorununda aile dayanıklılığı

programı'nın kadınların travma sonrası stres, yas ve aile dayanıklılığı düzeylerine etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 44(197), 121-138.

Aydın, M. (2002). *Din Felsefesi*. İzmir: İzmir İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.

Başar, M. A., & Sezen, G. (2023). Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik Mesleki Kaygı Ölçeği'nin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 11(14), 1-23.

Baştuğ, Ö. F. & Arslantaş, H. (2021). Lise öğrencisi ergenlerde travma sonrası stres belirtileri ve ilişkili faktörler. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 13(1), 110-121.

Baştuğ, Ö. F. (2018). Güneydoğu Anadolu'da lise öğrencisi ergenlerde travma sonrası stres belirtileri ve ilişkili faktörler. (Yüksek Lisans Tezi). *Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü*.

Baykan, Ö. (1998). Lise öğrencilerinin mesleki yönelimleri ve kaygı düzeyleri arasındaki ilişki. *Kocaeli Üniversitesi*.

Bekçi, B. (2006). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinde aile içi çocuk istismarı ve öfke tetikleyicileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). *İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*.

Beyhun, N. E., Yavuzylmaz, A., Sağlam, D., Hamzaoglu, K., Demirtaş, Y., Dİlaver, İ. ... & Topbaş, M. (2019). Post-traumatic stress disorder occurrence after a flood: a cross-sectional study. *Turkish Journal of Public Health*, 17(2), 123-131.

Bilgiç, S. (2011). Travma sonrası stres bozukluğu ve akut stres bozukluğu ile uyum bozukluğunun klinik açıdan karşılaştırılması. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.

Blackham, H. J.,(2005), *Altı Varoluşçu Düşünür*, Çev: İbrahim Kapaklıkaya, Dost Yayınları, Ankara.

Bolak Hisarlıgil (2008). BeyhanMartin Heidegger'de "Mekân" Düşüncesi:

Hermeneutik-

Fenomenolojik Bir Yaklaşım”, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25/2.

Bruggen, V. V., Vos, J., Westerhof, G., Bohlmeijer, E., Glas, G. (2014). Systematic Review of Existential Anxiety Instruments. *Journal of Humanistic Psychology*. 55.2, 173–201.

Budak, S. (2003). *Psikoloji Sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat.

Canlı, D., & Yılmaz, F. (2024). Deprem sonrasında bireylerin deprem kaygısı, ölüm kaygısı ve psikolojik sağlamlık düzeylerinin değerlendirilmesi. *Bozok Tıp Dergisi*, 14(1), 9-17.

Chan, C. L. W., Wang, C. W., Qu, Z., Lu, B. Q., Ran, M. S., Ho, A. H. Y., ... & Zhang, X. (2011). Posttraumatic stress disorder symptoms among adult survivors of the 2008 Sichuan earthquake in China. *Journal of traumatic stress*, 24(3), 295.

Cassidy, T. (1997). *Environmental Design, Environmental Psychology, Behaviour and Experience in Context*, Psychology Press, UK, 169-203.

Cumaoğlu, U. (2018). Bir varoluşsal kaygı alanı olarak mekan. *Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*.

Cömertpay, E. (2024). Kişisel travmatik yaşantı ve ikincil travmatik stres belirtileri ile varoluşsal kaygı ve ontolojik iyi oluş arasındaki ilişkide üstbilişsel inançların aracı rolünün incelenmesi. Doktora Tezi.

Çüçen, A. (2012). *Felsefeye Giriş*. Sentez Yayıncılık.

Değirmençay, Ş.İ. ve Cin M. (2020). Türkiye’deki deprem eğitimi araştırmaları: betimsel içerik analizi. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*.

Eren, İ. ve Akoğlu, B. (2024). Deprem yaşayan bireylerde travma sonrası stres bozukluğu ile yaşam anlamı arasındaki ilişkide umut duygusunun aracı rolü. *Sağlık ve Yaşam Bilimleri Dergisi*.

- Erdem, K.M. (2022). Bireylerde varoluşsal kaygı düzeyi ve kişiler arası ilişkiler boyutu arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi.
- Fromm, E. (1996). Özgürlükten Kaçış. Ş. Yeğin (çev.), İstanbul: Payel Yayınevi.
- Farhane-Medina, N. Z., Luque, B., Tabernero, C., & Castillo-Mayén, R. (2022). Factors associated with gender and sex differences in anxiety prevalence and comorbidity: A systematic review. *Science Progress*, 105(4), 1–30.
- Fergusson, D. M., & Lynskey, M. T. (1997). Physical punishment/maltreatment during childhood and adjustment in young adulthood. *Child Abuse Neglect*, 21, 617-630.
- Figley, C. R. ve Kleber R. J. (1995). Beyond the “victim”: secondary traumatic stress.
- Beyond Trauma: Cultural and societal Dynamics. New York: Plenum.
- Foulquie, P. (1998). Varoluşçunun Varoluşu. Y. Şahan (çev.), İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayınları.
- Fisher, G. (2005). Existential psychotherapy with adult survivors of sexual abuse. *Journal of Humanistic Psychology*, 45(1), 10-40.
- Frankl, V. E. (2009). İnsanın anlam arayışı (3. Baskı). (S. Budak, Çev.). Okuyan Us Yayınları. (Orijinal eserin basım tarihi 1945).
- Geçtan, E. (1999). Varoluş ve Psikiyatri. 6. Baskı. Remzi Kitabevi.
- Güven, K. (2010). Marmara depremini yaşayan yetişkinlerin algıladıkları sosyal destek düzeyleri ile travma sonrası gelişim ve depresyon arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yayınlanmamış yüksek lisans tezi*, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Grayling, A.C. (2019). The History of Philosophy, Hardcover.
- Göka, E. (2010). Ölme: Ölümün ve Geride Kalanların Psikolojisi. İstanbul: Timaş Yayınları.

- Göregenli, M. , Karakuş, P., Kösten, E. Yeşim Ö. ve Umuroğlu, İ (2014). Mahalleye Bağlılık Düzeyinin Kent Kimliği ile İlişkisi İçinde İncelenmesi” *Türk Psikoloji Dergisi*.
- Güler, A., Gül, S., & Yıldırım, M. (2024). Social comparison, resilience, life satisfaction, depression, and anxiety among earthquake survivors in Turkey. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 105, 104426.
- Harman, E., & Duran, N. O. (2023). Varoluşsal Anlamsızlık Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması: Üniversite Öğrencileri için Bir Ön Çalışma. *Eğitim ve Psikoloji Araştırmaları Dergisi*, 36(3), 984-1012.
- Hernandez, Bernardo, Hidalgo, M.Carmen, Salazar-Laplacea, M.Esther ve Hess, Stephany, (2007). Place Attachment And Place Identity In Natives And Non-Natives, *Journal of Environmental Psychology*, 27 (4), p. 310-319.
- Hidalgo, M., Carmen & Hernandez, Bernardo, (2001). Place Attachment: Conceptual And Empirical Questions, *Journal of Environmental Psychology*, 21 (3), p. 273-281.
- Ilovan, O. R., & Markuszewska, I. (2022). Introduction: Place Attachment – Theory and Practice. In *Preserving and Constructing Place Attachment in Europe* (pp. 1–29).
- İşmen, A. E. (2006). Depremin psikolojik etkileri: Daha az zarar görmek mümkün mü? *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi*, 16(1), 349-362.
- Jack, G. (2010). Place Matters: The Significance of Place Attachments for Children’s Well-Being. *The British Journal of Social Work*, 40(3), 755–771.
- Jalali-Azar, R., Ebrahimi, M. I., Haddadi, A., & Yazdi-Ravandi, S. (2023). The impact of acceptance and commitment therapy on college students’ suicidal ideations, a tendency to self-harm, and existential anxiety. *Current Psychology*, 1-10.
- Karakuş, P. Ve Göregenli, M. (2008). Linking place attachment with social identity

orientation: An examination of the relationship between place attachment, social identity orientation and integration to city, 29. ICP Congress, 20-25 Temmuz, Berlin.

Kates, S., (1984). Çevrenin insanlarca algılanışı. Çev. Haluk Pamir, Yerleşim ve Çevre Bilim Sorunları, Toplumbilim Derneği Yayınları, 240-256.

Kıraç, F. (2007). Dindarlık eğilimi, varoluşsal kaygı ve psikolojik sağlık. Yüksek Lisans Tezi.

Korkman, H. ve Uluişik, G. (2021). Üniversite öğrencilerinin yalnızlık ve hayatın anlam ve amacı noktasındaki eğilimleri ile akıllı telefon bağımlılıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Dalkılıç, M. (Ed.). INSAC Academic Studies on Social and Education Sciences, 261-274.

Kurt, M. (2019). Yetişkinlerde varoluşsal kaygının, bağlanma stilleri ve umutsuzluk ile olan ilişkisinin incelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*.

Küçük, B. (2023). Üniversite öğrencilerinde varoluşsal kaygı ve sosyal medya bağımlılığı arasındaki ilişkide gelişmeleri kaçırma korkusunun aracı rolü. *Yüksek Lisans Tezi*.

Karabacak Çelik, A. (2023). Deprem Sonrası Travma Belirtileri, Umut ve İyi Oluş Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *TRT Akademi*, 8(18), 574-5911.

Kartol, A., Üztemur, S., & Yaşar, P. (2023). 'I cannot see ahead': psychological distress, doomscrolling and dark future among adult survivors following Mw 7.7. and 7.6 earthquakes in Türkiye. *BMC Public Health*, 23, Article number: 2513.

Koenen, K. C., Ratanatharathorn, A., Ng, L., McLaughlin, K. A., Bromet, E. J., Stein, D. J., ... & Kessler, R. (2017). Posttraumatic stress disorder in the world mental health surveys. *Psychological medicine*, 47(13), 2260-2274.

Kurt, M. (2019). Yetişkinlerde varoluşsal kaygının, bağlanma stilleri ve umutsuzluk ile ilişkisinin incelenmesi. *Varoluşsal Psikoloji Dergisi*, 1(1), 10-20.

- Lassemo, E., Sandanger, I., Nygård, J. F., & Sørgaard, K. W. (2016). The epidemiology of post-traumatic stress disorder in Norway: trauma characteristics and preexisting psychiatric disorders. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 52(1), 11-19.
- Lehner, M., Skorzewska, A., & Wislowska-Stanek, A. (2021). "Sex-Related Predisposition to Post-Traumatic Stress Disorder Development-The Role of Neuropeptides". *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(1).
- Lewicka, M. (2005). Ways To Make People Active: The Role Of Place Attachment, Culturel Capital, And Neighborhood Ties" *Journal of Environmental Psychology*, 25, p. 381- 395.
- Lewicka, M. (2008). Place Attachment, Place Identity, And Place Memory: Restoring The Forgotten City Past" *Journal of Environmental Psychology*, 28(3), p. 209-231.
- Manav, F. (2011). Kaygı kavramı. *Toplum Bilimleri Dergisi*, 5(9), 201-211.
- Marangoz, M. ve İzci Ç. (2023). Doğal afetlerin ekonomik, sosyal ve çevresel etkilerinin 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli depremler bağlamında girişimciler açısından değerlendirilmesi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*.
- Momeyer, R. W. (1988). *Confronting Death*. Indianapolis: Indiana University Press.
- May, R. (2022). *Varoluşun Keşfi*. (9. Baskı), (A. Babacan Çev), Okyanus Yayınları.
- May, R. (2018). *Varoluşun Keşfi*. A. Babacan (çev.), İstanbul: Okuyan Us Yayınevi.
- McAndrews, F. T. (1998). The Measurement Of 'Rootedness' And The Prediction Of Attachment To Home-Towns In College Students, *Journal of Environmental Psychology*, 18 (4), p. 409-417.

- Morishima, R., Usami, S., Ando, S., Kiyono, T., Morita, M., Fujikawa, S., ... & Kasai, K. (2020). Living in temporary housing and later psychological distress after the Great East Japan Earthquake of 2011: A cross-lagged panel model. *SSM Population Health*, 11(100629), 1-8.
- Muldoon, O. T., Acharya, K., Jay, S., Adhikari, K., Pettigrew, J., & Lowe, R. D. (2017). Community identity and collective efficacy: A social cure for traumatic stress in post- earthquake Nepal. *European Journal of Social Psychology*, 47(7), 904-915.
- Oaklander L. N. (1991). *Existentialist Philosophy And Introduction*. Prentice Hall.
- Olf, M. (2017). Sex and Gender Differences in Post-Traumatic Stress Disorder: An Update. *European Journal of Psychotraumatology*, 8(sup4).
- Özeren, G.S. (2021). Aile işlevselliği ve bağlanma biçimleri arasındaki ilişki. *Sosyal Psikoloji Dergisi*, 12(1), 210-225.
- Özçetin, A., Maraş, A., Ataoğlu, A. ve İçmeli, C. (2008). Deprem sonucu gelişen travma sonrası stres bozukluğu ile kişilik bozuklukları arasındaki ilişki. *Düzce Tıp Fakültesi Dergisi*, 2, 8-18.
- Özsalman, E. ve Yıldırım, U.T. (2024). 6 Şubat 2023 depremlerinin dış ticaret üzerindeki etkileri: 11 il örneği. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 15 (1).
- Pinel, E. C., Long, A. E., Landau, M., Pyszczynski, T. (2004). I-Sharing and the Problem of Existential Isolation. J. Greenberg, S. L. Koole ve T. Pyszczynski (Ed.). *Handbook of Experimental Existential Psychology* içinde. New York: Guilford, 352- 368.
- Proshansky, H. M. (1978). The City And Self-Identity, *Journal of Environment and Behavior*, 10 (2), p. 147-169.
- Rollero, C. & Piccoli, N. (2010). Place Attachment, Identification And Environment

- Perception: An Empirical Study, *Journal of Environmental Psychology*, p. 1-8.
- Rumelili, B. (2021). Our age of anxiety: existentialism and the current state of international relations. *Journal of International Relations and Development*, 24, 1020–1036.
- Rybojad, B., Aftyka, A., Baran, M., & Rzonca, P. (2016). Risk Factors for Posttraumatic Stress Disorder in Polish Paramedics: A Pilot Study. *The Journal of Emergency Medicine*, 50(2), 270-276.
- Sabuncuoğlu, O., Çevikaslan, A. ve Berkem, M. (2003). Deprem sonucu gelişen travma sonrası stres bozukluğu ile kişilik bozuklukları arasında ilişki. *Klinik Psikiyatri*, 6, 189-197.
- Sartre, J. P. (2005). Varoluşçuluk (çev. A. Bezirci). İstanbul: Say Yayınları.
- Sartre, J. P. (1999). *Bulantı* (çev. E. Aklan). İstanbul: Roman Yayınları
- Sencer S. (2001). Türkler/ Kürtler, anneler ve siyaset: savaşta çocuklarını kaybetmiş Türk ve Kürt anneler üzerine bir yorum. *Toplum ve Bilim*, 90:22-40.
- Sezgin, U., Şahika, Y., Topçu, Z. ve Dişçigil A.G. (2005). Ne zaman travmatik yas tanısı konur? Ne zaman tedavi başlar ?, *Klinik Psikiyatri*.
- Scannell, L. & Gifford, R. (2010). Defining Place Attachment: A Tripartite Organizing Framework, *Journal of Environmental Psychology*, 30, 2010, p. 1– 10a.
- Smaldone, D. (2006). The Role Of Time In Place Attachment, *Northeastern Recreation Research Symposium*, p. 47-56.
- Stedman, R. C. (2006). “Understanding Place Attachment Among Second Home Owners” *American Behavioral Scientist*, 50:2, p. 187-205.
- Shiba, K., Hikichi, H., Aida, J., Kondo, K., & Kawachi, I. (2019). Long-term associations between disaster experiences and cardiometabolic risk: a natural

- experiment from the 2011 Great East Japan Earthquake and Tsunami. *American Journal of Epidemiology*, 188(6), 1109-1119.
- Shumaker, D. (2017). A Developmental Model of Existential Anxiety During Adolescence. In *Existential-Integrative Approaches to Treating Adolescents*.
- Stolorow, R. D. (2015). A phenomenological-contextual, existential, and ethical perspective on emotional trauma. *The Psychoanalytic Review*, 102(1), 123-138.
- Şahin, E., & Cerit, C. (2019). Ambulans Çalışanlarında Travma Sonrası Stres ve Depresyon Belirtilerinin İncelenmesi: Mersin İlçeleri Örneği. *Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5(3), 156-159.
- Tanhan, F ve Kayri, M. (2013). Deprem sonrası travma düzeyini belirleme ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışması, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 1013-1025.
- Taşdelen, V. (2000). Benlik ve Varoluş. Hece Yayınları
- Taşdelen, V. (2017). Kaygıdan Umuda Varoluşun Renkleri. 1. Baskı. Hece Yayınları.
- TDK (Türk Dil Kurumu) (2015). Genel Açıklamalı Sözlük. Ankara: TDK Yayınları.
- Tanhan, F., & Kayri, M. (2013). Deprem Sonrası Travma Düzeyini Belirleme Ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(2), 1013-1025.
- Tekin, A., Karadağ, H., Süleymanoğlu, M., Tekin, M., Kayran, Y., Alpak, G., & Şar, V. (2016). prevalence and gender differences in symptomatology of posttraumatic stress disorder and depression among Iraqi yazidis displaced into Turkey. *European Journal of Psychotraumatology*, 7.
- Thompson, N., & Walsh, M. (2010). The existential basis of trauma. *Journal of Social Work Practice*, 24(4), 377-389.
- Tillich, P. (2019). Olmak Cesareti. F. C. Dansuk (çev.), İstanbul: Okuyan Us (orjinal baskı tarihi 1952).

- Tomaszek, K., & Muchacka-Cymerman, A. (2022). Student Burnout and PTSD Symptoms: The Role of Existential Anxiety and Academic Fears on Students during the COVID 19 Pandemic. *Depression Research and Treatment*.
- Türkkan, T., & Odacı, T. (2018). Liseli ergenlerde çocukluk çağı örselenme yaşantılarının cinsiyet, gelir düzeyi ve ebeveyn eğitim durumuna göre incelenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 29(1).
- Ujang, N. (2012). “Place Attachment and Continuity of Urban Place Identity” *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, p. 156 – 167.
- Wahl, J. (1999). Varoluşçuluğun Tarihçesi. B. Onaran (çev.), İstanbul: Payel Yayınevi.
- Yalom, I. D. (2001). Varoluşçu Psikoterapi. Z. İyidoğan-Babayiğit (çev.), İstanbul: Kabalcı Yayınevi (orjinal baskı tarihi 1980).
- Yalom, I. (2018). *Varoluşçu Psikoterapi*. 1. Baskı. (Z. Babayiğit Çev.), Pegasus Yayınları.
- Yavrutürk, A. R. (2023). Psikolojik danışmanların travma ve travma sonrası stres bozukluğuna müdahale deneyimlerinin incelenmesi. *Hakkari Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(2), 47-63.
- Yenice Kanık, E. (2018). Mekana bağlanma düzeyinin mekan kimliği ve diğer gruplarla ilişkiler üzerindeki etkisinin incelenmesi, *Yüksek Lisans Tezi*.
- Yıkılmaz, M. (2016). Üniversite öğrencilerinde varoluşsal kaygı: erken dönem uyum bozucu şemalar, kontrol odağı ve travma sonrası gelişimin yordayıcılığı. Doktora tezi.
- Yıkılmaz, M. (2016). Kontrol odağı ve travma sonrası gelişimin yordayıcılığı. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*.

- Zentner, K. E., Lee, H., Dueck, B. S., & Masuda, T. (2022). Cultural and gender differences in social anxiety: The mediating role of self-construals and gender role identification. *Current Psychology*, 42, 21363–21374.
- Zhou, X., Wu, X., & Zhen, R. (2017). Self-esteem and hope mediate the relations between social support and post-traumatic stress disorder and growth in adolescents following the Ya'an earthquake. *Anxiety, Stress, & Coping*, 31(1), 32-45.
- Zyromski, B., Dollarhide, C. T., Aras, Y., Geiger, S., Oehrtman, J. P., & Clarke, H. (2018). Beyond complex trauma: An existential view of adverse childhood experiences. *The Journal of Humanistic Counseling*, 57(3), 156-172).

Ekler

EK-1 Aydınlatılmış Onam Formu

Değerli Katılımcı;

Bu araştırma, Yakın Doğu Üniversitesi, Klinik Psikoloji Yüksek Lisans programı öğrencisi Psk. Sadık Ahmet BÖLÜKBAŞI tarafından Dr. Bingül HARMANCI danışmanlığında yürütülmektedir. “6 Şubat Depremlerini Yaşamış Bireylerin Travma Düzeyi, Varoluşsal Kaygı ve Mekâna Bağlanma İle İlişkisinin İncelenmesi” başlığı altında yürütülen bu araştırmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına bağlıdır. Aşağıdaki onay kutucuğunu “evet” şeklinde işaretlerseniz araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul etmiş sayılırsınız. Araştırma kapsamında kimlik bilgileri gibi özel bilgiler istenmemektedir. Bu çalışma süresince toplanan veriler yalnızca akademik araştırma amacı ile kullanılacaktır ve yalnızca ulusal/uluslararası akademik toplantılarda ve/veya yayınlarda sunulacaktır. Araştırmadan herhangi bir sebeple ayrılmak isterseniz, araştırma ekibi ile aşağıda yer alan bilgileri kullanarak iletişime geçebilirsiniz. Uygulama yaklaşık olarak 30-35 dakika sürmektedir. Çalışmaya katılmayı kabul edip, ölçek maddelerini doldurmaya başladıktan sonra herhangi bir nedenle bataryayı tamamlamak istemezseniz, ölçeği yarıda bırakıp süreci sonlandırabilirsiniz. Bu konu ile ilgili herhangi bir sorunuz ya da endişeniz olursa aşağıdaki iletişim bilgilerinden ulaşabilirsiniz.

Bilime sağlayacağınız katkılarınızdan ve sabrınızdan dolayı teşekkür ederim.

Araştırma Ekibi: Psk. Sadık Ahmet BÖLÜKBAŞI

e-posta : sdkahmet44@gmail.com

Bu çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul ediyorum.

Evet ()

Hayır ()

EK-2 Bilgilendirme Formu

Değerli Katılımcılar,

Yakın Doğu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programında yürüteceğim tez çalışmam için araştırma yapmaktayım. Bu çalışmada size demografik bilgi formu ve ölçekler verilecektir. Ölçeklerde ve bilgi formunda isminiz yazılmayacaktır ve verdiğiniz cevaplar gizli kalacaktır. Tamamen gönüllük esasına bağlı olacaktır. Araştırma sonuçları bireysel bilgi olarak değil, grup ortalaması olarak bilimsel raporda kullanılacaktır. Eğer çalışmayla ilgili bir şikayetiniz, görüşünüz veya sorunuz varsa bunu çalışmanın araştırmacısı Psk. Sadık Ahmet BÖLÜKBAŞI'na iletebilirsiniz.

Katılımınız için teşekkür ederim.

Psk. Sadık Ahmet BÖLÜKBAŞI

Yakın Doğu Üniversitesi, Klinik Psikoloji Bölümü

Lefkoşa

Mail: sdkahmet44@gmail.com

EK-3 Sosyodemografik Bilgi Formu

1) Yaşınız?

2) Cinsiyetiniz?

() Kadın () Erkek

3) Eğitim Durumunuz?

() Okur-yazar () İlkokul () Lise () Önlisans () Lisans () Yüksek Lisans

4) Medeni Durumunuz?

() Bekar () Evli () Boşanmış () Eşi Vefat etmiş

5) Çocuğunuz var mı?

() Var () Yok

6) Deprem öncesi gelir durumunuzu nasıl değerlendirirsiniz?

() Düşük () Orta () Yüksek

7) Hangi sektörde çalışıyorsunuz?

() Kamu () Özel Sektör () Kendime ait iş yerim var. () Çalışmıyorum.

8) 6 Şubat depremleri sonrası yaşadığınız evden taşınmak zorunda kaldınız mı?

() evet () hayır

9) 6 Şubat depremleri sonrası yaşadığınız şehirden taşınmak zorunda kaldınız mı?

() evet () hayır

10) 6 Şubat Depremlerini afet bölgesi ilan edilen 11 şehirden hangisinde yaşadınız?
(K.Maraş, Malatya, Adıyaman, Hatay, Gaziantep, Kilis Osmaniye, Ş.urfa, Diyarbakır, Elazığ, Adana).

(.....)

EK-4 Deprem Sonrası Travma Düzeyini Belirleme Ölçeği

Deprem Sonrası Travma Düzeyini Belirleme Ölçeği

Davranış Problemleri

- 1- İştah kaybı yaşıyorum.
- 2- Daha öfkeli/sinirli biri oldum.
- 3- Kabuslar görüyorum.
- 4- Deprem olacak diye kapalı alanlara giremiyorum.

Heyecansal Sınırlılık

- 5- Geleceğe ilişkin güven duygumu yitirdim.
- 6- Artık hayatın hiçbir anlamı yokmuş gibi geliyor.

EK-5 Varoluşsal Kaygı Ölçeği

Ölçekte 25 madde bulunmaktadır. İfadeleri içtenlikle yanıtlamanız, her ifade için yalnızca bir seçeneği işaretlemeniz ve bütün ifadelere cevap vermeniz oldukça önemlidir.

	Beni hiç yanıtlamıyor	Beni çok az yanıtlıyor	Beni orta derecede yanıtlıyor	Beni oldukça çok yanıtlıyor	Beni tamame n yanıtlıyor
1 Dünya da bir iz bırakmayı önemsiyorum.	()	()	()	()	()
2 Gelecekte beni bekleyen önemli görevlerim olduğuna inanıyorum.	()	()	()	()	()
3 Sebeğini bilmediğim bir can sıkıntısı yaşıyorum.	()	()	()	()	()
4 Kendimi, dünyaya atılmış gibi hissediyorum.	()	()	()	()	()
5 Ötümümü, yaşamımın doğal bir parçası olarak görüyorum.	()	()	()	()	()
6 Uğruna çaba göstermeye değer amaçlara sahibim.	()	()	()	()	()
7 Yaşamımın sona erecek olmasını kabullenemiyorum.	()	()	()	()	()

EK-6 Mekana Bağlanma Ölçeği

Mekâna Bağlanma Ölçeği

Aşağıdaki her bir soruyu sırasıyla yaşadığınız EV, BİNA, MAHALLE, İLÇE ve ŞEHİR açısından düşünerek yanıtlayınız.

Bu mekân hakkındaki duygularım	Cevap Kategorileri																								
	1: Kesinlikle katılmıyorum																								
	2: Katılmıyorum																								
	3: Ne katılıyorum ne katılmıyorum																								
	4: Katılıyorum																								
	5: Kesinlikle katılıyorum																								
	Daire					Bina					Mahalle					İlçe					Şehir				
1. Bu mekânı çok iyi biliyorum.	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
2. Biri bu yeri eleştirirse savunurum.	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
3. Burada olmadıgımda özlerim.	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
4. Bu yerden hoşlanmıyorum.	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
5. Burada kendimi güvende hissediyorum.	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
6. Bu yerle gurur duyuyorum.	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5

EK-7 Ölçek İzinleri

fuat tanhan 18 Haz
 Alıcılar: ben

Selamlar
 Ölçek ektedir.
 Çalışmanızda kolaylıklar dilerim.

Prof. Dr. Fuat TANHAN
 Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
 Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü
 Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü
 Rehberlik ve Psikolojik Danışma ABD Başkanı
 Van-TURKIYE

Prof. Fuat TANHAN
 Van Yuzuncu Yıl University
 Director of Graduate School of Educational Science
 Faculty of Education, Department of Educational Science
 Head of the Department of Guidance and Psychological Counseling
 Van/ TURKEY

Sadık Ahmet Bölükbaşı <sdkahmet44@gmail.com>,
 17 Haz 2023 Cmt, 16:36 tarihinde şunu yazdı:

Murat Yıkılmaz 10:16

Alicılar: ben ▾

Sayın Bölükbaşı

VKÖ ektedir. Çalışmalarınızda başarılar dilerim.

21 Tem 2023 Cum 10:04 tarihinde Sadık Ahmet Bölükbaşı <sdkahmet44@gmail.com> şunu yazdı:

Ebrar Kanık 19 Haz

Alicılar: ben ▾

Merhaba,

Ölçeği kullanabilirsiniz şu an yayın sürecinde yayınlandığında makalenin künyesini size gönderirim.

Kolaylıklar dilerim...

9 Haz 2023 Cum, saat 12:31 tarihinde Sadık Ahmet Bölükbaşı <sdkahmet44@gmail.com> şunu yazdı:

[Alıntılanan metni göster](#)

Özgeçmiş

Ad-Soyad: Sadık Ahmet BÖLÜKBAŞI

Doğum tarihi/yeri: 31.08.1999 / Malatya/ Türkiye Cumhuriyet

Araştırmacı, 2018 yılında Malatya Sosyal Bilimler Lisesi’nde temel eğitimini tamamlamış, aynı yıl Yakın Doğu Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Psikoloji bölümünde tam burslu olarak lisans eğitimine başlamıştır. Haziran 2022 tarihinde, fakülte birincisi olarak tamamlamıştır. EFPSA (Avrupa Psikoloji Öğrencileri Birliği) tarafından yürütülen “Stigma” projesinde yer almış ve KTPD (Kıbrıs Türk Psikologlar Derneği) öğrenci temsilcisi olarak görev almıştır. Psikoloji lisans stajını, Malatya Eğitim ve Araştırma Hastanesi’nde, psikiyatri polikliniğinde tamamlamıştır. Lisans bitirme tezi kapsamında, “Cinsel İşlev Bozuklukları Olan Bireylerde Cinsel Terapinin Sistemik Derlemesi” isimli araştırması, Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi’nde yayımlanmıştır. Mezun olduktan hemen sonra, Yakın Doğu Üniversitesi, Klinik Psikoloji yüksek lisans eğitimine, mütevelli heyeti tam bursu ile başlamıştır. Aynı zamanda, Malatya Zirve Akademi Özel Eğitim ve Dil Konuşma Merkezi’nde kurum psikoloğu olarak çalışmalarını yürütmektedir.

Araştırmacı, Kısa Süreli Çözüm Odaklı Terapi, Bilişsel Davranışçı Terapi (BDT), Temel Düzey Oyun Terapisi, Çocuk-Ergen-Aile Odaklı Klinik Eğitimi, Zihin Kuramı ve Sosyal Beceriler Eğitimi, Nöropsikolojik Testler Eğitimi, PREP PASS Eğitim kuramı, çalışma alanlarına sahiptir.

Psk. Sadık Ahmet BÖLÜKBAŞI

İntihal Rapor Oranı

ORJİNALLİK RAPORU

%15

BENZERLİK ENDEKSİ

%14

İNTERNET KAYNAKLARI

%6

YAYINLAR

%8

ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1

docs.neu.edu.tr

İnternet Kaynağı

%6

2

Submitted to Yakın Doğu Üniversitesi

Öğrenci Ödevi

%4

3

acikbilim.yok.gov.tr

İnternet Kaynağı

%1

4

openaccess.hacettepe.edu.tr

İnternet Kaynağı

%1

5

Submitted to Girne American University

Öğrenci Ödevi

%1

6

acikerisim.karatay.edu.tr:8080

İnternet Kaynağı

<%1

7

sobibder.org

İnternet Kaynağı

<%1

8

books.akademisyen.net

İnternet Kaynağı

<%1

9

gcris.pau.edu.tr

İnternet Kaynağı

<%1

Etik Kurul Onayı**BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU**

09.10.2023

Sayın Sadık Ahmet Bölükbaşı

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na yapmış olduğunuz YDÜ/SB/2023/1659 proje numaralı ve **"6 Şubat Depremini Yaşamış Bireylerin Travma Düzeyi ile Varoluşsal Kaygı ve Mekana Bağlanma Düzeylerinin İlişkisi"** başlıklı proje önerisi kurulumuzca değerlendirilmiş olup, etik olarak uygun bulunmuştur. Bu yazı ile birlikte, başvuru formunuzda belirttiğiniz bilgilerin dışına çıkmamak suretiyle araştırmaya başlayabilirsiniz.

Prof. Dr. Aşkın KIRAZ

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu Koordinatörü